

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra studií občanské společnosti

Bc. Aneta Hanková

**Občanská společnost v oblasti veřejné politiky:
případová studie Platformy pro sociální bydlení**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Mgr. Selma Muhič Dizdarevič, Ph.D.**

Praha 2019

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím pramenů a literatury řádně citovaných a uvedených v seznamu literatury. Práci jsem nevyužila k získání jiného nebo stejného titulu.“

„Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.“

V Praze dne:

Podpis:

Mám-li zde prostor, ráda bych vyjádřila své poděkování mé vedoucí práce paní Mgr. Selmě Muhič Dizdarevič, Ph.D. za mimořádně erudované poradenství, jakož i vynikající komunikaci a motivující přístup. Mé velké poděkování patří také týmu Platformy pro sociální bydlení za jejich ochotnou otevřenost při mém výzkumu. V neposlední řadě, děkuji svým nejbližším za věnovanou osobní podporu během mého studia.

Abstrakt

Tématem a obecným cílem této práce je přiblížit specifika působení občanské společnosti ve veřejné politice, přesněji pak v sociální oblasti. Konkrétním cílem je pak s využitím deskriptivní případové studie analýza neziskové organizace Platforma pro sociální bydlení a specifika její advokační funkce. Tyto jevy jsou sledovány v kontextu České republiky. Teoretická část práce je rozdělena do čtyř kapitol pokrývajících základní koncepty a vymezení pojmů. První kapitola vymezení teoretický rámec veřejné politiky a pojmy na úrovni státu, druhá kapitola pak totéž u občanské společnosti. Třetí kapitola propojuje východiska předcházejících a zaměřuje se na vzájemné vztahy státu a neziskových organizací, respektive roli občanské společnosti ve veřejné politice. Obsahem čtvrté, praktičtěji orientované kapitoly, je teoretický rámec lobbingu.

Abstract

The topic and general objective of this work is to show how civic engagement functions in public policy, specifically in the social area. Then based on a descriptive case study, a specific objective is the analysis of a non-governmental organization Platform for Social Housing and the specifics of its advocacy function. These phenomena are observed in the context of the Czech Republic. The theoretical part of the work is divided into four chapters covering basic concepts and definitions of concepts. The first chapter specifies the theoretical framework of public policy on the state level, the second chapter does the same for civic society. The third chapter builds on previous chapters and focuses on the relationship between the state and non-governmental organizations, as well as the role of civic engagement in the public policies. The fourth, a more practically-oriented chapter, contains the theoretical framework of lobbying.

Klíčová slova

Veřejná politika, Občanská společnost, Občanský sektor, Střešní nezisková organizace, Nezisková organizace, Platforma pro sociální bydlení, Advokacie, Lobbing, Případová studie

Public Policy, Civic Engagement, Civic Sector, Nonprofit Umbrella Association, Non-governmental Organisation, Platform for Social Housing, Advocacy, Lobbying, Case Study

OBSAH

OBSAH	7
ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VEŘEJNÁ POLITIKA.....	13
1.1.1. Veřejná politika - definice	13
1.1.2. „Polity, Politics, Policy“	14
1.1.3. Model A-A-A, aneb „Aktéři – Agendy - Arény“	15
1.2. Stát.....	17
1.3. Veřejná správa.....	18
1.4. Sociální politika.....	19
1.4.1. Nedostatky bydlení jako problém české sociální politiky	20
2. OBČANSKÁ SPOLEČNOST.....	21
2.1.1. Vymezení občanského sektoru	21
2.1.2. Definice neziskových organizací	23
2.2. Funkce neziskových organizací.....	25
2.3. Advokační funkce	26
2.3.1. Definice	26
2.3.2. Dimenze	27
2.4. Předpoklady pro fungování zejména advokačně orientovaných neziskových organizací	28
2.5. Zastřešující neziskové organizace.....	30
3. VZTAHY OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI (NNO) A VLÁDY (STÁTU)	31
3.1. Vztahy občanské společnosti a vlády politologickou perspektivou.....	32
3.1.1. Variantní přehled dle Roberta Posta a Nancy Rosenblumové.....	32
3.1.2. Typy vztahů dle Simone Chambers a Jeffreyho Kopsteina.....	33
3.2. Vztah neziskových organizací a státu ekonomickou perspektivou.....	34
3.2.1. Typy vztahů neziskového sektoru a státu dle A. Najama – „Čtyři C“.....	34
3.2.2. Typy vztahů neziskového sektoru a státu dle D. Younga – Alternativní modely... ..	35
4. LOBBING	36
4.1. Historický původ a vymezení pojmu Lobbying.....	37
4.2. Definice lobbingu.....	38
4.3. Druhy lobbistů	40
4.4. Funkce lobbingu, role a zdroje lobbisty v občanské společnosti.....	41

4.5.	Techniky lobbování a druhy lobbingu.....	42
4.6.	Lobbing v kontextu ČR	43
EMPIRICKÁ ČÁST.....		45
5.	METODOLOGIE VÝZKUMU.....	45
5.1.	Cíl práce, výzkumné otázky	45
5.2.	Výzkumný design.....	46
5.3.	Metody sběru dat.....	47
5.3.1.	Zúčastněné pozorování.....	47
5.3.2.	Analýza dokumentů	48
5.3.3.	Hlubkové rozhovory.....	49
5.4.	Analytické postupy	51
5.5.	Etika výzkumu, limity práce	52
6.	KONTEXT ČR: problematika nedostupnosti bydlení a proces schvalování zákona.....	54
7.	VZNIK Platformy pro sociální bydlení.....	58
8.	VÝVOJ: od občanské angažovanosti k etablované neziskové organizaci	60
9.	ČLENSTVÍ: procesování zastřešující organizace	64
9.1.	Struktura členů	65
9.2.	Proměny členů	66
9.3.	Komunikace se členskou základnou	67
9.4.	Zapojování členů	68
9.5.	Rada Platformy.....	69
10.	SÍTĚ KNOW-HOW	70
10.1.	Členská základna a obce – zdroj českého kontextu.....	70
10.2.	Zahraniční spolupráce.....	71
10.3.	Poradenství v lobbingu	72
11.	CHARAKTERISTIKA ORGANIZACE.....	73
11.1.	Vnitřní atmosféra týmu.....	73
11.2.	Výchozí idey.....	76
11.2.1.	Vnější idey	76
11.2.2.	Vnitřní idey	77
11.3.	Vnější spolupráce s experty	78
12.	LOBBINGOVÉ A ADVOKAČNÍ AKTIVITY	79
12.1.	Vztahy s Evropskou Unií.....	80
12.2.	Osobní schůzky	81

12.3.	Diskuzní semináře pro politiky	85
12.4.	Medializace	86
13.	PŘÍKLADY KAMPANÍ.....	91
13.1.	Kampaň „Mít svůj domov“	91
13.1.1.	Aktivity v rámci kampaně	91
13.1.2.	Výstupy kampaně	94
13.2.	Výzva „Ukončíme bezdomovectví v Praze“	94
13.2.1.	Výstupy kampaně	95
14.	VZTAH SE STÁTEM	97
14.1.	Spolupráce se státem.....	97
14.2.	Oponentura a napětí.....	99
15.	BARIÉRY PROSAZOVÁNÍ ZÁJMŮ	103
15.1.	Střet zájmů klíčových hráčů.....	103
15.2.	Negativní vnější vývoj	104
15.3.	Absence politického zadání.....	104
15.4.	Státní vymezení se vůči kritické občanské společnosti	105
15.5.	Nedostatečná vzájemná spolupráce státních složek	105
15.6.	Nedostatek zájmu o problematiku z řad široké veřejnosti	106
15.7.	Nedostatečné kapacity.....	106
15.8.	Nedostatek otevřenosti novému	107
15.9.	Lidský faktor	107
15.10.	Hodnotový rozkol	108
16.	PROVÁZÁNÍ S LITERATUROU: vztah státu ČR a Platformy pro SB	109
	ZÁVĚR.....	112
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	121

ÚVOD

Základním tématem této diplomové práce je problematika působení občanské společnosti v oblasti veřejné politiky, přesněji pak v sociální oblasti, a to v problematice nedostupnosti bydlení a bezdomovectví. Konkrétním cílem je pak analýza neziskové organizace Platforma pro sociální bydlení, která jakožto střešní organizace zastupuje a prosazuje ve veřejné sféře řešení těchto témat. Analytický pohled je upřen na její advokační a lobbingové působení, vztah se státem, jakož i na kontextuální faktory. Souběžným cílem je rovněž přiblížit podstatu a specifika této konkrétní advokačně orientované neziskové organizace. Tyto vytyčené jevy a procesy jsou sledovány v časovém a prostorovém kontextu České republiky. Jak již název napovídá, použitým výzkumným designem je jedno-případová studie, která je deskriptivního charakteru.

Cílem je poskytnout holistický obraz o daném případě. Pro komplexnost výpovědi byly výzkumné otázky rozděleny do dvou oblastí:

1) Výchozí je detailní popis specifík vytyčené organizace občanského sektoru. To zahrnuje rozklíčování faktorů vzniku a rozvoje organizace, způsoby procesování zastřešující organizace, zjištění, odkud a jaké čerpá tzv. know-how i své spolupracující sítě, jakož i popis charakteristiky celkové interní atmosféry Platformy a jejich výchozích idejí, se kterými implicitně pracuje. Až s tímto kontextuálním základem lze přesněji porozumět následující části.

2) Druhou sledovanou oblastí je popis specifík působení Platformy pro sociální bydlení ve veřejné politice. Pozornost je tak věnována její advokační funkci, potažmo lobbistickým činnostem, jakož i jejich efektivitě. Souvisejícím je dále zjištění, v jakém vztahu je Platforma pro sociální bydlení se státem. A konečně, identifikujeme bariéry, na které Platforma naráží při prosazování zájmů v dané oblasti veřejné politiky.

Teoretická část práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol pokrývajících základní koncepty a aspiruje na to poskytnout čtenáři přehled o základních pojmech a relevantních teoriích, čímž i východiska pro porozumění sledovaného případu.

První kapitola je věnována teoretickému rámci veřejné politiky a seznámí se základními pojmy na úrovni státu. Diferencovány jsou pojmy Veřejná politika, Stát a Veřejná správa, přičemž pohled je upřený právě k provázanosti s veřejnou politikou. Z hlediska procesuality veřejné politiky je blíže osvětlen teoretický koncept modelu AAA. V závěru je pozornost věnována sociální politice, jakožto podoblasti veřejné politiky a osvětlena je její souvislost s problematikou bydlení v Česku.

Druhá kapitola se zabývá vymezením pojmů z oblasti občanské společnosti. Definován je občanský sektor a neziskové organizace. Dále jsou blíže specifikovány funkce neziskových organizací, přičemž pro porozumění stanovenému případu je důkladnější pozornost věnována funkci advokační. Diskutovány jsou rovněž základní předpoklady pro fungování advokačně orientované neziskové organizace. V závěru kapitoly se dostane pozornosti specifickému tělesu občanského sektoru, a to v podobě zastřešujících organizací.

Třetí kapitola propojuje východiska předcházejících a zaměřuje se na vzájemné vztahy státu a neziskových organizací, respektive roli občanské společnosti ve veřejné politice. Nejprve je uveden obecný přehled těchto vztahů pohledem politologickým, širěji osvětlujícím možné vztahy vlády a občanské společnosti (dle Roberta Posta a Nancy Rosenblumové, Simone Chambers a Jeffreyho Kopsteina). Posléze je uvedena již konkrétní, ekonomická perspektiva, v rámci které jsou předeslány dva z nejznámějších relevantních heuristických modelů nabízejících kategorizaci vztahů mezi státem a neziskovými organizacemi (Adil Najam – „Čtyři C“, Dennis Young – Alternativní modely).

Neboť zkoumaná nezisková organizace Platforma pro sociální bydlení se mimo jiné zasazuje právě o prosazení legislativních změn ústících v přijetí nového, v českém prostředí všeobecně platného zákona, je čtvrtá kapitola věnována lobbingu. Obsahem této praktičtěji orientované kapitoly je tedy definování pojmu Lobbying a specifikace jeho funkcí, druhů a technik. Pozornost je věnována rovněž druhům lobbistů, jejich rolím a potřebným zdrojům. Celá kapitola je úžeji nazírána prizmatem lobbingu ze strany občanské společnosti a kontextem České republiky.

V empirické části je nejprve představena a diskutována metodologie výzkumu, následovaná vlastní deskripcí případu. Odpovědím na hlavní výzkumné otázky je věnována empirická deskriptivní část jakožto provázaný celek, umožňující čtenáři spatřit nalezené odpovědi v komplexním obrazu. Zodpovězení dílčích podotázek jsou pak zpravidla věnovány samostatné kapitoly. Je však možné strukturovaně rozdělit dvě vytyčené oblasti, které odpovídají hlavním výzkumným otázkám.

1) Specifika zvolené organizace občanského sektoru jsou popsána v kapitolách:

7., 8., 9., 10., 11.

2) Specifikům působení Platformy ve veřejné politice se věnují kapitoly:

6., 12., 13. 14., 15. 16.

Částečně vymykajícími se kapitolami jsou šestá a šestnáctá. Šestá kapitola poskytuje výchozí zasazení sledovaného do kontextu České republiky. Přiblížen je tak vývoj problematiky nedostupnosti bydlení v Česku, dosavadní proces schvalování zákona o sociálním bydlení a kontextuálně uvedeny kroky sledované neziskové organizace, se kterými bude pracováno v následujících částech. Závěrečná 16. kapitola provazuje ve výzkumu zjištěný vztah státu ČR a neziskové organizace Platformy pro sociální bydlení s východisky teoretické literatury.

Práce je ukončena závěrem, shrnujícím nejdůležitější poznatky. Závěrečný popis je v základu koncipován jako jednoduše kontextuální výpověď, v rámci níž jsou však strukturovaně zodpovězeny hlavní výzkumné otázky a dílčí podotázky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VEŘEJNÁ POLITIKA

Tato kapitola seznámí se základními pojmy na úrovni státu. Diferencujeme (nezřídka nesprávně zaměňované) pojmy Veřejná politika, Stát a Veřejná správa, přičemž pohled bude upřený právě k provázanosti s veřejnou politikou. Vymezíme, jak s pojmy budeme v této studii nakládat. Z hlediska procesuality veřejné politiky blíže osvětlíme relevantní teoretický koncept modelu A-A-A. Na závěr se věnujeme pojmu Sociální politika a osvětlíme její souvislost s problematikou bydlení v Česku.

1.1.1. Veřejná politika - definice

S termínem veřejná politika se lze setkat ve dvou hlavních pojetích. Jednak je to označení pro samotnou interdisciplinární¹ a aplikační vědní disciplínu, eventuálně obor, který se v 60. letech 20. století zrodil z potřeby porozumět záležitostem týkajících se politických opatření a jejich společenským důsledkům. V této práci se zaměříme na druhý význam, veřejnou politiku jako sociální praxi, tedy samotnou aktivní činnost vlády, eventuálně dalších aktérů, která ovlivňuje život společnosti. Neexistuje jediná všeobecně platná definice², nicméně napříč autory je shoda v důrazu právě na avizovanou činnost, která v popisu variuje ve vyzdvížených faktorech. Peters definuje veřejnou politiku (anglicky *public policy*) jako „souhrn činností vlády přímo nebo nepřímo působících na občany, operující na třech úrovních: politická rozhodnutí, produkty politiky a důsledky politiky“.³ Další autoři se neomezují jen na explicitní činnost vlády. Pro Andersona je veřejná politika „proud záměrných činností realizovaných jedním či více aktéry při řešení

---

¹ využívá oborů sociologie, politologie, ekonomie, právní věda, filozofie, veřejná správa, teorie řízení, a další

² U definic je uveden pramenný zdroj. Zvolené definice byly agregovány profesorem Martinem POTŮČKEM, v některých případech zvolen rovněž jeho překlad. Zdroje: Veřejná politika. 2006, 2015. Dále studijní materiál „Veřejná politika jako vědní disciplína“ a další ke stažení na jeho webové stránce http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_rubberdoc&view=category&id=45%3Aprezentace&Itemid=64&lang=cs

³ PETERS, B.G., *American Public Policy*. Chatham (HJ): Chatham House. 1993. str. 4

nějakého problému či sledování určitého zájmu. Lze jej členit na veřejně politické nároky, rozhodnutí, prohlášení, činy a důsledky“,⁴ kam lze počítat zamýšlené i nezamýšlené. S důrazem na rozhodování a rozhodnutí se lze setkat také u Jenkinse: „Veřejná politika je soubor vzájemně provázaných rozhodnutí, přijatých politickým aktérem nebo skupinami aktérů při výběru cílů a cest jejich dosažení v rámci dané situace a realizačních možností.“⁵ Sartori pak toto rozhodování blíže specifikuje: „Veřejná politika je založena na zespolečenštěném rozhodování, jehož účastníci jsou zároveň jejími tvůrci a realizátory. Zespolečenštěná rozhodnutí jsou taková, která se od jiných forem (individuálních, skupinových, kolektivních) rozhodnutí liší vztahem k rozhodovacím subjektům. Jde o rozhodnutí společenství (agregací jednotlivců složených z různých typů organizací) bez ohledu na to, zda je přijímá jeden, několik nebo mnoho jednotlivců. Určujícím kritériem je obsah a rozsah rozhodnutí. Kdokoli rozhoduje, rozhoduje za všechny.“⁶ Jako zastřešující pojem, který vyjadřuje celkový rámec poznávacího záběru veřejné politiky, je pak udáván pojem „vládnutí“ (anglicky *Governance*).

1.1.2. „Polity, Politics, Policy“

Zatímco v češtině i dalších jazycích se setkáme jen s jediným výrazem pro politiku, v angličtině, nejrozšířenějším jazyce vědy, existují pro politiku hned tři termíny, které analyticky vymezují její odlišné aspekty. Těmito třemi výrazy v tomto trojdimenzionálním pojetí politiky jsou Polity, Politics a Policy. Fiala a Schubert vykládají tyto pojmy jednou větou a jako určitou jednotu následovně: „*Politický řád tvoří rámec (polity), v němž na základě strategie politického konfliktu a konsenzu (politics) vzniká materiální politika (policy).*“⁷

Polity tudíž označuje institucionální a normativní stránku politiky, tedy konkrétní existující nebo požadovaný politický řád. Jedná se o vymezení a strukturu prostoru, ve kterém se politika odehrává. Představit si lze ústavu, právní řád, ale také výchozí

---

⁴ ANDERSON, James E.: Public Policy Making. New York, Praeger Publishers 1975., Dále: ANDERSON, J. E., What is Public Policy? In: NOVÁČKOVÁ, Bl.: Angličtina pro veřejnou a sociální politiku. Praha, Karolinum 1999, Unit 1, str. 7-9

⁵ JENKINS, W.I., Policy Analysis. Oxford, Martin Robertson 1978.

⁶ SARTORI, G.: Teória demokracie. Bratislava, Archa 1993, s. 215-216.

⁷ FIALA, P., SCHUBERT K.. Moderní analýza politiky: uvedení do teorií a metod policy analysis . Brno: Barrister & Principal. 2000, str. 17-19

tradice, ideje a ideologie, které určují pravidla hry pro politické aktéry. Polity je tak jednacím rámcem politiky či určení podmínek, za kterých se politika uskutečňuje.

Termín *politics* se vztahuje k samotné dynamické procesuálnosti vytvářené politiky. V tomto procesu dochází ke střetům nejrůznějších zájmů a přístupů, které se prostřednictvím konsensu prosazují, či v konfliktu naopak nikoli. Popisuje onu činnost, jejímž prostřednictvím lidé mění, udržují a tvoří obecná pravidla, podle kterých se řídí společnost.

Posledním termínem *Policy* rozumíme tedy samotný obsah a výsledek politiky. Jedná se o konkrétní politická rozhodnutí, opatření a „výstupy“. Představit si lze například vydané zákony a nařízení, případně různé programy, které se přímo týkají občanů. Policy tak rozumíme formální rozhodnutí veřejných orgánů, tedy výstupy vládnutí.⁸ Během procesu tvorby politik, anglicky *policy-making*, se prosazují nejen politické strany, ale také právě zájmové skupiny, případně lobbying.

1.1.3. Model A-A-A, aneb „Aktéři – Agendy - Arény“

Vedle pojetí veřejné politiky jakožto systémové koncepce, lze na ní nazírat také jako na neustálý proces. Neboť samotná realizace veřejné politiky je dynamickým procesem a střetnutím mnoha aktérů ve vzájemných interakcích, odehrávajících se v určitém prostředí. Jedním ze základních teoretických výkladů reflektujících tuto její procesuálnost je přístup k veřejné politice jakožto k „interakci aktérů, generujících agendy uvnitř i vně arén“.

Aktéry rozumíme veškeré subjekty, které jsou schopny ovlivňovat či zasahovat do průběhu veřejné politiky. Aktérem je tedy nejen vláda, ale například i kraj či obec, soud, jednotlivé politické strany, a dále firmy, mafie, média, zájmové skupiny, či právě neziskové organizace. Mezi aktéry řadíme i jednotlivé osobnosti, ať již jde o formalizované politické vůdce, nebo neformalizované názorové vůdce, politické aktivisty či veřejné intelektuály. Jednání aktérů je prvořadě motivováno jejich zájmy, přičemž často navazují kontakty a vazby s aktéry dalších arén, a to ať již jde o mód spolupráce, či naopak konfliktní relaci vázající se k dané politické agendě. Tímto způsobem vznikají komunikační toky uvnitř dané *arény*.

---

⁸ VESELÝ, A., DRHOVÁ Z., NACHTMANNOVÁ M.; Veřejná politika a proces její tvorby. Co je „policy“ a jak vzniká. CESES FSV UK. Praha. 2005. str. 7. (online), Dále: INSTITUT POLITICKÉHO MARKETINGU. Slovník politického marketingu. Dostupné online: <http://politickymarketing.com/glossary/polity-politics-policy>

Agendou je samotná tematická náplň, tedy formulované, řešené, nebo i odkládané sociální problémy. Tato vytyčená témata jsou neustále modifikována a doplňována různými specifitějšími tématy (angl. issues). Politickou agendu reflektují političtí aktéři uvnitř politických arén, jakož i mezi nimi. Všimáme si tedy nejen aktéry iniciovaných agend, ale rovněž způsobu, jak jim aktéři rozumí a jak o ní komunikují. Agendu lze rozlišovat aktuální anebo perspektivní, která má podobu strategických cílů pro řešení těchto vytyčených veřejných problémů.

A konečně *arénou* rozumějme určité dějiště, ve zjednodušeném smyslu samu veřejnou politiku a její typy. Je to specificky vymezený prostor, v němž tito jednotliví aktéři tvorby veřejné politiky vstupují mezi sebou do kooperačních či konsensuálních, anebo konkurenčních či konfliktních vztahů. Hlavní typy politických arén podle jejich účinku jsou *distributivní* (tzn. politika primárního rozdělování, přinášející užitek všem), *redistributivní* (tj. přerozdělení někomu odebraných statků) a *regulativní* (pomáhá ovlivňovat individuální chování, např. určení snížené sazby DPH pro určité statky). Později byly do této typologie přidány arény *konstitutivní* (udržuje systém a ovlivňuje pravidla realizace politiky, např. volební zákonodárství), *samoregulativní* (v té aktéři řeší své záležitosti ve vlastní režii, nejedná se o přímý státní vliv) a *persuasivní* (tj. přesvědčovací politika)⁹. Dle jiné typologie dle modelu A-A-A, sedmi arénami v souvislosti s tvorbou politik jsou nejen pouze hierarchicko-normativní arény *politických stran, legislativy a exekutivy*, ale dále také *veřejnost, byrokracie, zájmové či nátlakové skupiny* a nověji přidávaná aréna *médií*.¹⁰

Zaměřením se na vztah těchto tří segmentů činitelů, tzn. aktérů, arén a politických agend, lze snáze porozumět roli a působení zájmových skupin¹¹ (jakožto aktérů), jakož i prosazování zájmů v podobě lobbingu, kterému je dále v této práci věnována samostatná kapitola.

---

⁹ blíže viz LOWI, T. J. 1972. „Four Systems of Policy, Politics, and Choice.“ Public Administration Review 33: 298-310., dále FIALA, P., K. SCHUBERT. 2000. Moderní analýza politiky. Uvedení do teorií a metod policy analysis. Praha, Barrister & Principal., s. 67-75

¹⁰ Zdroje: POTŮČEK, M. Veřejná politika. Slon. 2005. kapitola 2., Dále: MASARYKOVA UNIVERZITA. Studijní materiál Veřejná politika, její modely a analýza. (online)

¹¹ def. zájmová skupina = organizovaná skupina jednotlivců, kteří sdílejí shodné cíle a snaží se ovlivnit veřejné záležitosti.

1.2. Stát

Rozhodujícím regulátorem ve veřejné politice je stát a jeho funkce. Stát je jednou ze základních politických institucí. Hendrych jej definuje jako „politickou formu organizace společnosti na určitém území, na kterém vykonává moc, označovanou jako státní moc“. Státní moc spadá do podmnožiny veřejné moci, tj. mocensky relativně nezávislý řídicí systém určité skupiny lidí, nicméně oproti jiným druhům veřejné moci se vyznačuje schopností vnútit vůli představující státní zájem veškerým aktérům celé státní společnosti. Ke svému naplnění úkolů ve vymezené působnosti státního orgánu disponuje dle zákona totiž pravomocí, jakožto právním institutem umožňujícím vydávat závazná a vynutitelná rozhodnutí či jiná opatření (například právní předpisy či rozsudky soudů). Veřejnou moc demokratický právní stát¹² (tj. zejména vázaný a omezený zákonem) uskutečňuje prvořadě prostřednictvím vertikální dělby moci: podle pravomoci rozdělujeme na orgány moci zákonodárné (přijímající zákony), výkonné (provádějící zákony) a soudní (rozhodující spory a ukládající tresty).¹³

Klíčovými funkcemi státu je zajištění obecného a stabilizovaného rámce fungování společnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že stát zároveň zprostředkovává formování a výkon politické moci. Tvoří a uplatňuje právo, přičemž se opírá o veřejnou správu.¹⁴ Tradičně se mezi stěžejní činnosti státu řadí i ty, které respektují a ochraňují lidská práva a svobody.

Dle Potůčka a Pavlíka však vláda samotná není s to plnit své úkoly bez účasti trhu a občanského sektoru. Byť je stát se svými funkcemi rozhodujícím regulátorem ve veřejné politice, střetává se s uvedenými dalšími regulátory ve vzájemných synergických či rozporných interakcích. Pro úplnost, jako čtvrtý regulátor veřejné politiky řadí autoři média.¹⁵

---

¹² Základními znaky právního státu jsou: zákonnost (každý, včetně státu, je povinen dodržovat právo), existence právní jistoty (včetně možnosti dovolat se ochrany svých práv) a přiměřenosti práva (k cíli, jehož má být právem dosaženo, nesmí být používáno nepřiměřených prostředků, základní lidská práva a svobody musí zůstat zachována). – blíže viz POTŮČEK, PAVLÍK. Veřejná politika. 2015. str. 17

¹³ Hendrych, D., J. Hoós, G. Jenei a L. Vass. Politické instituce: stát, jeho uspořádání a role. In: POTŮČEK a kol., Veřejná politika. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. kapitola 5., s. 121–126

¹⁴ POTŮČEK, M., PAVLÍK, M. a kolektiv. Veřejná politika. Masarykova univerzita. 2015, str. 16

¹⁵ tamtéž, str. 14-15

1.3. Veřejná správa

Pojmu veřejná správa (angl public administration) se obecně přikládají přinejmenším dva významy dle pojetí materiálního anebo formálního. V prvním případě se jedná o samotnou činnost, tedy spravování věcí veřejných. Veřejnou správou zde rozumíme „souhrn všech činností předmětně souvisejících s vládnutím, spravováním a s poskytováním veřejných služeb.“ Ve formálním pojetí se pak jedná o institucionalizaci těchto činností v ustálených procedurách a organizačních formách. Představit si tak lze veřejné úřady, tedy činnost organizačních jednotek a osob v pozici vykonavatelů.¹⁶ Jako třetí význam lze uvést veřejnou správu jakožto samostatnou vědní disciplínu, čemuž lépe odpovídá pojem Správní věda.

Je třeba rozlišovat pojem veřejná správa a veřejná politika. Již T.W.Wilson na přelomu 19. a 20. století zdůrazňoval, že správa leží mimo vlastní sféru politiky. Stát se o veřejnou správu opírá v uplatňování politické moci a práva, jde o detailní a systematický výkon veřejného práva (např. vyměrování a výběr daní), eventuálně veřejné politiky. Ve veřejné správě jsou nositeli formální odpovědnosti státní úředníci, kdežto ve veřejné politice jsou to politici. Samotná veřejná správa je politicky neutrální a nestranná, tzn. slouží všem politickým vůdcům stejně a je odpovědná vůči vládě a lidu.¹⁷ Veřejná správa zahrnuje zaběhnuté, předem dané rutinně opakující se činnosti, kdežto veřejná politika je tvorbou čehosi nového, překračujícího stávající praxi uplatňování veřejného zájmu.¹⁸ Rozlišovat mezi danými pojmy lze také pomocí oblastí zaměření. Veřejná správa se prvořadě zaměřuje na analýzu vlastního fungování státu a jeho orgánů. Veřejná politika pak kromě toho navíc sleduje jeho relevantní okolí. Všimá si tak například faktorů, které mění jeho úlohy, jakož i povahy dalších institucí, s nimiž stát spolupracuje či soutěží. Mezi tyto instituce řadíme rovněž občanský sektor.¹⁹

---

¹⁶ Hoós, Jenei, Potůček, Pomahač, Vass. in POTŮČEK, M. Veřejná politika. V rámci kapitoly 6, str. 133

¹⁷ Hoós, Jenei, Potůček, Pomahač, Vass. in POTŮČEK, M. Veřejná politika. Slon. 2006. V rámci kapitoly 6, str. 133-135

¹⁸ POTŮČEK, M. Veřejná politika. Slon. 2006. str. 10 v rámci kapitoly 1

¹⁹ blíže viz POTŮČEK, M. Veřejná politika jako vědní disciplína. 2008. (online)

1.4. Sociální politika

Sociální politika je specifickou podoblastí veřejné politiky, přičemž některá témata spadají takřka výlučně do její působnosti²⁰. V České republice jde o aktivity spadající do působnosti resortu Ministerstva práce a sociálních věcí, které jakožto ústřední orgán zodpovídá za jejich realizaci.

Sociální politiku Potůček vymezuje široce pomocí oblasti jejího zájmu, a to jako „zkoumání procesu tvorby a realizace politiky dotýkající se vztahu jedinců a sociálních podmínek jejich života“. Nečadová pak operuje s užší definicí, hovoří o „cílevědomé činnosti státu, organizací a institucí, usilující o vytváření podmínek, které omezují příčiny sociální nerovnováhy a zajišťují předpoklady pro harmonický vývoj jedinců, skupin i společenských celků“.²¹ Základními principy sociální politiky jsou principy sociální spravedlnosti, solidarity, subsidiarity a participace. Podle přístupu k řešení uvedených problémů rozlišujeme v rámci její heterogenity sociální politiku *aktivní*, která usiluje o prevenci, tj. předchází vzniku problémů přijímáním určitých opatření, a *pasivní*, která se intervencionisticky zaměřuje na řešení již vzniklých sociálních problémů.²² Základními subjekty nástrojů sociální politiky jsou právo (tj. zákon normativní povahy), instituce (ze strany státu př. MPSV) a finance (tj. peněžité dávky).²³

Sociální politika je tedy společenskou činností směřující k ovlivňování určité reality a jejím prostřednictvím jsou prosazovány určité žádoucí sociálně politické cíle,²⁴ přičemž základním cílem musí být vytvoření lidsky důstojných podmínek života a zajištění rovných příležitostí všem. Do oblasti rovných příležitostí přitom spadá rovněž zajištění občanům možnosti získat přiměřené bydlení.²⁵

---

²⁰ jmenovitě politika boje s chudobou, politika sociálního zabezpečení, rodinná politika a další

²¹ NEČADOVÁ, Věra. Sociální politika. 1.díl. Vysoká škola polytechnická Jihlava. 2010. str. 5. (online)

²² tamtéž, str. 11

²³ HUSITSKO TEOLOGICKÁ FAKULTA UK. „Funkce, nástroje a financování sociální politiky“. (online)

²⁴ NEČADOVÁ, Věra. Sociální politika. str. 34

²⁵ tamtéž, str. 27

1.4.1. Nedostatky bydlení jako problém české sociální politiky

Odkazy na zajištění adekvátního bydlení jsou zahrnuty mezi univerzální práva ve více než stovce národních ústav.²⁶ Také z české ústavy vyplývá, že každý občan má právo na bydlení,²⁷ a to vzhledem k závazkům vyplývajících z mezinárodních smluv o základních lidských právech podle čl. 10 Ústavy. Například výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva stanovil právo na bydlení, podle kterého jedinec má právo žít v bezpečí, míru a důstojnosti.²⁸ Nelze opomenout ani fakt, že řešení této problematiky směřuje nejen ke snížení míry sociální exkluze, ale že bydlení především hraje klíčovou úlohu v posilování sociální koheze neboli soudržnosti.

K dubnu roku 2019 v Česku nebydlí v běžném bytě 83 000 lidí, z toho 20 500 dětí a jejich počet nadále roste.²⁹ Komplexnosti problému nahrává skutečnost, že se ceny domů či bytů, jakož i nájemné, v poměru k růstu mezd neustále navyšují.³⁰ Česká republika má v poměru k příjmům v Evropské unii 4. nejvyšší náklady na vlastní bydlení.³¹

---

²⁶ Podpora ochrany těchto sociálních práv je rovněž ze strany EU, respektive Rady Evropy. Revidovaná Evropská sociální charta z roku 1996 stanoví explicitní právo na bydlení v čl. 31 a bydlení považuje za součást ochrany nejohroženějších skupin (osob se zdravotním postižením, rodin, starších osob). Také v dalších aktech lze najít doporučení přímo se vztahujících k opatřením řešícím přístup rodin i ostatních členů společnosti k bydlení, například Doporučení Parlamentního shromáždění 1074 (1988), o rodinné politice, Doporučení Výboru ministrů RE R (94) 124, o souhrnné rodinné politice, Rozhodnutí (68) 37 z 24. 11. 1968, o právní úpravě za účelem kompenzace rodinných závazků nebo Rozhodnutí 70 (1998), o sociální kohezi ve městech (přijaté Kongresem regionálních a místních autorit v Evropě). Dále, V roce 2006 vydává Valné shromáždění OSN/Organizace spojených národů tématickou zprávu „Odpovídající bydlení jako součást práva na přiměřenou životní úroveň“ – zpráva v českém překladu Mgr. Anny Hofschneiderové dostupná online na webu provoz. MPSV: <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/dokumenty/ostatni>

²⁷ O tom, že právo na bydlení je v ČR základním lidským právem, hovoří např. nález pléna Ústavního soudu, publikovaný pod č. 231/2000 Sb –, Vyhláška Ministerstva financí č. 176/1993 Sb., o nájemném z bytu a úhradě za plnění poskytovanou s užíváním bytu, ve znění pozdějších předpisů, se zrušuje dnem 31. 12. 2001.“. Celé znění dostupné online ke stažení <https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/nalez-ustavniho-soudu-jmenem-ceske-republiky-1375.html>

²⁸ Dle OSN, bydlení jakožto lidské právo zahrnuje sedm dimenzí: 1) Právní jistotu užívání bydlení, 2) Finanční dostupnost (tj. přiměřené náklady na bydlení), 3) Obyvatelnost (tj. adekvátní přístřeší v dobrém technickém stavu), 4) Vybavenost bytu, kde jde především o infrastrukturu potřebnou pro použitelnost daného obydlí, tzn. sanitární zařízení, 5) Fyzická dostupnost (např. pro osoby s tělesným), 6) Umístění, tzn. bydlení, musí umožňovat přístup k potřebným službám, 7) Kulturní adekvátnost

Zdroj: United Nations Human Rights. The Right to Adequate Housing Toolkit. Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment n°4. (online).

Dále: PLEACE, Nicholas. Evropská příručka bydlení především. Úřad vlády ČR – Sekce pro lidská práva, odbor ASZ/Agentura pro sociální začleňování. Praha. 2017. str. 36. (online)

²⁹ Platforma pro sociální bydlení, Lumos. Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018. Praha. 2019. (online)

³⁰ Mezi roky 2016 a 2017 se ceny domů/bytů zvýšily o 13,3 %. Blíže viz Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok 2017, s. 2

³¹ tamtéž

Samotný návrh *zákona o sociálnom bydlení* jakožto základní nástroj sociální politiky si za svůj hlavní cíl klade pomoc lidem, kteří čelí problémům s dostupností nájemního bydlení na běžném trhu a potýkají se s vysokými náklady na standardní bydlení. Jedná se například o seniory, zejména ty, co žijí sami, lidi se zdravotním postižením, rodiny a rodiče samoživitele s dětmi, mladé lidi opouštějící dětské domovy a náhradní rodinnou péči, osoby žijící v azylových domech, na ubytovnách a jiném nevyhovujícím bydlení a v neposlední řadě osoby žijící přímo na ulici. Návrh zákona se zaměřuje na vícero provázaných oblastí, tedy nejen sociální bydlení, ale rovněž sociální dávky na bydlení a eventuálně sociální služby a specifickou sociální práci. Zde hovoříme o dalších konkrétních nástrojích sociální politiky. Pro úplnost, cílem zákona je rovněž potírání obchodu s chudobou.³²

2. OBČANSKÁ SPOLEČNOST

V této kapitole se věnujeme vymezení pojmů z oblasti občanské společnosti. Definujeme občanský sektor a neziskové organizace. Dále se věnujeme funkcím neziskových organizací, přičemž pro porozumění stanovenému případu bude důkladnější pozornost věnována advokační funkci a neopomeneme ani základní předpoklady pro úspěšné fungování advokačně orientované neziskové organizace. V závěru se dostane pozornosti specifickému tělesu občanského sektoru, a to v podobě zastřešujících organizací.

2.1.1. Vymezení občanského sektoru

Pod termínem *občanská společnost* si lze na nejzákladnější úrovni představit „prostor jednání a sdružování mezi rodinou, trhem a státem“.³³ Tento široký pojem v sobě

---

³² Zdroje: LEOBE, Ladislav. legislativní expertiza Bydlení chudých aneb právo na přiměřenou životní úroveň. časopis Sociální práce, vydání 3/2006. (online)

dále: Ministerstvo práce a sociálních věcí. Zpravodaj Sociální bydlení č.1/2017. V rámci Projektu Sociální bydlení - metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend. 5/2017. (online)

³³ SKOVAJSA, M. Občanský sektor. Portál. 2010. str. 16, 30

pojímá jak část organizovanou, zahrnující množství organizací, tak neorganizovanou, tvořenou neformálními sítěmi, veřejnými shromážděními či demonstracemi a co především, samotnými občany.³⁴ Pro onu organizovanou část občanské společnosti se lze v literatuře setkat i s dalšími výrazy, jmenovitě právě *občanský sektor*, či sektor *třetí, neziskový, dobrovolnický, nezávislý, nevládní, nestátní neziskový*, a dalšími. Variabilita různých názvů pro totéž je dána zdůrazněním jen určitého hlediska či výseku z celku, eventuálně v jakém kontextu či oborové disciplíně je používán.

Zejména v ekonomii používaný termín *občanský sektor* má svůj původ v sektorovém rozdělení hospodářství. Rozlišujeme sektor veřejný a soukromý tržní, ke kterým se tak přidružuje tento třetí, občanský, soukromý sektor. Ten je utvářen organizacemi, které jsou zaměřeny na jiné cíle než dosažení zisku (odtud pramení název „neziskový“). Pro úplnost dodejme, že v ekonomické literatuře se operuje ještě se sektorem domácností, který však právě vylučuje formální organizace.³⁵

Z hlediska návaznosti na historické tradice lze dle Císaře rozlišit tři hlavní způsoby uvažování o tom, čím je utvářena oblast občanské společnosti. Těmi jsou neoliberální, konzervativní a sociálně-liberální. Dle *neoliberální* perspektivy je jádrem občanské společnosti trh, je kladena do protikladu ke státu a tvoří ji jednotlivci sledující své soukromé zájmy. *Konzervativní* pohled nazírá na občanskou společnost jako na strukturu tradičních společenských institucí se svým těžištěm v rodině a církvi. V návaznosti na již přednesené úvodní široké pojetí, v této studii budeme přistupovat k občanské společnosti optikou *sociálně-liberální*, která eliminuje její ztotožňování se sférou rodiny, trhu, potažmo státu. Občanskou společností rozumějme „prostor, který je zabydlen celou řadou různých zájmových a svépomocných organizací a sdružení, skrze něž občané vyjadřují své zájmy a které jim pomáhají naplňovat jejich potřeby.“³⁶

2.1.2. Terminologické vymezení organizací občanské společnosti

S různými názvy pro totéž se lze setkat také v případě organizačních jednotek občanské společnosti. Běžně se mluví o *neziskových, nevládních, nestátních neziskových, charitativních, dobrovolných nebo občanských organizacích*,³⁷ přičemž prioritou

³⁴ POTŮČEK, M., Nejen trh. Praha: SLON. 1997. str. 65

³⁵ SKOVAJSA, M. Občanský sektor. 2010. str. 31-33

³⁶ CÍSAŘ, Ondřej. Občanská společnost, kvalita demokracie, dobré vládnutí. Stať v projektu „Česko hledá budoucnost“. 2012, s. 1

³⁷ SKOVAJSA, M. Občanský sektor. 2010. str. 36-37

převládajícího označení bývá dále poplatná i politickému prostředí různých zemí³⁸. V českém prostředí je všeobecně známý a tudíž převažující termín *nestátní nezisková organizace* (zkratka NNO), eventuálně ve zkrácené formě *nezisková organizace*. Z tohoto důvodu budeme dále v textu pracovat především s tímto termínem.

2.1.2. Definice neziskových organizací

Celosvětově existuje značné množství různě definovaných a označovaných typů a právních forem neziskových organizací. Aby byla možná mezinárodní aplikace a srovnání napříč různými zeměmi, vytvořili v devadesátých letech Lester M. Salamon a Helmut K. Anheier strukturálně-operacionální definici organizací občanské společnosti. Na rozdíl od jiných, tato definice se zaměřuje na skutečné uspořádání (tj. strukturu) a fungování (tj. operace) každé organizace. V tomto projektu budeme nadále vycházet z tohoto pojetí. Strukturálně-operacionální definice neziskových organizací se skládá z pěti následujících znaků.

Organizovanost.

Daný subjekt je do určité míry institucionalizovaný. A to buď je formálně zřízen jako právnická osoba, nebo se alespoň vyznačuje jasnou a stálou organizační strukturou. Z toho vyplývá, že vyloučena jsou tak jednorázová, neformální a dočasná shromáždění a skupiny.

Soukromý charakter (nezávislost na státu).

Toto kritérium odkazuje k tomu, že subjekt není součástí státu a ani není státem řízen. Platí však, že je možné, aby od státu dostával i většinu prostředků ke své činnosti.

Zásada nerozdělování zisku.

Ta znamená, že subjekt nerozděluje zisk mezi členy, vlastníky nebo manažery. Posláním³⁹ organizace není vytvářet a rozdělovat zisk. Zisku může dosahovat, ale platí, že ho musí použít pro naplňování vlastního poslání.

---

³⁸ například ve Spojených státech amerických převládá označení nevládní organizace, non-governmental organizations, zkráceně NGOs

³⁹ *Poslání* (angl. mission) je jednou z klíčových stránek činnosti organizací občanské společnosti (dále OOS). Reflektuje rovněž jejich vztahy k trhu i státu. Například je hlavním důvodem, proč OOS dostávají daňové úlevy od státu, dary od dárců, či dobrovolnickou práci. Protože jsou OOS závislé na těchto donátorech, je

Samosprávnost.

Subjekt je schopen se sám spravovat a má k tomu potřebné struktury. Jinak řečeno, není řízen jinou organizací.

Dobrovolnost.

Odkazuje k tomu, že subjekt vykonává činnost za spoluúčasti dobrovolníků. Může být tedy podporován dobrovolnými dary či využívat práce dobrovolníků. Dobrovolnické zastoupení však nemusí být většinové. Znak dobrovolnosti odkazuje dále k nepovinné povaze členství v organizaci, případně spolupráce s ní. Tímto kritériem jsou například vyloučeny lékařské či jiné profesní komory s povinným členstvím.⁴⁰

Mezi dalšími užívanými definicemi neziskových organizací zmiňme ještě právní a ekonomickou.

Dle *právní definice* jsou neziskovými organizacemi ty, jež jsou vymezeny v právu dané jednotlivé země. Co se týče typů, respektive právních forem neziskových organizací v českém prostředí, se podle Rady vlády pro neziskové organizace⁴¹ v užším vymezení jedná o nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, spolky (dříve občanská sdružení), církevní právnické osoby a přidružené, resp. pobočné spolky (dříve organizační jednotky sdružení).⁴²

---

rovněž jedním z problémů k řešení posláni vhodně konceptualizovat, aby byly zároveň splněny cíle OOS. Platí totiž, že některá témata či cíle jsou donátorsky financovány více, některá méně.

Blíže viz SKOVAJSA. Občanský sektor. 2010. str. 108-109

⁴⁰ SALAMON, L. M. A H. K. ANHEIER (1992). In: Search of the Nonprofit Sector I: The Question of Definitions. Voluntas 3 (2): str. 125–151., dále SALAMON, L. M. A H. K. ANHEIER (1997). Defining the Non-Profit Sector: A Cross-National Analysis. Manchester: Manchester University Press., in SKOVAJSA, M. Občanský sektor. str. 38-40

⁴¹ Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, zkráceně RVNNO, je stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády ČR. Předkládá vládě materiály týkající se organizací občanské společnosti a podmínek pro jejich působení. Je tedy orgánem, který se koncepčně zabývá problematikou české organizované občanské společnosti. Blíže viz SKOVAJSA. Občanský sektor. 2010. str. 149-150

⁴² V širším vymezení pak o školské právnické osoby, politické strany a hnutí, stavovské organizace - profesní komory, komory (s výjimkou profesních komor), zájmové sdružení právnických osob a honební společenstva. Nové právní formy od 1. 1. 2014 jsou: Ústavy, Organizační složka zahraničního nadačního fondu, Organizační složka zahraniční nadace, Odborová organizace a organizace zaměstnavatelů, Zvláštní org. pro zastoupení českých zájmů v mezinárodních nevládních organizacích, Organizační jednotka odborové organizace a organizace zaměstnavatelů, Org. jed. zvláštní org. pro zastoupení českých zájmů v mez. nevládních organizacích, Zahraniční spolek, Mezinárodní odborová organizace, Mezinárodní organizace zaměstnavatelů, Zahraniční pobočný spolek, Pobočná mezinárodní odborová organizace, Pobočná mezinárodní organizace zaměstnavatelů.

Zdroj: PROUZOVÁ z., Data a fakta o neziskovém sektoru v ČR. Studie pro Konceptci politiky vlády vůči NNO do roku 2020. Verze k 1. 3. 2015., str. 5. (online)

Ekonomická definice vymezuje neziskové organizace pomocí systému národních účtů. Tzv. satelitní účty neziskových organizací (institucí) vedou statistické úřady, které rovněž operují s výše zmíněnou strukturálně-operacionální definicí. Výsledkem jsou sbíraná data a fakta o neziskovém sektoru v dané zemi.⁴³

2.2. Funkce neziskových organizací

Vzhledem k vytyčeným cílům této práce je potřebné stručně nastínit funkce, které v demokratických společnostech neziskové organizace plní. Díky tomu dokážeme diferencovat případ Platformy pro sociální bydlení od jiných typů organizací. Blíže poté specifikujeme roli advokační, neboť s ní budeme nadále pracovat ve výzkumné části.

Nejobecnějším rozdělením funkcí je na *servisní*, respektive poskytování služeb odkazující na ekonomický systém a zadruhé *advokační*, neboli funkce prosazování a obhajování zájmů, odkazující na systém politický.⁴⁴ Pospíšil a kol. ke dvěma zmíněným řadí ještě funkci *budování komunity*, která odkazuje na vytváření vztahů v komunitním systému, tedy společenstvích.⁴⁵ Zmíněné tři subsystémy podle Luhmanna utváří dominantní funkční diferenciace společnosti.⁴⁶ V souladu s tímto rozdělením rovněž Boris a Mosher-Williams mají za to, že lze ve společnosti identifikovat funkce neziskových organizací jako sociální (komunitní), občanské (politické) a ekonomické.⁴⁷

Napříč odbornou literaturou zabývající se kategorizací funkcí neziskových organizací je patrné, že identifikovat funkcí lze však více. Roli v tomto srovnání může hrát i faktor různých zemí a prostředí. Významný mezinárodní srovnávací projekt Johns Hopkins

---

⁴³ například počet a podíl dobrovolníků a zaměstnanců, podíl na tvorbě HDP, ad.

⁴⁴ Skrze množství vykonávaných činností neziskovými organizacemi se lze setkat i s jiným základním duálním dělením, a to na již výše zmíněnou funkci servisní a dále expresivní, ve smyslu vyjádření nejrůznějších zájmů. Otázkou je, zda i v tomto případě expresivní funkce terminologicky neodkazuje zejména na funkci advokační. Další autoři tyto funkce oddělují jakožto samostatné. Blíže viz POSPÍŠIL a kol., *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru. 2009. str. 3

⁴⁵ POSPÍŠIL, a kol., *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru. 2009. str. 10. (online), dále SKOVAJSA, M. *Občanský sektor*. str. 42

⁴⁶ LUHMANN, N. . *Soziale Systeme. Grundriss einer allgemeinen Theorie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag. 1984. in POSPÍŠIL M. a kol., *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. 2009. str. 9

⁴⁷ BORIS, E., MOSHER-WILLIAMS, R. *Nonprofit Advocacy Organisations: Assessing the Definitions, Classifications, and Data*. *Nonprofit and the Voluntary Sector Quarterly*, 27(4), 1998. str. 490

University⁴⁸ pracuje s konceptuálním rámcem Lestera Salomona a jeho kolegů (2004)⁴⁹. Čtyřmi hlavními funkcemi na organizační úrovni (tj. již nikoli sektorové) jsou zde *servisní, expresivní, advokační a budování komunity*. Kendall tuto čtveřici základních funkcí rozšiřuje o funkci *inovativní*⁵⁰, podobně jako Kramer, který ji však rozděluje a nazývá roli vizionářskou a roli průkopníka ve službách (angl. *vanguard role, service pioneer role*).⁵¹ Jako relevantní zmiňme dále funkci *demokratizace*, kterou zasazuje do výčtu rovněž Salomon (2000). Tuto roli však spojuje i s výše zmíněnou rolí budování komunity.⁵² Na závěr zmiňme ještě možnou funkci *charitativní a filantropickou*.⁵³

2.3. Advokační funkce

2.3.1. Definice

Salomon s kolegy definuje tuto funkci prosazování zájmů prostřednictvím vykonávaných činností. Ve shodě i s dalšími autory se pro ně jedná o ty aktivity neziskových organizací, které „prosazují změny ve vládní politice nebo společenských podmínkách“. Jejich přičiněním se dokáží shromažďovat lidé spojení určitou obavou, přičemž slouží jako spojovací článek mezi individuálním občanem a širším politickým děním. Poskytují tak vnesení určitého problému do širšího veřejného povědomí. Tyto neziskové organizace přináší nejen inovace ve veřejné politice v dané vytyčené oblasti, ale aktivně se zapojují i do činností vedoucích k širším společenským změnám. Uvedené

---

⁴⁸ tj. Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, „CNP“

⁴⁹ SALAMON, L. M., SOKOLOWSKI, S. W., et al. (2004). Global Civil Society. Dimensions of the Nonprofit Sector. Volume 2. Bloomfield: Kumarian Press., str. 23f

⁵⁰ KENDALL, J.. The Voluntary Sector. Comparative perspectives in the UK. London, New York: Routledge. 2003

⁵¹ KRAMER, R. M. (1981). Voluntary Agencies in the Welfare State. Berkley, Los Angeles, London: University of California Press. 1981. str. 173 ff

⁵² SALAMON, L., HEMS, L., et al. The Nonprofit Sector: For What and for Whom? Working Paper of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project No. 37. Baltimore: The Johns Hopkins University Centre for Civil Society Studies. 2000. str. 7

⁵³ *Charitativní* funkce zahrnuje všechny aktivity vedoucí k redistribuci zdrojů, především finančních zdrojů, směrem od skupin, které jsou bohatší, k ostatním. *Filantropické* aktivity jsou zaměřené na založení a provozování neziskových organizací, zpravidla jsou vykonávány nadacemi.

Zdroj: WOLPERT, J. The Distributional Impacts of Nonprofits and Philanthropy. Measuring the Impact of the Nonprofit Sector. In Flynn, P., Hodgkinson, V. A. (eds). Measuring the Impact of the Nonprofit Sector. New York: Kluwer Academic, 2001. str. 131

prosazují nejen jménem příslušníků své vlastní skupiny, ale i jménem celé veřejnosti.⁵⁴ Dle Císaře lze k činnostem a výstupům advokačně orientovaných neziskových organizací přičíst samotné umožnění občanům veřejně vyjadřovat své potřeby a zájmy, čímž přispívají k tvorbě názorové plurality ve společnosti a zároveň poskytují politickým představitelům a nositelům moci informace, na jejichž základě jsou přijímána obecně závazná rozhodnutí.⁵⁵

2.3.2. Dimenze

Salomon a jeho kolegové dále rozlišují dvě dimenze advokační role. Těmi jsou personální či občanská advokacie (angl. *personal; citizen advocacy*) a zadruhé veřejná, případně veřejněpolitická advokacie (angl. *public; policy advocacy*).⁵⁶ Samotná advokační činnost tedy zahrnuje všechny aktivity, které směřují ke změně politik anebo zajištění kolektivních statků. Uvedené dimenze se však liší způsobem, jakým je těchto cílů dosahováno.

Veřejněpolitická advokační činnost zahrnuje aktivity orientované na politické procesy, které jsou přímo adresovány zákonodárcům, eventuálně kompetentním rozhodujícím osobám. Oproti tomu *občanská* advokační činnost prosazuje změny nepřímo, a to prostřednictvím osvěty a snahou o zapojení veřejnosti. U občanského publika se pak snaží zvýšit povědomí o příslušném problému a mobilizovat lidi k dalším aktivitám, ať již individuálním nebo kolektivním.⁵⁷ McCarthy s Castellim vidí v občanské advokacii, respektive nepřímém prosazování zájmů, rovněž podněcování k advokační činnosti samotných jednotlivých občanů, případně k vytvoření množství zainteresovaných lidí, kteří poté začnou sami vyvíjet činnost ve prospěch zájmu, který daná nezisková organizace prosazuje. Tuto dimenzi veřejněpolitické advokacie nazývají „*grass-roots lobbying*“, tedy „od kořenů“, kterému se budeme věnovat i dále, v kapitole pojednávající o lobbingu.⁵⁸

---

⁵⁴ SALAMON, L., HEMS, L., et al. The Nonprofit Sector: For What and for Whom? Working Paper of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project No. 37. Baltimore: The Johns Hopkins University Centre for Civil Society Studies. 2000. str. 6, vlastní překlad

⁵⁵ CÍSAŘ, Ondřej. Občanská společnost, kvalita demokracie, dobré vládnutí. Stať v projektu „Česko hledá budoucnost“. 2012, s. 8

⁵⁶ SALAMON, L., HEMS, L., et al. The Nonprofit Sector: For What and for Whom?. 2000. (online)

⁵⁷ POSPÍŠIL, M., M. NEUMAYER, S. ŠKARABELOVÁ, I. MALÝ, M. MEYER A U. SCHNEIDER. Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru. 2009. str.6

⁵⁸ MCCARTHY, J. D., CASTELLI, J. The Necessity for Studying Organizational Advocacy Comparatively. In Flynn, P., Hodgkinson, V. A. (eds). Measuring the Impact of the Nonprofit Sector. New York: Kluwer Academic, 2001, str. 106

2.4. Předpoklady pro fungování zejména advokačně orientovaných neziskových organizací

Pro komplexnost pohledu uveďme rovněž aspekty zázemí samotné občanské advokacie. Jak jsem výše nastínila, advokační funkce se týká schopnosti organizací občanské společnosti ovlivňovat tvorbu státních politik. Aby dané neziskové organizace mohly naplňovat tuto funkci, je třeba určitých vnějších i vnitřních předpokladů. Zde uveďme jejich základní přehled.

Prvořadě, v podmínkách demokratického režimu musí být vytvořen příznivý regulační *právní rámec*. Jedná se nejen o zajištění základních občanských práv, zde zejména práva svobodně se sdružovat, ale samotné jejich zakládání a fungování poplatné zájmu občanů (tj. nikoli zájmu státu) musí být odděleno od státu a nebýt tak závislé na jeho povolení. K umožnění jejich existence je tak třeba transparentních a jednoduchých registračních procedur, jakož i definování právních forem, které mohou nabývat.

Zadruhé, ani formálně zajištěné podmínky pro jejich existenci nejsou dostatečné, absentuje-li vůle státních institucí s těmito organizacemi komunikovat. Je tak třeba v rámci politického systému transparentních *komunikačních přístupových bodů* ke státním institucím, například ve formě různých konzultačních a poradních orgánů, veřejných slyšení, eventuálně formou konzultací a připomínkových řízení skrze internet. Na druhou stranu, výhodou pro stát je nejen přínos jinak nedostupných informací, ale rovněž příspěvek k legitimitě a transparentnosti rozhodovacích procesů veřejné politiky. Tu podporuje rovněž *otevřený a rovný přístupem k informacím* zanesený do zákona a celková *politická odpovědnost elit* vůči občanům.

Jsou-li naplněny uvedené vnější předpoklady, je třeba k fungování neziskové organizace disponovat určitou *organizační kapacitou* k jejich využití. Po pádu komunismu se organizace občanské společnosti ve východoevropských zemích svému vedení musely teprve učit. Nápomocné v tomto směru byly podpůrné programy financované ze zahraničních zdrojů zaměřující se zejména na budování *infrastruktury* (tj. mít zázemí a prostředky k činnosti) a dále poskytování *know-how* a vzdělání v rámci rozvoje lidského kapitálu. Důsledkem toho je postupná *profesionalizace*, formalizace činností a nezřídka celková byrokratizace.⁵⁹ Samotnou profesionalizací se v odborné literatuře nejčastěji

---

⁵⁹ CÍSAŘ, Ondřej. Občanská společnost, kvalita demokracie, dobré vládnutí. Stať v projektu „Česko hledá budoucnost“. 2012, s. 2 – 8

rozumí procesy, které vedou k formování profesí, tedy že určitá zaměstnání získávají charakter akademické profese symbolizované odpovídajícím titulem. Cílem profesionalizace je zvýšení kulturního, sociálního a ekonomického statusu aktérů a dále jejich socio-politické moci. Tyto procesy jsou ovlivňovány profesními strategiemi, které slouží jako návod pro specifickou formu jednání a aktivit.⁶⁰ Podle kritiků pak profesionalizace znamená, že občanská společnost přestává poskytovat prostor neprivilegovaným vrstvám populace, které mají obecně omezený přístup ke zdrojům, aby mohly vyjadřovat své požadavky. V jejich jménu začínají hovořit profesionální aktivisté, kteří však často mají blíže politické elitě než těm, jejichž názory údajně reprezentují. Profesionalizace je tak některými považována za známku degenerace a nikoli rozvoje občanské společnosti.⁶¹ Cílem je najít styčnou plochu vyvažující profesionalizaci a autentickým aktivismem, eventuálně koexistenci obojího.

Dalším z vnitřních předpokladů je zajištění *finanční udržitelnosti* v podobě disponování stabilními zdroji finančních prostředků. Existuje pět základních způsobů získávání finančních prostředků: 1) agregování individuálních příspěvků a darů, 2) vytváření zdrojů vlastní činností, 3) získávání prostředků ze zdrojů jiných organizací, 4) získávání prostředků od nadací (tj. grantů) a filantropických institucí, 5) získávání financí z veřejných zdrojů (tj. dotace z veřejných rozpočtů či daňová zvýhodnění). Zpravidla platí, že by se neziskové organizace neměly spoléhat pouze na jeden zdroj prostředků, ale snažit se je diverzifikovat.

Vedle finančních prostředků můžeme rozlišit další potřebné *zdroje* na *kulturní* (tj. expertní znalosti, know-how), *morální* (tj. společenské uznání) a *lidské* (tj. vzdělání organizátoři či aktivisti, dobrovolníci). V neposlední řadě, faktorem pro fungování advokačně orientovaných neziskových organizací je jejich *schopnost spolupracovat* mezi sebou. Zatímco jednotlivá malá organizace má zpravidla jen omezenou schopnost ovlivnit rozhodování ve veřejné politice, širší aliance těchto organizací je schopna dosáhnout vytyčených cílů mnohem efektivněji.⁶²

---

⁶⁰ SIEGRIST. H. „Professionalization as a Process: Patterns, Progression and Discontinuity“ R. T. BURRAGE (ed.) Professions in Theory and History. Rethinking the Study of the Professions. New York: Sage Publications. 1990. in ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, M. Analýza procesu profesionalizace v občanském sektoru očima jeho aktérů. Časopis Sociální studia, Vol 2, No 1. str. 131-132

⁶¹ Blíže viz CÍSAŘ, Ondřej. Občanská společnost, kvalita demokracie, dobré vládnutí. 2012, s. 5-6

⁶² CÍSAŘ, Ondřej. Občanská společnost, kvalita demokracie, dobré vládnutí. Stať v projektu „Česko hledá budoucnost“. 2012, s. 2 – 8, (online)

2.5. Zastřešující neziskové organizace

Vedle jednotlivých neziskových organizací se lze setkat také s jejich asociacemi. Podrobnou studii mapující situaci a témata sítí a střech v České republice předložila v roce 2014 Tereza Pospíšilová. Z hlediska infrastruktury neboli vnitřní organizace neziskového sektoru lze rozlišovat zastřešující organizace (*umbrella organisations*), sítě (*networks*) a zdrojová centra (*resource bodies/resource centres*).⁶³ Zdrojová centra na rozdíl od prvních dvou nejsou organizované na členském principu a jejich funkcí je spíše poskytování opory dalším organizacím. *Sítě* jsou nejširším pojmem, typicky jsou horizontálně uspořádané a oproti střechám méně formální. Z uvedeného vyplývá, že *střešní organizace* se liší tím, že mají vždy formální podobu a členské organizace. Dle Melvilla se jedná o „representativní organizace, které poskytují svým členům služby spojené s šířením informací, členskou podporu a služby spojené s koordinací, advokační činností, reprezentací, výzkumem a tvorbou politik“.⁶⁴ Young je pak stručně definuje jako „neziskové asociace, jejímiž členy jsou samotné neziskové organizace“.⁶⁵ Podle toho, na základě čeho střecha spojuje členské neziskové organizace, je můžeme rozdělit na dva typy. Těmi jsou střechy *oborové*, specializující se na určitou oblast činnosti či téma, a dále *všeobecné*, zaměřující se na neziskový sektor jako celek regionálně ve vymezeném území (např. národní/celostátní). Jako „střecha“ pak toto sdružení vystupuje vůči určitým institucím, např. národní vládě ministerstvům či institucím Evropské unie. Jedním z možných důvodů vstupu členské neziskové organizace do střešní organizace je zisk v podobě obhajoby zájmů určité skupiny, tzn. nejen členů sítě, a to především v jednání s veřejnou správou. Tento trend jde ruku v ruce s tím, jak v mnoha zemích⁶⁶ prochází veřejná správa proměnami zračícími se nejen v delegování řady zodpovědností na jiné aktéry, ale i snaze zapojovat občany do vládnutí i mimo volební cyklus. Nejen v anglicky mluvících zemích tak mají některé zastřešující organizace výsadní postavení a stát k nim

⁶³ viz studie severoirské národní střechy neziskových organizací NICVA - Northern Ireland Council for Voluntary Action/Severoírská rada dobrovolných aktivit.

Zdroj: KNOX, C., Resourcing the Voluntary and Community Sector. Paper to the Task Force y Infrastructure Working Group. 9/2003. Dále McCarron, J.J. (2003) Squaring the Circle. Defining Networks in the voluntary and community sector. Discussion paper, Research Unit. NICVA: 2/2003. in POSPÍŠILOVÁ T., Zastřešující organizace v neziskovém sektoru v České republice: situace, témata a návrhy opatření. Katedra studií občanské společnosti FHS UK. 2014

⁶⁴ MELVILLE, R., "Umbrella organizations" In Anheier, H.K., Toepler, S. (eds), International Encyclopedia of Civil Society. New York: Springer, 2010, str. 1577

⁶⁵ YOUNG, D.R., „Organizational Identity and the Structure of Nonprofit Umbrella Associations“, Nonprofit Management and Leadership 11(3). 2001. str. 290

⁶⁶ např. Velká Británie, USA, Kanada, Austrálie

přistupuje jako k potřebným partnerům při utváření veřejné politiky, kdy občané, respektive neziskové organizace, přicházejí jakožto klíčoví partneři ministerstev a vlády s vlastními tématy a strategiemi. Součástí činnosti *oborových* střech, které se typicky váží na relevantní ministerstvo, je tak například připomínkování zákonů; příprava odborných analýz, posudků či koncepcí, účast v poradních orgánech; zprostředkování zkušeností a znalostí; pořádání konferencí či seminářů ve spolupráci či pro veřejnou správu. Pro úplnost, *všeobecné* celostátní střechy sdružující heterogenní zájmy a zájmové skupiny pak mají své místo jakožto otevřené platformy pro výměnu názorů a diskusi mezi aktivními členskými neziskovými organizacemi, a to včetně oborových střech a nadací, a dále jako partner státu v otázkách, které se týkají neziskového sektoru jako celku.⁶⁷

3. VZTAHY OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI (NNO) A VLÁDY (STÁTU)

V návaznosti na právě nastíněné možné vztahy partnerství zastřešujících neziskových organizací s vládou, a poté, co jsme již vymezili oblast veřejné politiky (státu) a občanské společnosti, potažmo neziskových organizací, se zaměříme na jejich vzájemné vztahy a postavení, respektive roli občanské společnosti ve veřejné politice. Nejprve bude uveden obecný přehled těchto vztahů pohledem politologickým, kde se zaměříme na vztah vlády a občanské společnosti širěji. Posléze bude uvedena již konkrétní, ekonomická perspektiva, v rámci níž budou předeslány dva z nejznámějších heuristických modelů nabízejících kategorizaci vztahů mezi státem a neziskovými organizacemi. Jako relevantní byly tyto modely vybrány pro svou současnost, mezinárodní přenositelnost a dále zejména proto, že zohledňují advokační funkci neziskových organizací ve veřejné politice, jež je jedním z předmětů této případové studie.

---

⁶⁷ POSPÍŠILOVÁ T., Zastřešující organizace v neziskovém sektoru v České republice: situace, témata a návrhy opatření. Katedra studií občanské společnosti FHS UK. 2014, str. 1-22. (online)

3.1. Vztahy občanské společnosti a vlády politologickou perspektivou

3.1.1. Variantní přehled dle Roberta Posta a Nancy Rosenblumové

V první řadě je třeba vzít v potaz variaci převažujících vztahů mezi občanskou společností a vládou v jednotlivých zemích, která se odvíjí od jejich politických a ekonomických uspořádání daných historickým a kulturním vývojem.⁶⁸ Robert Post s Nancy Rosenblumovou upozorňují na různé náhledy a nezřídka protichůdné perspektivy. Dle nich, jednou je občanská společnost nazírána jakožto zdroj legitimacy a stability vlády, a jindy jako zdroj odporu vůči vládě, která je arbitrární, utlačující a arogantní. Dále, na občanskou společnost lze pohlížet jako na nezávislou na vládě, kdy jakožto spontánně vznikající ještě předchází její státní moci. Ale někdy také jako na závislou na vládě, a to zavděk jejím legislativním strukturám, poskytovanému uznání anebo potřebné fiskální finanční podpory. Občanskou společnost lze popsat jak v termínech utváření vztahu partnerství s vládou, tak i jako substituční náhradu v situacích, kdy dochází k selhání státu. Samotná privatizace, decentralizace a subsidiarita poskytovaná ze strany občanské společnosti může pocházet jak z víry v dobrovolnou participaci občanů, tak rovněž jako nezbytné řešení při ztrátě důvěry ve spravedlnost či efektivitu vlády.⁶⁹ Chceme-li tak vymezit hranice mezi občanskou společností a vládou, je třeba si povšimnout mezi nimi existujícího produktivního napětí, které definuje pluralismus a partikularismus občanské společnosti na straně jedné a inkluzivní normy vlády na straně druhé. Touto produktivní tenzí a rovnováhou bez dominance žádné ze stran je udržována jak životaschopná občanská společnost, tak funkční vláda předcházející anarchii. Oba elementy tak těží ze své vzájemné přítomnosti a dopomáhají si ke svým cílům.⁷⁰

---

⁶⁸ ROSENBLUM N., POST, R. C. (eds.). *Civil Society and Government*. Princeton, kapitola I.. N. J.: Princeton University Press, 2002, s. 2, (překlad vlastní)

⁶⁹ tamtéž, s. 1

⁷⁰ tamtéž, s. 10-13.

3.1.2. Typy vztahů dle Simone Chambers a Jeffreyho Kopsteina

Vycházejí z historických i současných debat pak blíže teoretizují vztah občanské společnosti a státu Simone Chambers s Jeffrey Kopsteinem, přičemž jej rozdělují na šest různých přístupů. Je třeba však uvést, že jednotlivé perspektivy se vzájemně nevylučují a ani mezi sebou nesoupeří. Mohou tak existovat ve stejnou dobu vedle sebe. První pohled hovoří o **občanské společnosti oddělené od státu**, poukazuje tak na svobodné a dobrovolné sdružování občanů za účelem sdílení svých rozmanitých zájmů. Tento model úzce souvisí s oddělením soukromé a veřejné sféry a typicky si zde lze představit různé zájmové spolky. Druhým modelem je **občanská společnost proti státu**. Zde se již nejedná o pouhé oddělení, ale o aktivní interakci, eventuálně oponenturu občanů vůči státu. K této politizaci dochází především v totalitních či diktátorských režimech a zařadit sem lze revoluční dění roku 1989. Ve stavu demokracie nabývají vztahy jiných podob, jakým je za třetí, **občanská společnost v dialogu se státem**. Tento dialog odehrávající se v tzv. veřejné sféře může být jak kritický, tak i kreativní. Veřejná sféra je dle Habermase prostorem, kde mohou být myšlenky, zájmy, hodnoty a ideologie formované uvnitř občanské společnosti slyšeny a stát se politicky efektivní. Vedle slova státu tu tak je přítomnost veřejného mínění a mezi oběma sférami dochází ke kritickým debatám. Cílem je ideálně demokratický konsensus, jak tomu dopomoci, tím se zabývá čtvrtý model, **občanská společnost podporující stát**. Tato tradice je obzvláště silná v americkém kontextu a zaměřuje se na neo-Tocquevillianskou analýzu nezbytných podmínek stability. Odkazuje k vazbám reciprocity uvnitř občanské společnosti a k tzv. škole občanství. S pomocí společenského života, participace a sdružování se za rozmanitými zájmy lze vzájemně spolupracovat a tříbit občanskou kulturu, překračující pluralismus ve společnosti. Pátý model poté pojednává o **partnerství mezi občanskou společností a státem**, opírající se o decentralizaci výhradní státní moci a nahrazování některých funkcí státu občanským sektorem. Potřeba se ukázala po uznání nedostatečnosti národních států, které již nebyly schopny humánně zajistit potřebné statky. Do rozhodování je přizvána občanská participace, která na oplátku přijímá zodpovědnost. Historicky jde o relativně nový model, kde se vláda o své „vládnutí“ dělí s občanskou společností. Partnerství se státem a přejímání jeho funkcí nese pro občanskou společnost i svá rizika, kupříkladu byrokratizace či podrobení své role kontroly státu kompromisům. Proto autoři namítají, že ve zdravé pluralitní občanské společnosti by spolu, byť v určitém napětí, měly existovat všechny dosud zmíněné role; občanská

společnost jako jasně oddělená oblast od státu, jako oponent, kritik, podporovatel, i jako jeho partner. A konečně šestá perspektiva, *občanská společnost překračující stát*, odkazuje ke globální občanské společnosti. Jejimi dvěma nejvýznamnějšími komponentami jsou sociální hnutí spojená určitým tématem a nevládní neziskové organizace, přičemž první jmenované nezřídka předchází vzniku druhého. Obojí ve svém působení i ideách (například lidská práva či změny klimatu) překračují hranice národních států a s využitím internetu formují sítě napříč celým světem. Globální občanská společnost prvořadě operuje v rozmezí modelu dialogu, kdy arénou je globální veřejná sféra.⁷¹

3.2. Vztah neziskových organizací a státu ekonomickou perspektivou

3.2.1. Typy vztahů neziskového sektoru a státu dle A. Najama – „Čtyři C“

Typologii vzájemných vztahů mezi občanským sektorem a vládou vyvinul v roce 2000 pakistánský akademik působící v na Bostonské univerzitě Adil Najam. Z hlediska analýzy Najam rozlišuje uvnitř vytyčeného politického problému dvě proměnné; cíle (výstupy) a strategie (prostředky), které jsou zde sledovány jak ze strany neziskového sektoru, tak ze strany státu. Z hlediska neziskových organizací je pak při stanovování cílů a strategií rozhodující především jejich „poslání“. Institucionálním pohledem, každý z nich operuje s určitými cíli a strategiemi. Tyto střety či setkání, k nimž mezi nimi dochází, rozlišil Najam do čtyř možných kombinací vzájemných vztahů a pojmenoval je jako kooperativní, komplementární, konfrontační, kooptační (odtud z angličtiny název konceptu „Čtyři C“).

Z jeho analýzy vyplývá, že *kooperativní* vztah je založen na shodě v cílech a to za pomoci i stejných strategií. Nejvýznamnějším výstupem této spolupráce je subdodavatelství veřejných služeb neziskovými organizacemi. Opakem tomu je *konfrontační* vztah, kde se tito aktéři rozcházejí jak v cílech, tak ve strategiích k jejich dosažení. Typickým příkladem jsou sociální hnutí či neziskové organizace kladoucí odpor

---

⁷¹ CHAMBERS S., KOPSTEIN J., kapitola 20. - Civil society and the state. s. 363-381, in The Oxford Handbook of Political Theory. kolektiv autorů, Oxford University Press, 2006. (překlad vlastní)

vládním politikám a zaujímavější postavení opozice. V případě *komplementárního* vztahu se jedná o sdílení cílů neziskového a státního sektoru, avšak preferenci odlišných strategií. Vzniká tak běžně vztah vzájemné dohody a doplnění se, kdy vláda určitou službu zafinancuje a neziskový sektor je jejím dodavatelem. Naproti tomu uvnitř *kooptačního* vztahu jsou mezi aktéry sdílené strategie, ale preference odlišných cílů. Výsledkem je tak konfliktní vztah a snaha o změnu cílů druhé strany. Ve všeobecném povědomí bývá negativní dosah vlivu vlády na neziskové organizace, avšak Najam upozorňuje na dvousečnost, kdy také neziskové organizace mohou ovlivňovat vládní politiku a její byrokracii ve svůj prospěch.⁷²

Z uvedeného vyplývá, že za optimalizované vztahy partnerství státu a neziskových organizací lze označit model *kooperativní* a *komplementární*, odvíjející se od sdílených cílů.

3.2.2. Typy vztahů neziskového sektoru a státu

dle D. Younga – Alternativní modely

Užší typologii tří vztahů mezi občanským sektorem a vládou, opírající se o ekonomické teorie neziskového sektoru, vyvinul v roce 2000 profesor Dennis Young působící na univerzitě ve státě Georgie, USA. Těmito možnými vztahy, zaměřujícími se primárně na oblast poskytování služeb ze strany neziskových organizací, jsou suplementární, komplementární a soupeřící.

V *suplementárním* modelu neziskové organizace naplňují poptávku po veřejných statcích, která není uspokojena ze strany státu. Tento model vychází z Weisbrodovy teorie (r. 1977)⁷³ o selhání státu a heterogenitě poptávky, dle níž stát uspokojuje primárně potřeby mediánového voliče, přičemž ostatní tímto sítím propadají. Tímto je rovněž vysvětlováno dobrovolné a iniciativní poskytování kolektivních statků či služeb neziskovými organizacemi, eventuálně i tržním sektorem.

---

⁷² Zdroje: NAJAM, A. , The Four-C's of Third Sector-Government Relations. Cooperation, Confrontation, Complementary, and Co-optation. In: Nonprofit Management and Leadership, Vol. 10, Nr. 4, 2000, str. 385–391 (celá stať 375-396)

Dále RYMSZA M., ZIMMER A. Embeddedness of Nonprofit Organizations: Government - Nonprofit Relationships. In: ZIMMER A., PRILLER E. (eds) Future of Civil Society. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden. 2004, str. 173-175, (celá stať 170 -197).

⁷³ pramenný zdroj: WEISBROD, B. A. The voluntary nonprofit sector. Lexington: D.C. Heath and Company. 1977

Komplementární model je založen na partnerství neziskových organizací se státem. Jedná se o vzájemně doplňující se kontrakt, kdy neziskové organizace dodávají veřejné statky či služby a stát to na oplátku financuje. Tato kategorie partnerství se opírá o koncepci Lestera Salomona (1995)⁷⁴. Ekonomickým zdůvodněním, proč stát preferuje při zajišťování veřejných služeb neziskový sektor před tržním, je jednak jeho všeobecná prospěšnost vládě (např. vzhledem k redukci oportunistického chování, jakož i transakčních nákladů). A zadruhé je tu fakt, že neziskové organizace, které jsou včleněny ve své komunitě, již znají její potřeby a mohou tak zvolit neadekvátnější přístup. Odvrácenou stranou kontraktu je ovšem kontrola ze strany vlády.

Modelem, který již přímo souvisí s advokační funkcí neziskových organizací, je vztah **soupeřivý** (angl. *adversarial*), kdy neziskové organizace podávají impulsy vládě ke změnám veřejné politiky a dochází tak ke vzájemným opozičním tlakům uvnitř politické arény. Rovněž tento koncept vychází z teorie Burtona Weisbroda o selhání státu a uspokojení majorit (1977). Vysvětluje tak zrod například legislativních změn zaopatřujících také minority skrze advokacii ze strany organizované občanské společnosti. Nezřídka však v tomto směru dochází rovněž ke spolupráci vlády s těmito advokačně orientovanými neziskovými organizacemi, kdy vláda podporuje toto jejich dobrovolné a důvěryhodné přispění k sociálním otázkám.⁷⁵

4. LOBBING

V této praktičtěji orientované kapitole definujeme a vymezíme pojem Lobbying a specifikujeme jeho funkce, druhy a techniky. Pozornost bude věnována rovněž druhům lobbistů, jejich rolím a potřebným zdrojům. Celá kapitola je úžeji nazírána prizmatem lobbyingu ze strany občanské společnosti a kontextem České republiky.

---

⁷⁴ Pramen: SALAMON, L. M. (1995). *Partners in public service*. Baltimore: Johns Hopkins University Press

⁷⁵ Zdroje: YOUNG, D. *Alternative Models of Government-Nonprofit Sector Relations: Theoretical and International Perspectives*. In *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* March 2000 vol. 29 no. 1, str. 149-172, použity strany 149-157.

Dále RYMSZA M., ZIMMER A. *Embeddedness of Nonprofit Organizations: Government - Nonprofit Relationships*. In: ZIMMER A., PRILLER E. (eds) *Future of Civil Society*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden. 2004, str. 175-177.

4.1. Historický původ a vymezení pojmu Lobbying

Dodnes se nelze setkat s jedinou, univerzálně uznávanou definicí pro výraz lobbying. Je to dáno již spektrem jeho aplikační šíře, a to ať již jde o různé politické a právní prostředí, až po různé jeho konkrétní praktiky, jak si ukážeme dále. Hned v úvodu je tedy vhodné uvést, že v otázce konceptu lobbyingu je třeba brát v potaz například specifické podmínky jednotlivých zemí.

Pojem lobby lze v dnešní době do češtiny volně přeložit jako zájmovou skupinu či uskupení lidí prosazující určitý zájem.⁷⁶ O historických kořenech samotného původu nám napoví etymologický základ slova z latiny či němčiny (*laubia*) a později z angličtiny (*lobby*). Tato slova byla zprvu používána pro zastřešený průchod či halu kláštera. Původní název je tedy odvozen od místa, kde se poddaní setkávali s vlivnými a usilovali o ovlivnění jejich rozhodování ve svůj prospěch. Barnhart⁷⁷ přičítá pozdějšímu anglickému výrazu lobby význam vstupní haly či veřejného prostoru v blízkosti jednacích sálů zákonodárců (tj. od 17. století), dále termín pro skupinu osob zabývajících se ovlivňováním veřejných činitelů ve specifické záležitosti – tj. lobbisté, a konečně samotnou snahu ovlivnit veřejné činitele za účelem vyjádření (ne)souhlasu s konkrétním opatřením či návrhem, eventuálně aby jednal určitým způsobem (tj. od 19. století). Patrně v této době ovlivňování zákonodárců jakýmkoli dostupným způsobem začal být pojem lobbying všeobecně negativně spojován s korupčními a dalšími nelegitimními praktikami.⁷⁸

Negativní společenské vnímání lobbyingu převládá i v České republice, které je nezřídka podporováno obrazem zprostředkovaným médii. Například průzkum veřejného mínění z roku 2011 ukázal, že více než 73% Čechů si myslí, že lobbying vede ke korupci a dále, že regulace lobbyingu by pomohla zvýšit transparentnost politického systému.⁷⁹ Problém je nadále prohlouben právě tím, že v současné době dosud neexistuje v právním řádu ČR jasná definice lobbyingu (blíže viz podkapitola Lobbying v kontextu ČR),

---

⁷⁶ INSTITUT POLITICKÉHO MARKETINGU. Slovník politického marketingu. Heslo *Lobby, lobbying, lobbování*. Dostupné online: <http://politickymarketing.com/glossary/lobby-lobbying-lobbovani> (citace 28.12.2017)

⁷⁷ BARNHART. The Barnhart Dictionary of Etymology, 1988, termín *Lobbying*

⁷⁸ MÜLLER, K, LABOUTKOVÁ Š., VYMĚTAL P. Lobbying v moderních demokraciích. Praha: Grada Publishing. 2010, str. 17-19

⁷⁹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL – Česká republika, o.p.s., VYMĚTAL a kol., V čím zájmu? Jak funguje lobbying. 2014. Dále viz Výzkum veřejného mínění o názorech Čechů na lobbying, reformu lobbyingu a protikorupční politiku, březen 2011. (citace 12/2017). Zdroj: http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/zavery_expertnich_stolu_o_lobbyingu.pdf

eventuálně ani obecně platný etický kodex chování lobbisty.⁸⁰ Potřeba zakotvení právní regulace lobbingu je častým soudobým námětem akademiků, předmět této práce je však jiný.⁸¹ Samotné pejorativní užívání pojmu je třeba zmínit již v úvodu kapitoly proto, abychom jej odlišili od významu, v jaké bude tento termín používán v této práci. Budeme se totiž zabývat konkrétním případem a procesy legálního, transparentního lobbingu, iniciativou vzešlého z občanské společnosti a používaného jakožto nástroje sloužícího při prosazování veřejného zájmu.

4.2. Definice lobbingu

Jak již bylo zmíněno, při snaze o univerzální definování je třeba pracovat s vícero koncepty, které poplatně svému prostředí zdůrazňují různé aspekty. Na lobbing lze nahlížet s hlediska hlavních zapojených aktérů, podle charakteru komunikace či místa, kde lobbing probíhá, eventuálně podle forem vlivu, respektive použitých lobbistických technik.⁸²

Většina současných diskusí se vedle snahy o definování soustředí na místo lobbingu v demokratických společnostech. Nejen v České republice, ale rovněž mezinárodní úsilí se dnes zaměřuje především na formulování doporučení pro stanovení pravidel lobbistické činnosti. Daná pravidla jsou nejčastěji chápána jako stanovení povinností a vymezení koridoru, ve kterém se mohou lobbisté pohybovat.⁸³ Jde již o samotnou snahu překonat výše nastíněné vnímání lobbingu jako neprůhlednou a nedůvěryhodnou činnost, asociovanou s korupčními a dalšími trestnými zvýhodňujícími praktikami ovlivňování zákonodárců. Vedlo k tomu mimo jiné to, jak se po druhé světové válce měnilo společenské vnímání etiky jednání s veřejnými činiteli.⁸⁴ S tím narostla potřeba oddělit

---

⁸⁰ PITROVÁ, M., KUBOVÁ, R., *Regulace procesu prosazování zájmů v Evropské unii, lobbistické kodexy chování. In: Mezinárodní vztahy. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010.*

⁸¹ Z důvodu zmíněné diverzity jednotlivých zemí v současné době nenajdeme jediný správný plošně uplatnitelný model regulace. Dle OECD ale lze identifikovat určité záchytné body pro tvorbu právních norem o lobbingu. Právní úprava by měla obsahovat přesné a jasné vymezení lobbisty a lobbingu, přesné vymezení výjimek (kdo není lobbista, co není lobbing), mechanismus a rozsah zveřejňování informací lobbisty, jejich klienty, příp. veřejnými činiteli v souvislosti s lobbingem, povinnost publikovat přesné a aktualizované informace v registru i ve výkazech, návaznost na jiné zákonné normy a soulad norem a účinné sankce a vymahatelnost naplňování zákona. Blíže viz MÜLLER, LABOUTKOVÁ, VYMĚTAL, 2010, str. 78- 79

⁸² MÜLLER, K, LABOUTKOVÁ Š., VYMĚTAL P. *Lobbing v moderních demokraciích. Praha: Grada Publishing. 2010, str. 24*

⁸³ LABOUTKOVÁ, VYMĚTAL. *Transparentnost a regulace v lobbingu. 2011. str. 81.*

⁸⁴ Veřejným činitelem zde rozumíme všechny politiky, veřejné úředníky či státní zaměstnance (volené i jmenované). Jedná se tedy o držitele veřejné moci s právem činit a přijímat politická, veřejná, případně správná rozhodnutí.

institucionalizovanou podobu od této neformální.⁸⁵ Význam v tomto směru mělo zejména zdůrazňování základních práv a svobod zakotvených v Ústavách, zejména pak svobody slova a sdružování. Právo lobbovat je tak ústavně podloženo petičním právem.

Vedle v praxi převládajícího chápání výrazu jakožto ovlivňování rozhodnutí ostatních (bez ohledu na to, zda se jedná o jedince, firmy či stát), na akademické půdě převládá snaha o definici zaměřenou na její vládní funkci. Tato pojetí vystihují lobbying jako „ovlivňování legislativních a exekutivních rozhodnutí a procesů či prosazování partikulárních zájmů odlišných od obecných zájmů společenských“.⁸⁶

V tomto směru je v evropském kontextu pravděpodobně nejpoužívanější definice Luigiho Graziana z roku 2001. Dle něj, „lobbying je specializovaná a odborná reprezentace prostřednictvím široké škály prostředků, které v zásadě vylučují korupční výměnu služeb, ve své povaze velmi odlišná od obecné nespécializované reprezentace, kterou zajišťují volení zástupci. Jako reprezentant partikulárních zájmů lobbista dodává informace a technicko-odborné expertízy, které mohou být užitečné a někdy rozhodující při definování legislativní a správní regulace.“⁸⁷ Tato poněkud vágní definice však již odkazuje na některé aspekty posilování lobbistické transparentnosti. Mezi autory převládá soulad nad parametry objektivní a jasné definice pro lobbying, kterými jsou: vymezení se vůči korupci⁸⁸, odlišení lobbyingu od prosazování zájmů prostřednictvím volených zástupců, vymezení lobbyingu jako komunikačního procesu, při kterém dochází k poskytování informací či expertních stanovisek a obsahem by mělo být rovněž vymezení samotných aktérů a cílů lobbyingu.⁸⁹

Další z širších definicí, opomíjející například faktor expertíz, nicméně pro tuto práci příhodnou svým důrazem na dobrovolnost rozhodnutí lobbistů zapojit se do transparentního prosazování veřejných zájmů, je irská definice, která se setkává

---

⁸⁵ MÜLLER, K, LABOUTKOVÁ Š., VYMĚTAL P. Lobbying v moderních demokraciích. Praha: Grada Publishing. 2010, str. 23

⁸⁶ LABOUTKOVÁ, VYMĚTAL. Transparentnost a regulace v lobbyingu. 2011. s. 81.

⁸⁷ GRAZIANO, L.: Lobbying, Pluralism and Democracy. New York : Palgrave, 2001, s. 248

⁸⁸ *Korupce*, tj. zneužívání svěřené pravomoci k soukromému či skupinovému prospěchu.

Korupce může nabývat různých podob, například: • prosazovaná věc by neoprávněně zvýhodnila nebo naopak poškodila určitou osobu nebo skupinu • prosazovaná věc by poškodila veřejný zájem prosazovaná věc je v osobním zájmu funkcionáře (tzv. střet zájmů) • funkcionář chce za prosazení této věci protislužbu nebo platbu. Zdroj: Kodex lobbistů působících v Evropském parlamentu. In FRUHWIRTOVÁ. Základy efektivního lobbyingu (pro neziskové organizace). 2010.

⁸⁹ např. MÜLLER, K.; LABOUTKOVÁ, Š.; VYMĚTAL, P. (2010). s. 18.; dále LABOUTKOVÁ, VYMĚTAL (2011). s. 82.; dále HAMŠÍK, M. (2006). Korupce a lobby. In Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii. Brno: Masarykova univerzita, s. 88.

s podporou v rámci institucí Evropské unie. Lobbováním je zde „specifická snaha o ovlivňování veřejného rozhodování buď tlakem na změny dané politiky, nebo ve snaze těmto změnám zabránit. Veřejné rozhodování je aktivita státního úředníka na jakékoli úrovni veřejné správy, který rozhoduje o kterémkoli aspektu politiky, opatření či provádění této politiky.“⁹⁰

Faktor expertízy naopak zohledňuje jiná definice OECD, dle které lze lobbying vnímat jako „celosvětově rozšířenou praxi ovlivňování rozhodovacího procesu speciálními zájmy, která poskytuje těm, co rozhodují, cenná data a vhled pro informovanější rozhodnutí a také umožňuje zájmům, aby jejich hlasy byly slyšet“.⁹¹

Nezisková organizace Platforma pro sociální bydlení, jejíž činnost je zkoumaným předmětem této práce, se mimo jiné zasazuje konkrétně o prosazení legislativních změn ústících v přijetí nového, v českém prostředí všeobecně platného zákona.

4.3. Druhy lobbistů

V demokratických společnostech je lobbying uznávaným prostředkem, který občanská společnost užívá k ovlivňování rozhodovacích procesů při správě věcí veřejných. Ač skupina lobbistů není homogenní, pro náš účel považujeme, že cílem činnosti fyzické či právní osoby lobbisty je kontaktování veřejného činitele a zasazování se o změnu legislativy, exekutivního či jiného nařízení. Chari s Krtzingerem rozlišují obecnou typologii lobbistů následujícím: vedle ekonomických a profesních (eventuálně zaměstnaneckých) organizací tržního sektoru, je lobbying nástrojem prosazování věcí ve veřejné politice rovněž pro nevládní neziskové organizace třetího sektoru.⁹² Lobbování se tak stává jakýmsi mostem mezi soukromým a veřejným sektorem.⁹³ Přesnější utřídění nabízí OECD⁹⁴. Konkrétní druhy aktérů, jinak řečeno lobbisty, dělí na firemní (tzv. in-house, tedy zaměstnance firmy), smluvní (konzultanti), PR agentury, advokátní kanceláře,

---

⁹⁰ OECD, 2009. GOV/PGC(2009)9. Lobbyists, government and public trust: Promoting integrity by self-regulation. Paris: OECD, 2009, str. 15. (online). Autorství: Public Relations Institute of Ireland, Chartered Institute of Public Relations a Public Relations Consultants Association

⁹¹ OECD. Lobbying. Paris: Directorate for Public Governance and Territorial Development, OECD, 2009. (online)

⁹² CHARI, J., KRITZINGER, S. Understanding EU Policy Making. London: Pluto. 2006. str. 30.

⁹³ LABOUTKOVÁ, VYMĚTAL. Transparentnost a regulace v lobbingu. 2011. str. 79 - 80

⁹⁴ OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development, tj. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

vlády - resp. vládní úředníky, a konečně lobbisty z neziskových organizací.⁹⁵ Z uvedeného vyplývá, že na nejobecnější rovině bychom tak mohli ve shodě s Watsonem a Shackletonem shrnout a rozdělit lobbisty na ty usilující o zájmy soukromé, a ty prosazující zájmy veřejné.⁹⁶

4.4. Funkce lobbingu, role a zdroje lobbisty v občanské společnosti

Vymětal uvádí základní **funkce** lobbingu, potažmo náplň práce lobbisty směřované k veřejným činitelům, eventuálně k širší veřejnosti. Těmi jsou: přesvědčovat pomocí etických způsobů a reálných argumentů, informovat o kontextu vztažených faktů, u konkrétního problému pak nabízet a argumentovat jeho řešení či alternativu. Důležitou funkcí zejména u obhajoby zanedbávaných problémů ve společnosti je samotné upozorňování na jejich přítomnost a zároveň medializace. Tak, jako občanská společnost obecně plní roli „hlídacího psa“ ve věcech celospolečenského zájmu (tj. vymáhání základních lidských práv a sbírání informací), mohou být konkrétní angažující se neziskové subjekty v České republice rovněž řazeny mezi lobbisty. Funkce lobbingu je i integrační, kdy se pomocí komunikace a informací vyjasňují stanoviska mezi dotčenými aktéry. Nezřídka tak dochází k vytváření koalicí, spolenectví, vzájemné loajality a solidarity, případně celých zastřešujících organizací či platforem. Na závěr je třeba vzít v úvahu i samotnou funkci „vyšlapávání si cestičky“ směřující do budoucnosti, jinak řečeno, úlohou je předpřipravit půdu pro skutečné prosazování konkrétního zájmu.⁹⁷

Capellová s Thomasem tyto funkce shrnuli ve vymezení čtyř **rolí**. Lobbisté jsou zde v postavení prostředníka mezi zájmovou skupinou a vládou, komunikátora mezi oběma těmito stranami, přitakávače argumentujícího v (ne)prospěch určitého zájmu, a konečně, tím kdo monitorují roli vládní činnosti v dané specifické oblasti.⁹⁸

Aby uvedené funkce lobbingu a role lobbistů mohly být naplněny, je třeba disponovat určitými **zdroji**. Kalniňš zvažuje čtyři hlavní. Zaprvé, lobbistické aktivity vyžadují

⁹⁵ zdroj OECD (2009), in LABOUTKOVÁ, VYMĚTAL. Transparentnost a regulace v lobbingu. 2011. str. 81

⁹⁶ WATSON, R., SHACKLETON, M. (2003). Organized Interests and Lobbying in the EU. In The EU: How Does It Work?. Oxford: Oxford University Press. str. 88-107.

⁹⁷ VYMĚTAL, in MÜLLER, K, LABOUTKOVÁ Š., VYMĚTAL P. Lobbying v moderních demokraciích. Praha: Grada Publishing. 2010, str. 38-40

⁹⁸ THOMAS, C. S., Research guide to U.S. and international interest groups. Utah: Greenwood Press, 2004. str. 155 – 157

finanční zdroje pro pokrytí provozních nákladů a výdajů. Zadruhé, je třeba znalostí a dovedností (tzn. *know-how*, „jak se co dělá“). Jmenujme zejména znalost technik, postupů a prostředí, ze strany dovedností pak komunikační schopnosti. Tento zdroj zásadně ovlivňuje dostupnost potřebných informací. Zatřetí, lobbisté musí disponovat *šíří kontaktů* (s politiky, reprezentanty veřejného sektoru, médií, eventuálně sponzory a ostatními lobbisty). Roli v tomto směru hraje pověst a důvěryhodnost lobbujícího. A konečně, čtvrtým potřebným zdrojem je dobrá *organizace a schopnost spolupracovat*. Tento faktor je zároveň záchrannou sítí, pokud lobbista nedisponuje dostatkem finančních a informačních zdrojů. Umožňuje totiž jak zapojení do koaličních partnerství, tak vybudování členské základny či okruhu sympatizantů.⁹⁹

4.5. Techniky lobbování a druhy lobbingu

Jedním z převládajících způsobů rozdělení lobbování je na lobbing přímý a nepřímý, neboli vnitřní a vnější.

Přímý lobbing se orientuje zejména na jednotlivce (tj. politické představitele či státní úředníky). Stěžejní jsou v tomto směru jak kontakty a bohaté sítě známostí, tak informace odborného a technického rázu, které mají pro lobbované zásadní význam při jejich rozhodování. Přímý lobbing bývá provozován úzkou skupinou lidí, přičemž v povědomí veřejnosti jsou tyto těmi vlivnými anonymními osobami, které „tahají za nitky“.

Naopak při *nepřímém* lobbingu (tzv. *grassroots lobbying*, lze přeložit jako „od kořenů“) nedochází k přímému kontaktu s politickými představiteli. Cílem je zde prvořadě ovlivnit veřejnost, neboť se má za to, že veřejné mínění bude mít větší dosah. Nepřímý lobbing má masový charakter a veřejní činitelé bývají kontaktováni přímo veřejností, případně jejich mluvčími.¹⁰⁰ Napříč specifickým legislativním opatřením jednotlivých demokratických států je toto právo nepřímého lobbingu zajištěno již ústavně, a to v podobě práva na svobodu slova, práva sdružovat se a právem petičním.¹⁰¹

---

⁹⁹ KALNIŅŠ, V.: Parliamentary Lobbying between Civil Rights and Corruption: An Insight into Lobbying Practice in Latvia and Recommendations for the Saeima. Latvian Institute of International Affairs, 2005. str. 32-34. (online)

¹⁰⁰ Vymětal, in MÜLLER, K, LABOUTKOVÁ Š., VYMĚTAL P. Lobbing v moderních demokraciích. Praha: Grada Publishing. 2010, str. 43-50. Dále FRUHWIRTOVÁ. Základy efektivního lobbingu (pro neziskové organizace). 2010.

¹⁰¹ Příspěvek na americkém webu věnovaném lobbingu. Dostupné online: <http://lobbyit.com/direct-vs-grassroots-lobbying/> . Citace 17. 12. 2017

Mezi **nástroje** lobbingu *přímého* patří například psaní dopisů či emailů, telefonáty vybraným osobám, osobní návštěvy, organizované diskuse či „náhodné“ rozhovory mezi dveřmi, kontaktování asistentů a poradců nebo konzultace k problémům.

Nástroje *nepřímého* lobbingu zahrnují vzdělávací a informační kampaně (letákové kampaně, konference, organizované semináře, rovněž rozposílání emailů¹⁰², bezplatné informační kanceláře ad.), inzeráty či reklamu, techniky komunikace s veřejností (tzv. PR) a rozhovory do médií, pořádání seminářů k dané problematice cílené pro veřejné činitele, veřejné průzkumy, vytváření sítí a střech, a konečně, protestní akce, tedy například demonstrace, případně občanské happeningy.¹⁰³ Techniky nepřímého, neboli *grassroots* lobbingu zaujímají své místo především v občanské společnosti, tedy iniciativách vzešlých z potřeb samotných občanů.

Nejen v českém prostředí existují neziskové organizace, které vyvíjí především tuto advokační činnost a jejichž legislativní prosazování zájmů marginalizovaných skupin je součástí jejich poslání. Jako příklad lze uvést právě zapsaný spolek Platforma pro sociální bydlení.

V dodatku, mimo dělení lobbingu dle užívaných technik, lze použít kritérium teritoriálního rozsahu (dosah regionální, národní, mezinárodní); časové četnosti aktivity (jednorázová či opakující se); sledovaného zájmu (lobbování pro vlastní či za obecně prospěšný zájem) a lobbing lze rovněž diferenciovat na útočný a obranný¹⁰⁴¹⁰⁵

4.6. Lobbing v kontextu ČR

Určitým problémem nejen české politické praxe je výše zmíněné dosud nedostatečné institucionální zakotvení lobbingu a lobbistů samotných. V některých státech je snaha regulovat lobbing patřičnými speciálními zákony. Příkladem, ve Velké Británii či Spojených státech amerických existují seznamy (registry) lobbistů a jejich prosazovaných zájmů. Podobnou cestou se v současné době v Evropě ubírá také Polsko

---

¹⁰² viz například případová studie. BERGAN, Daniel E : „Does Grassroots Lobbying Work? A Field Experiment Measuring the Effects of an e-Mail Lobbying Campaign on Legislative Behavior, American Politics Research 37, No. 2. Michiganská státní univerzita. 2009. (online)

¹⁰³ NOWNES, Anthonys , DEALEJANDRO Krissy Walker: „Lobbying in the New Millennium.: Evidence of Continuity and Change in Three States“,2009. str. 430, 435-436 .(online), dále FRUHWIRTOVÁ (2010), VYMĚTAL (2010).

¹⁰⁴ srovnej: VYMĚTAL. 2010., str. 43: lobbing predátorský či kořistnický (útočný) a protestní (obránný)

¹⁰⁵ FRUHWIRTOVÁ. Základy efektivního lobbingu (pro neziskové organizace). 2010. (online)

či Litva.¹⁰⁶ V České republice je v současné době však přeci jen vládou projednáván věcný záměr zákona o lobbingu.¹⁰⁷ Díky němu má být činnost lobbyistů poprvé v ČR definována zákonem a obsahem je následující představení právní definice lobbingu: „Lobbing bude vymezen jako opakovaná činnost vykonávaná systematicky a organizovaně za účelem ovlivnění veřejného rozhodování (při přípravě, schvalování a projednávání návrhů obecně závazných právních předpisů a dokumentů strategické, koncepční a plánovací povahy)“. Důraz v tomto konceptu pro Českou republiku je kladen na „soustavnost a systematickost“ uvedené činnosti.¹⁰⁸

Jak bylo avizováno v související podkapitole věnované advokacii, ovlivňování veřejné politiky konkrétně ze strany neziskových organizací, jakožto určitý tlak vyvíjený na podporu či zábranu systémových změn, záleží mimo legislativní rámec do značné míry také na kvalitě rozhodovacích procesů ve veřejné politice a vstřícnosti institucí veřejné správy. Tento vliv neziskových organizací je významný jak z hlediska kvality státem zajišťovaných služeb (zejm. při zajišťování lidskoprávních cílů, poskytování zdravotně-sociálních služeb a dalších veřejně prospěšných statků), tak rovněž i pro rozvoj demokracie, eventuálně pak tržního mechanismu.¹⁰⁹ Vztah státu a jeho institucí v České republice vůči konkrétní lobbující neziskové organizaci, a to ve věci prosazování řešení problematiky nedostupnosti bydlení a bezdomovectví, spadající do oblasti lidských práv, pomůže odkrýt empirická část této studie.

---

¹⁰⁶ blíže viz. INSTITUT POLITICKÉHO MARKETINGU. Slovník politického marketingu. Heslo Lobby, lobbying, lobbování. Dostupné online: <http://politickymarketing.com/glossary/lobby-lobbying-lobbovani> (citace 28. 12. 2017)

¹⁰⁷ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Věcný záměr zákona o lobbingu. Autorizace 8.8.2017. (online)

¹⁰⁸ Věcný záměr zákona o lobbování dále upravuje lobbované osoby: „Lobbování budou určeni za použití výčtu § 2 odst. 1 zákona o střetu zájmů. Bude se tak jednat o následující osoby: poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, senátor Senátu Parlamentu České republiky, člen vlády nebo vedoucí jiného ústředního správního úřadu, v jehož čele není člen vlády, náměstek člena vlády nebo náměstek ministra vnitra pro státní službu, vedoucí Kanceláře Poslanecké sněmovny, vedoucí Kanceláře Senátu nebo vedoucí Kanceláře prezidenta republiky.“ Zdroj: <http://www.ceska-justice.cz/2017/09/zamer-zakona-lobbingu-hotov-navrhuje-definici-i-registr-lobbyistu-legislativni-stopu-pokuty-budou-200-000-kc/> (citace 28.12.2017)

¹⁰⁹ viz VARVAŽOVSKÁ P., Vliv neziskových organizací na veřejnou politiku. 2005. s. 577-581. (online)

EMPIRICKÁ ČÁST

5. METODOLOGIE VÝZKUMU

5.1. Cíl práce, výzkumné otázky

Cílem této práce je na obecné rovině přiblížit specifika působení občanské společnosti ve veřejné politice, přesněji pak v sociální oblasti, a to v problematice nedostupnosti bydlení a bezdomovectví. Konkrétním cílem je pak analýza střešní expertní neziskové organizace Platforma pro sociální bydlení¹¹⁰ a dále jejího advokačního a lobbingového působení, potažmo vztahu se státem, jakož i kontextuálních faktorů. Tyto jevy jsou sledovány v časovém a prostorovém kontextu České republiky.

Souběžným cílem je rovněž proniknout do podstaty a vnitřních specifik konkrétní advokačně orientované české neziskové organizace a tuto pak zprostředkovat čtenáři pro možné úvahy o další odborné aplikovatelnosti. Přínos studie lze také spatřit právě ve zmapování advokačního občanského působení v sociální oblasti, respektive v sociální politice ČR. Vzhledem k jejím určitým specifikům (např. souvislost s oblastí lidských práv či sociálním začleňováním) si dle mého soudu toto specifické zacílení zaslouží ve vědeckých pracích širší pozornost.

Primární cíl práce je popisný, tedy bez přímé teoretické ambice či doporučujících návrhů řešení. Snahou autorky je poskytnout holistický obraz o daném případě a problematice. Tomu odpovídá vzájemná propojenost otázek, které téma rozvíjejí z různých aspektů a přispívají k jeho důkladnějšímu poznání.¹¹¹

Pro komplexnost výpovědi byly výzkumné otázky rozděleny do dvou základních oblastí a následných zjišťovacích podotázek:

---

¹¹⁰ pro čtenářskou přívětivost je dále v textu pro označení organizace Platforma pro sociální bydlení užíváno rovněž zkrácené „Platforma“ či PPSB

¹¹¹ MAREŠ, J. Tvorba případových studií pro výzkumné účely. *Pedagogika*, roč. 65, č. 2. 2015. str. 127.

VO 1:

Jakými specifiky se vyznačuje nezisková organizace Platforma pro sociální bydlení?

- a) Jaký je historický vznik a vývoj Platformy?
- b) Jak Platforma vytváří a procesuje zastřešující organizaci v ČR?
- c) Odkud a jaké Platforma čerpá své know-how?
- d) Jaké sítě kontaktů Platforma vytváří?
- e) Jaká je vnitřní atmosféra Platformy?
- f) Z jakých idejí Platforma vychází?

VO 2:

Jakými specifiky se vyznačuje působení Platformy ve veřejné politice?

- a) Jaká jsou specifika lobbingových a advokačních aktivit užívaných Platformou a jaká je jejich efektivita?
- b) Jaký je vztah Platformy a státu ČR?
- c) Na jaké bariéry Platforma naráží při prosazování zájmů?

5.2. Výzkumný design

Vzhledem k hlavním výzkumným otázkám byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, jejímž primárním cílem je porozumění, které vyžaduje vzhled do co největšího množství dimenzí daného problému.¹¹² Jako vhodný výzkumný design byla zvolena případová studie, tedy „detailní studium jednoho nebo několika případů s cílem porozumět složitým sociálním jevům“¹¹³. Jedná se o přístup celostní, holistický, jenž se snaží poznat konstitutivní složky případu, zachytit zkoumaný případ v kontextu reálného života a dospět k jeho hlubšímu porozumění.¹¹⁴ Dle Yina (2003¹¹⁵) jde o “detailní kontextuální analýzu limitovaného počtu událostí nebo podmínek a jejich vztahů”. Zvolená případová studie s jedním případem má deskriptivní charakter.¹¹⁶

---

¹¹² DISMAN, M.. Jak se vyrábí sociologická znalost, str. 286

¹¹³ ŠVARŤÍČEK R., ŠEĎOVÁ, K., 2007. str. 96-97

¹¹⁴ MAREŠ, J. Tvorba případových studií pro výzkumné účely. Pedagogika, roč. 65, č. 2. 2015. celá stať str. 113–142. (online), str. 116

¹¹⁵ YIN, Robert K. Case Study Research: Design and Methods., in ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ M., materiály k předmětu Případová studie na KSOS-FHS UK, Moodle.

¹¹⁶ Není-li přímo uvedeno, primárními metodologickými zdroji pro průběžné a výsledné zpracování výzkumu byly: ŠVARŤÍČEK R., ŠEĎOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 2007. a MAREŠ, J. Tvorba případových studií pro výzkumné účely. 2015.

Výzkumným vzorkem, respektive zkoumanou jednotkou, je nezisková organizace Platforma pro sociální bydlení. Konkrétní informanti¹¹⁷ pro hloubkové rozhovory (viz dále) zde tedy reprezentují hlavní předmět zkoumání, kterým je organizace a její působení ve veřejné politice ČR. Jedná se o kompetentní osoby z vedení.

Kandidát pro případovou studii byl vybrán jakožto etablovaná střešní organizace, která v rámci občanské advokacie mimo jiné prosazuje specifický zákon dotýkající se oblasti lidských práv. Dalším faktorem byla širě dostupných externích výzkumných dat a předpokládaná potencionální výpovědní hodnota pro studijní obor.

5.3. Metody sběru dat

Při sběru dat byly aplikovány různé techniky vedoucí k pochopení kontextů a procesů případu: pozorování, analýza dokumentů a hloubkové rozhovory. Triangulace dat tak byla zprostředkována různými datovými zdroji.

5.3.1. Zúčastněné pozorování

Prvotní kontakt z mé strany s organizací Platforma pro sociální bydlení byl dne 4. srpna 2017, kdy jsem kontaktovala kompetentní osobu se svým zájmem o studijní praxi v dané organizaci. Zároveň s tímto jsem předala i svůj diplomní projekt s osvětlením, že bych praxi ráda nepřímo propojila se sběrem dat pro svou diplomovou práci. Můj projevený zájem o praxi a diplomní projekt byl předán vedení a byly domluveny eticky vyhovující podmínky. Od počátku tedy byl mimo mého dobrovolnictví všem zúčastněným znám i můj výzkumný záměr. Má tamní práce, tedy i zdroj zúčastněného pozorování, spočívala v zapojení se do advokační agendy, nejprve do pomocné, později i do hlavní. Byla jsem tak participačně přítomna příprav a procesování například předvolebního průzkumu, kampaně „Mít svůj domov“ či vydané expertní „Zprávy o vyloučení z bydlení za rok 2018“ (publikována v dubnu 2019), jakožto advokačních nástrojů. Ve spolupráci, která mi mimo smysluplného dobrovolnictví skýtala možnost sběru dat, jsem nadále a ještě intenzivněji pokračovala i po ukončení studijních praxí.

---

¹¹⁷ Vzhledem k strukturování metodologické části budou informanti nadále označováni jako respondenti.

Již z podstaty dané organizace vyplývala forma komunikace a spolupráce, kdy převážně šlo o dálkovou formu (email, telefonické hovory, emailové interní konverzace, skupina na google.docs, doodle ad.), což se netýkalo pouze mě, ale ukázalo se být výpovědní hodnotou o typickém fungování organizace a jejího týmu. Ne vždy se tedy jednalo o pozorování ve smyslu zrakově vnímatelných projevů, jako spíše o zdroj získání porozumění důvodům a způsobům, jaké dílčí advokační nástroje a jak se aplikují v praxi a proč. Vždy se mi přínosně dostalo vysvětlení, proč je třeba něco udělat či zařídit. Z hlediska osobních schůzek v kanceláři tomu však bylo jiné například u přípravy expertní „Zprávy o vyloučení z bydlení za rok 2018“, na které jsem participovala úžeji. U té jsem se vedle intenzivní a propracované dálkové komunikace fyzicky účastnila porad týmu, které byly na týdenní bázi. Dle mého soudu právě kombinace zapojení do aktivit Platformy pro sociální bydlení v písemné i přímé komunikaci, dlouhodobější propojení s organizací, jakož i mně delegovaná agenda, mi z hlediska pozorování přinesla vlastní nejširší možné porozumění komplexu sledovaných faktorů. Oporou pro to, abych se neztratila v mnohosti, mi byl vedený „terénní deník“ a pravidelné souhrnné zprávy.

5.3.2. Analýza dokumentů

V rámci výzkumu jsem pracovala s penzum dat, která nebyla vytvořena výzkumníkem za účelem výzkumu. A to jak veřejně přístupných, tak interních.

Druhých jmenovaných oficiálních nebylo mnoho, neboť Platforma širokou dokumentaci obecně nevede. Z dostupných se tedy jednalo zejména o interní strategický plán, zápisy ze schůzek, emailovou komunikaci Platformy, emailové zprávy vyhrazené členům, jakož i kanály výše zmíněné dálkové interní písemné komunikace (skupinové konverzace k jednotlivým projektům ad.).

Z veřejně přístupných dokumentů lze jmenovat především penzum tiskových zpráv jak Platformy, tak z pera nezávislých novinářů či oborově příbuzných neziskových organizací. Dále písemné materiály v rámci komunikace s veřejností, např. Newslettery zasílané zvláště členům a podporovatelům; materiály vzniklé na podporu jednotlivých kampaní, včetně videospotů či prezentace organizace v místě konání akcí. Neopomenout nelze ani zahrnutou analýzu dalších jednotlivých materiálů, například Platformou zformulované znění petice „Za přijetí funkčního zákona o sociálním bydlení ještě v tomto volebním období“.

Jednalo se také o webové prezentace, tedy Platformou provozované stránky socialnibydeni.org, mitsvujdomov.cz, bydlenipredevsim.cz, ukoncovani-bezdomovectvi.cz, jakož i blogové stránky předsedy Platformy Štěpána Ripky.

Ze sociálních sítí je třeba jmenovat především facebookové, aktivně spravované stránky organizace www.facebook.com/socialnibydeni/ a stránky doprovodné kampani Mít svůj domov www.facebook.com/mitsvujdomov/. Na facebookových stránkách vedle příspěvků organizace platily za zdroj rovněž příspěvky dialogické komunikace s veřejností, video materiály a pozvánky na události. Uvést je třeba také video kanál Platformy pro sociální bydlení v prostředí Youtube.

Z oficiálních dokumentů se jednalo o analýzu všech vydaných Výročních zpráv (z roku 2015, 2016, 2017); dvou Stanov Platformy pro sociální bydlení, z.s (z roku 2014 a 2017) a prvotní Ustavující prohlášení Platformy pro sociální bydlení.

Pro snazší orientaci v obsáhlém dokumentovém materiálu byla vedena databáze a poznámkový materiál.

5.3.3. Hlubkové rozhovory

Již během pozorování bylo zjištěno, že ač se organizace ve svém poslání opírá o množství aktérů (viz analýza), stěžejní advokační a lobbistické strategie organizace, jakož i jejich aplikování v praxi, jsou dílem úzké pracovní skupiny, tedy jádra Platformy. Z hlediska pražské základny se v tomto směru jedná o čtyři hlavní strategy. Z tohoto důvodu bylo penzum dat rozšířeno o několikahodinové hlubkové rozhovory s dostupnými třemi z nich¹¹⁸: Vítem Lesákem (ředitel), Janem Snopkem (hlavní analytik) a Jaromírem Márou (specialista na advokacii a vnější vztahy – PR)¹¹⁹.

Jak již bylo zmíněno, respondenti zde reprezentují hlavní předmět zkoumání, kterým je organizace Platforma pro sociální bydlení a její působení ve veřejné politice.

---

¹¹⁸ Čtvrtým stratémem je předseda Štěpán Ripka, na kterého je v práci několikrát odkazováno a informace o jeho dosavadním působení jsou zprostředkované respondenty. V současné době působí na MHM Praha (viz analýza). K celku lze přičíst ještě pátou důležitou osobu, Jana Milotu, který působí v Brně jakožto vedoucí programu pro rodiny v IQ Roma servis. Aktivní byl zejména jakožto zakladací člen. Během svého působení v Platformě jsem se s ním na žádné z pražských akcí nesešla. Lze však uvést, že je regionální (moravskou) tvář Platformy.

¹¹⁹ Pro čtenářskou přívětivost jsou dále v textu pro označení respondentů rovněž používány iniciály, tedy Vít Lesák (VL), Jan Snopek (JS), Jaromír Mára (JM). Jsou-li citáty užity k popisu skutečností zastupujících celou organizaci, jsou tyto iniciály řečníka v některých případech uvedeny na konci promluvy.

Výběr respondentů se tedy odvíjel od snahy maximalizovat užitečnost získaných informací. Toto kritérium naplňovali uvedené kompetentní osoby ve vedení, které zároveň jako jediné mohly znale věci poskytnout věrohodná data o zkoumaných skutečnostech. Problémem tak nebylo vyhledání respondentů, jako spíše jejich ochota a dostupnost, neboť jsou objektivně časově velmi vytížení. V tomto směru mi byla jakožto výzkumnici nápomocná naše předcházející spolupráce, tedy jak pro samotné získání jich pro rozhovor a ochotu vyhradit si čas, tak i pro poskytnutou důvěru předat mi validní data a neveřejné informace.

Plánovány byly polostrukturované rozhovory, kdy jsem měla předem připravené otázky či okruhy. Během příprav jsem je koncipovala tak, že jelikož každý z respondentů oficiálně zastává jinou pozici a činnost, budou každému z nich za cílem maximalizace zjištěných informací směřované jiné specifitější otázky. To se však ukázalo jako nadbytečné, neboť úzké jádro Platformy disponuje obdobnými znalostmi, jinak řečeno, všichni vědí a dokáží hovořit o všem. Získané informace napříč jednotlivým rozhovorům tak byly konzistentní. Cenné snad bylo a lze dát za pravdu, že ředitel Lesák ke skutečnostem přistupoval více organizačně, hlavní analytik Snopek strukturovaně metodicky a legislativně, specialista na advokacii více prakticky. Pro hlubší porozumění se mi tak v mnoha tématech dostalo tří různých perspektiv k témuž. Ačkoli jsem měla připraveny otázky, v praxi stačilo respondenty nechat volně mluvit a eventuálně se až doptat. Využity tak byly spíše než otázky tematické okruhy. Téma rozhovoru jsem uvedla, respektive připomněla názvem své diplomové práce a blíže specifikovala užší zaměření na advokacii a lobbying.

Co se týče prostředí rozhovorů, bylo pokaždé jiné. Místo se řídilo tím, jak to pro respondenty bylo možné. Ve všech případech však šlo o adekvátní klidný prostor poskytující nelimitovaný čas. Všechny rozhovory přesáhly délku minimálně dvě hodiny. Součástí rozhovorů bylo také hned v úvodu požádání o souhlas s nahráváním, kdy nikdo neodmítnul a v průběhu a závěru diskuse, co lze v práci použít a jaká témata, fakta či promluvy vyloučit z publikace. Respondenti byli zároveň srozuměni a požádání o informovaný souhlas, že případová studie nepodléhá anonymizaci. Pro eliminaci obav respondentů, aby použité excerpty z řeči nebyly vytrženy z kontextu, byla přislíbena snaha výzkumnice vybalancovat analytické postupy i s respektem k formátu promluvy, zračícím se v některých případech parametry použitého excerptu ve výsledné zprávě.

Z hlediska validity je významné zmínit společný naturel všech respondentů, kteří se vykazovali vysokou mírou sebereflexe, skromnosti, autentické nestylizovanosti, erudovanosti a snahou poskytnout co nejpřesnější informace.

5.4. Analytické postupy

Pro vlastní analýzu bylo pracováno s terénním deníkem vzniklým při zúčastněném pozorování, vedenou databází dokumentových materiálů a transkripty hloubkových rozhovorů. V průběhu sběru dat bylo zjištěno, že nejvíce validní data pochází z rozhovorů, která tak byla upřednostněna za výchozí zdroj informací jak v analýze, tak ve vlastním zpracování zprávy. S veškerými zdroji však bylo pracováno v komplexu a sloužily ve shodě s deskriptivní případovou studií jako zdroj informací a pro vzájemné ověřování validity použitých dat.

Provedené rozhovory, k nimž výzkumnice již při realizaci vedla poznámkový materiál s uvedením dílčího tématu promluvy, byly následně přepsány do jednotlivých doslovných transkriptů. Právě doslovnost se vzhledem ke kvalitě respondentů ukázala jako esenciální pro kvalitní analýzu. Ve vzniklém obsáhlém materiálu byl následně text rozčleněn na jednotky. Při vlastní analýze byla použita induktivní metoda poznání, a to technika kódování, tj. „systematické prohledávání dat s cílem nalézt pravidelnosti a klasifikovat jednotlivé části.“¹²⁰ Kódy byly obohaceny o předběžné interpretace a poznámky o souvislostech. Otevřené kódování umožňovalo rozkrývat i mnohá podkladová témata. Ze vzešlého seznamu kódů byly určeny základní kategorie. Data byla výsledně strukturována zejména analytickou technikou „vyložení karet“, přičemž v potaz byla brána rovněž chronologická posloupnost dění.

Vzhledem k deskriptivní povaze případové studie a úsilí o komplexnost výpovědi, byla výsledná výzkumná zpráva strukturovaná do jednotlivých kapitol, které jsou zpravidla věnovány zodpovězení dílčích výzkumných podotázek. Tuto případovou studii je vhodné posuzovat jako celek provázaných souvislostí, nicméně výzkumnou zprávu lze orientačně tematicky rozdělit. Na první hlavní výzkumnou otázku „*Jakými specifiky se vyznačuje nezisková organizace Platforma pro sociální bydlení?*“ tak odpovídají kapitoly 7, 8, 9, 10,

---

¹²⁰ HENDL, J: Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Portál. Praha. 2005., str. 226

11 a na druhou hlavní výzkumnou otázku „*Jakými specifiky se vyznačuje působení Platformy ve veřejné politice?*“ odpovídají kapitoly 6, 12, 13, 14, 15, 16.

5.5. Etika výzkumu, limity práce

V rámci ochrany tzv. know-how organizace, jakož i informátorů, byla z práce vyloučena některá cenná data. Týká se to například některých nosných lobbistických strategií, dále kontextových informací, ze kterých by byli identifikovatelní konkrétní jedinci na poli veřejné politiky, jakož i dalších specifických informací v rámci zkoumaných oblastí. S respondenty bylo domluveno, co lze použít a co nikoli. Nejen jakožto výzkumník považuji za esenciální tuto dohodu plně respektovat. Nutno je mít rovněž na paměti, že případová studie nepodléhá anonymizaci ani pseudonymizaci (ty nejsou za zachování výpovědní hodnoty možné vzhledem k určité unikátnosti organizace).

Mohlo by být přínosné získat pro rozhovor hlavní mediální tvář Štěpána Ripku (ve funkci předsedy Platformy). Nicméně vzhledem k pracování s širší dat a hloubce rozhovorů s respondenty, kdy jejich role splývají (viz analýza) a data od nich získaná se převážně triplovala, lze konstatovat saturaci dat. Zohlednit lze v další přínosnosti Ripky také skutečnost, že pravděpodobným obsahem rozhovoru by byly konkrétní strategie Platformy, které ve výsledku podléhají zmíněnému etickému vyloučení z této publikované práce.

Je na místě reflektovat svou potencionální subjektivitu, kdy jakožto výzkumník, ale i člověk disponuji určitým vnímáním a možnými očekáváními. V tomto směru ale usuzuji, že mám „oči otevřené“ a během výzkumu jsem ve světle získaných dat některé mé přirozeně předem vytvořené představy zcela přehodnotila a objektivizovala.

Co je však významné zmínit, že jakožto výzkumník se vyznačuji určitými sympatiemi s danou organizací, což by navzdory úsilí o striktní objektivitu a kritický přístup mohlo mít vliv na způsob výsledné prezentace dat. V tomto směru je na místě osvětlit pozadí. V této diplomové práci tematicky navazuji na výzkum ve své bakalářské práci. Jejím obsahem byl výzkum v prostředí azylového domu a hloubkové rozhovory jak s jeho klienty, tak se sociálními pracovníky. Jedním z pro mě osobně významných výstupů bylo zjištění, že i stabilizovaní klienti po skončení maximální doby pobytu

přechází nikoli do jedné z forem samostatného bydlení, nýbrž „pokračují“ přechodem do jiného azylového domu. V rámci samostudia jsem se tak následně zabývala alternativním modelem řešení bezdomovectví Bydlení především / Housing First. Setkání tváří v tvář s praxí azylových domů vedlo rovněž změnu v mém odborném zájmu, a to od motivace jednotlivců směrem k systémovému zajištění adekvátních možností. Rovněž byl rozšířen zájem od problematiky bezdomovectví k problematice nedostupnosti bydlení (tj. od lidí bez domova s častými přidruženými patologiemi ke skupinám lidí stabilizovaných, avšak nacházejících se v bytové tísní – senioři, matky samoživitelky ad.). Tuto oblast mého zájmu zaštiťuje svým posláním neziskové organizace, ježto je předmětem této případové studie. Je třeba tedy přiznat možné zaangažování výzkumníka ve sledované problematice.

Potencionální zdroj zkreslení dat vzešlých z rozhovorů spočívá v osobnostním typu a kvalitách respondentů v kombinaci s důvěrou v tazatele. Přístup respondentů vykazoval skromnost, zvýšenou míru sebekritiky a uvědomování si potenciálů zlepšení (tzn. více pozornosti k neúspěchům, méně k úspěchům). Respondenti však zastupovali organizaci jako celek a její působení ve veřejném prostoru. Pro eliminaci tohoto osobnostního a situačního zkreslení, kde to bylo možné, byly nálezy z rozhovorů komparovány s faktově prokazatelnými informacemi o organizaci z dokumentového materiálu.

Na druhou stranu, je třeba vzít v potaz limitující možnost, že výzkumnici byla přes veškeré vynaložené úsilí dostupná jen určitá celková data, na kterých je pak postavena tato výzkumná zpráva.

V úvahu lze vzít také skutečnost, že nálezy případové studie jsou jednostranné. Například tážeme-li se na specifika vztahu Platformy pro sociální bydlení a státu, dostává se nám výpovědi pouze prvního ze subjektů. Nicméně vzhledem k tomu, že jde o případovou studii dané neziskové organizace, má právě její perspektiva výpovědní hodnotu. Eliminace tohoto vlastního zkreslení vychází také z kvality respondentů, kteří se dále vykazovali vysokou mírou sebereflexe.

Konečně, záleží na úhlu pohledu, z hlediska hodnocení kvality výzkumu a potencionálního limitu výsledků, je třeba počítat s tím, co vychází ze samotné podstaty zvolené kvalitativní výzkumné strategie. Ta se totiž vzhledem ke slabé standardizaci vyznačuje vysokou validitou (platností), nicméně nízkou reliabilitou (spolehlivostí).

6. KONTEXT ČR: problematika nedostupnosti bydlení a proces schvalování zákona

Jako esenciální výchozí bod je v této části nastíněn historický vývoj problematiky bydlení v ČR a jejího řešení. Díky tomuto přehledu lze blíže porozumět specifikům činnosti Platformy pro sociální bydlení, jakož i střetům ve veřejné politice v dané oblasti. Vedle definování základních pojmů (tj. sociální bydlení), důrazu na proces schvalování zákona o sociálním bydlení a legislativní úkony ze strany vlády, byly do tohoto stručného vývoje již zasazeny vybrané realizované kroky sledované neziskové organizace, se kterými bude pracováno v následujících částech této případové studie.

Po listopadu 1989 nabývá problematika bydlení na významu. Mezi první spouštěče nárůstu bezdomovectví lze zmínit dekriminalizaci trestného činu příživnictví, zahraniční migraci v podobě příchodu uprchlíků, presidentskou amnestii Václava Havla či zrušení podnikových ubytoven.¹²¹ Od roku 1991 pak započala privatizace obecních bytových fondů¹²², kdy v současné době čítá podíl obecního bydlení pod 10%. V reakci na nedostupnost bydlení se postupně formují nejen neziskové organizace se sociálními a ubytovacími službami pro lidi bez domova, ale rovněž vláda dává v roce 1995 vzniku sociální dávky v podobě příspěvku na bydlení, který je využitelný i ohroženými běžnými domácnostmi. V důsledku ekonomického vývoje a deregulace nájemného v letech 2006 až 2012 roste nadále v České republice počet jednotlivců a rodin, které si nemohou dovolit standardní bydlení.¹²³ Následkem deregulace totiž dochází k překotnému nárůstu požadovaného nájemného a rovněž nárůst počtu osob s nárokem na příspěvek na bydlení.¹²⁴

---

¹²¹ Zdroje: ŠTĚCHOVÁ, M. Bezdomovci a vybrané sociálně patologické jevy. IKSP. Praha. 2009. str. 1; dále HRADECKÝ, I. Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé. 2005, str. 5; dále HRADEČTÍ V.A I. Bezdomovství – extrémní vyloučení. Praha: Naděje. 1996. str. 13

¹²² Privatizace byla součástí transformace československé ekonomiky, jejíž součástí byla restituce (tj. navrácení majetku původním majitelům, resp. dědicům). V letech 1991-1993 se v restitucích vrací původním vlastníkům 7 % bytového fondu. Stát bezúplatně převádí na obce stovky tisíc bytů. Obce je později z více než 80 % privatizují a výdělek neinvestují zpět do bydlení, resp. do obecních bytových fondů, které by mohly poskytovat jako sociální bydlení. Restituce měly navíc vzhledem k tržnímu nájemnému negativní vliv na nájemníky v navrácených bytových domech. Blíže viz mitsvujdomov.cz/cestakzakonu

¹²³ ČESKÁ REPUBLIKA. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020, str. 22

¹²⁴ Dle KPMG (2011) mezi roky 2009 – 2013 vzrostl počet domácností bydlících v nájemných bytech s podílem nákladů na bydlení na příjmech přesahujícím hranici 40 % o 63 tis., tj. o 29,9 %.

Ačkoliv již od roku 2003 ombudsman¹²⁵ Otakar Motejl na základě problémů občanů každý rok apeloval na vypracování zákona o sociálním bydlení, ten se stává závazným legislativním plánem a úkolem vlády¹²⁶ až v roce 2007. S nadsázkou lze říci, že k roku 2019 je tento zákon tedy oficiálně vypracováván již dvanáct, potažmo šestnáct let.

Důvodem odborníků k prosazování *zákona o sociálním bydlení* jakožto zaštiťující instance různých řešení na poli sociálního bydlení bylo a je, že „žádná jiná úprava sociálního bydlení není schopna jednoznačně a dlouhodobě garantovat zapojení všech relevantních subjektů do řešení situací konkrétních lidí ohrožených nedostatečným bydlením“.¹²⁷ Je zde tedy přítomna premisa, že garantem práva na bydlení má být stát, a to prostřednictvím obcí jakožto samosprávných celků. V praxi, tento zákon by tedy ideálně legislativně ukotvil povinnosti obcí, jasně vymezil kompetence orgánů státní správy a zároveň zajistil stabilní financování široké škály nástrojů pro prevenci a řešení bytové nouze.¹²⁸

Hlavní oponentelé uzákonění, tedy dotčené subjekty s patrným střetem zájmů, kladli bariéry již během roku 2008. Byli jimi Svaz města a obcí, Ministerstvo vnitra¹²⁹ a konečně Ministerstvo pro místní rozvoj¹³⁰. Později se k oponentuře přidávají také majitelé nemovitostí. V letech 2012 až 2013 se rovněž Ministerstvo práce a sociálních věcí stavělo proti zákonu, kdy se přidalo k Ministerstvu pro místní rozvoj s argumentací, že přítomnost ubytoven je jakožto dlouhodobé bydlení rodin dostačující.

Na tato dění reaguje uskupení odborníků a vzniká Platforma pro sociální bydlení s prvotním cílem prosadit vytyčený zákon. Během roku 2014 odborníci různých názorových proudů vypracovávali koncepci sociálního bydlení. Doprovodná tomu byla také občanská výzva vládě, kdy přes tisíc odborníků a zástupců široké veřejnosti (včetně lidí bez domova) jakožto signatáři vyzývali premiéra¹³¹, aby zajistil její co nejrychlejší

---

¹²⁵ *Ombudsman* neboli veřejný ochránce práv je mimosoudní kontrolní úřad, který je státem pověřen k řešení stížností jednotlivců na jednání veřejné správy. Jakožto politicky nezávislá osoba je volen parlamentem. Blíže viz HENDRYCH, Dušan, a kol. *Správní právo. Obecná část*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. Kapitola XXX

¹²⁶ Jednalo se o vládu Mirka Topolánka. Návrh zákona měl být pod gescí Ministerstva pro místní rozvoj původně připraven do února 2009.

¹²⁷ viz PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Ustavující prohlášení Platformy pro sociální bydlení. 2013. (online)

¹²⁸ Lesák Vít, ředitel PPSB. Řeč při představení Zprávy o vyloučení z bydlení v Poslanecké sněmovně 2.4.2019 dále: PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ a LUMOS. *Zpráva o vyloučení z bydlení 2018*. str. 17. (online)

¹²⁹ Přestože by vynaložené náklady v přenesené působnosti byly obcím hrazeny státem, SMO a MV odmítli, aby obce řešily problematiku sociálního bydlení v přenesené i v samostatné působnosti.

¹³⁰ Důvodem MMR pro zrušení plnění daného programového cíle vlády měla být připravovaná deregulace nájemného a úprava občansko-právních vztahů.

¹³¹ tj. tehdejší premiér Bohuslav Sobotka

projednání. V říjnu roku 2015 byla vládou tato koncepce sociálního bydlení, vydaná spolugescí MPSV a MMR, schválena. Platforma byla přizvaná k přípravám jako externí expert. Tento akt a dokument *Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025* lze tak od 90. let považovat za zcela první podnět k systémovému řešení situace lidí v bytové nouzi. Jeho obsahem jsou koncepční a strategická východiska, vize, cíle a úkoly, které si vláda ČR předsevzala. Jedním z těchto cílů je i právě příprava *zákona o sociálním bydlení*, reagující na jeho dosavadní absenci v legislativě.¹³² V té době, roku 2015, se Platforma pro sociální bydlení postupně etablovala jako partner veřejné správy¹³³ a vůdčí sociální inovátor v oblasti sociální inkluze.¹³⁴

Samotným termínem *sociální bydlení* dle této Koncepce rozumějme „bydlení poskytované osobám v bytové nouzi nebo bytovou nouzí bezprostředně ohroženým, včetně lidí, kteří vynakládají na bydlení nepřiměřenou výši¹³⁵ svých příjmů.“ Jedná se o bydlení vždy ve zkolaudovaných bytech, poskytované cílovým skupinám na základě specifické smlouvy o nájmu a dle potřeby za doprovodné sociální práce s uživateli.¹³⁶

Rok 2015 je zároveň rokem prvních pilotních projektů v Brně, tj. na místní úrovni, které zavádějí efektivní metody ukončování bezdomovectví, inspirované praxí v zahraničních zemích.

Po schválení Koncepce gestor MPSV začal připravovat paragrafové znění zákona, což skrz cílené blokace¹³⁷ trvá následující dva roky, vyplněné demonstracemi veřejnosti. V říjnu roku 2016 Platforma pořádala spolu s EAPN konferenci a seminář¹³⁸ k zákonu o sociálním bydlení v Poslanecké sněmovně parlamentu ČR.¹³⁹ Na začátku roku 2017 začíná politická protikampaň¹⁴⁰ proti zákonu o sociálním bydlení, která se argumentačně opírá o kritickou silnou lobby Občanského sdružení majitelů domů a bytů.¹⁴¹ Paralelně

---

¹³² MPSV; článek Základní informace o sociálním bydlení; citace duben 2019; Dostupné online <http://www.socialni bydleni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/koncepce-socialniho-bydleni-cr-2015-2025>

¹³³ viz Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok 2015, str. 2

¹³⁴ dle mapování nadace Ashoka z roku 2015

¹³⁵ tj. více než 40 % disponibilních příjmů, třebaže již pobírají sociální dávky na podporu bydlení (tzn. příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení)

¹³⁶ podrobné informace a další definice dostupné in: ČR. Koncepce sociálního bydlení ČR 2015–2025. (online) a dále analytické podklady pro vznik návrhu Zákona o sociálním bydlení a o příspěvku na bydlení.

¹³⁷ zejména MMR a Svaz měst a obcí ČR

¹³⁸ Zde Platforma pro sociální bydlení představila cost-benefit analýzu vyčísující možný ekonomický přínos zavedení sociálního bydlení pro stát.

¹³⁹ viz PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Výroční zpráva za rok 2016. str.5

¹⁴⁰ kampaň ANO, KDU-ČSL, TOP 09 a ODS

¹⁴¹ OSMD, z.s. vzniklo v roce 1990, jejími členy jsou především majitelé rodinných a nájemních domů z řad fyzických osob, právnické osoby s vlastním bytovým fondem a některé obce a města. Cílem sdružení je především prosazování zájmů majitelů nemovitostí určených k zajištění nájemního bydlení. Blíže viz www.osmd.cz

Platforma iniciuje občanskou kampaň *Mít svůj domov*, v rámci níž je svolána rovněž demonstrace. Okleštěná verze zákona je sice přijata vládou v květnu 2017, nicméně ani opakovaně neprošla prvním čtením¹⁴². Na jaře roku 2018, tentokrát gestor Ministerstvo pro místní rozvoj, začíná tedy připravovat zcela nový zákon o sociálním bydlení, kdy však bez absence gesce Ministerstva práce a sociálních věcí odpadá ze zřetele systémové řešení problematiky bydlení v podobě doprovodné prevence, sociální práce a dávek. Prodlužování v přípravách je dané rovněž tím, že současná koaliční vláda¹⁴³ chce daný zákon nahradit souborem patnácti opatření¹⁴⁴, která jsou částečně zaměřena na lidi v hmotné nouzi, nicméně absentuje efektivní systémové a trvalé řešení. Platforma reaguje mimo jiné expertízou poukazující na reálná čísla lidí ohrožených ztrátou či v nevyhovujícím bydlení, kdy ve středu zájmu výzkumu jsou rodiny s dětmi. Tuto historicky první *Zprávu o vyloučení z bydlení* za rok 2018 uveřejňuje představením na tiskové konferenci v Poslanecké sněmovně na začátku dubna roku 2019.¹⁴⁵

Je na místě nastínit stručně rovněž ekonomické souvislosti potencionálního přijetí zákona o sociálním bydlení v České Republice. Podle průběžných zjištění již vznikly výsledkem jeho současné absence pro státní rozpočet miliardové nadbytečné výdaje. Dle analytiků Klusáčka z Lumos a Klazara z VŠE by přijetí zákona přineslo souhrnné úspory za prvních deset let 16 mld. Kč, za dalších deset až 60 mld. Kč.¹⁴⁶ Úspory pro státní rozpočet dané tímto zákonem potvrzuje rovněž oficiální vládní zpráva z hodnocení dopadů regulace/RIA.¹⁴⁷ Dle ředitele Platformy jsou v praxi úspory dané především návratem dětí

---

¹⁴² Projednání zákona bylo zablokováno opozicí TOP09 a ODS.

¹⁴³ tj. současná koaliční vláda ANO a ČSSD

¹⁴⁴ Například program Výstavba, podle kterého by se však současný počet domácností v bytové nouzi dle propočtů dočkal zlepšení své situace až zhruba za 40 let.

¹⁴⁵ blíže viz <https://socialnibydeni.org/zakon-o-socialnim-bydeni#hodnoceni>

¹⁴⁶ PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ, a kol. Analýza ekonomických souvislostí přijetí zákona, který řeší bytovou nouzi. Praha. 2019. str. 1. (online). Dále: Parlamentní listy. článek „Platforma pro sociální bydlení: Při stávajícím (ne)řešení bytové nouze vyroste v bezdomovectví další generace“. Publikace 3.4. 2019. (citace 4. 5. 2019) (online)

¹⁴⁷ Poslanecká sněmovna parlamentu České Republiky. MPSV, ÚV ČR, MMR. 2017. „Závěrečná zpráva z Hodnocení dopadů regulace (RIA): zákon o sociálním bydlení a o příspěvku na bydlení“. str. 4: „Zákon bude vytvářet úspory jak v oblasti přímých výdajů státu (zejména na dávky v oblasti bydlení v současné úpravě a související služby osobám v ohrožení bytovou nouzí a bez přístřeší), tak příjmů v podobě vyššího daňového a odvodového příjmu z hospodářského začlenění skupiny obyvatel, u kterých je nedostupnost vyhovujícího a teritoriálně integrovaného bydlení základním důvodem nezaměstnanosti, a to jak krátkodobé, tak i dlouhodobé. Další úspory jsou očekávány v oblasti snížení nákladů na práci s osobami bez stálého přístřeší a úspory v systému sociálně právní ochrany dětí, kde absence vyhovujícího bydlení je častým faktickým důvodem umístění dítěte do ústavní péče. Zákon si klade za cíl zvýšení standardu bydlení a životních standardů, posílení sociální inkluze a zvýšení příjmů způsobilých domácností, které však nejsou v komplexních dopadech plně kalkulovány, pokud nezacházejí do oblasti příjmů státního rozpočtu.“ RIA však

z ústavů, na provozech azylových domů a na dávkách, zejména pak na těch pro větší rodiny.¹⁴⁸

Z hlediska zákonodárné iniciativy v České republice návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda a zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku (hl. m. Prahy nebo kraje)¹⁴⁹. Jedním z realistických způsobů, jak ukončit zdlouhavý proces při přípravě legislativy k sociálnímu bydlení a zařadit tento zákon jako platný by byla právě iniciativa ze strany poslanců a tento poslanecký návrh zákona byl posléze podpořen napříč sněmovnou a politickým spektrem.¹⁵⁰ Z tohoto důvodu Platforma pro sociální bydlení mimo jiné průběžně navazuje a udržuje vztahy se sympatizujícími politiky, a to napříč politickým spektrem.¹⁵¹

7. VZNIK Platformy pro sociální bydlení

„Platforma pro sociální bydlení je uskupením nevládních neziskových organizací, odborníků a zástupců veřejnosti, kteří se věnují tématu sociálního bydlení a lidských práv“, píše se v Ustavujícím prohlášení organizace.¹⁵² Vznik Platformy pro sociální bydlení (dále Platforma) lze datovat na květen roku 2013. Stručně řečeno, šlo o reakci na dlouhodobou absenci systémového a smysluplného přístupu k problematice bydlení. Od té doby uskupení prošlo řadou změn, které ho profilyovaly od volného sdružení organizací a jednotlivců semknutých kolem tématu sociálního bydlení, až k dnešní podobě střešní organizace.“¹⁵³

K samotné myšlence vzniku Platformy přispěly dvě stěžejní události. První z nich bylo již v roce 2012 uspořádané invenční „Národní setkání lidí žijících v sociálních

---

opomíjí další prokázaný efekt, jakým je snížení nemocnosti a sociálně patologických jevů, potažmo snížení výdajů. Blíže viz RIA, str. 4. (online)

¹⁴⁸ ředitel Platformy Vít Lesák při představení cost-benefit analýzy v Parlamentu ČR v říjnu 2016

¹⁴⁹ viz ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 1/1993 Sb.: Ústava České republiky. In: 1/1993 Sb., článek 41

¹⁵⁰ PARLAMENTNI LISTY.cz. (Autor neuveden). „Platforma pro sociální bydlení: Při stávajícím (ne)řešení bytové nouze vyroste v bezdomovectví další generace“. Publikace 3. 4. 2019. (cit. 4. 5. 2019). (online)

¹⁵¹ Například místopředsdkyně Výboru pro sociální politiku Olga Richterová (za Piráty) či místopředsdkyně Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu Kateřina Valachová (ČSSD), které se spoluúčastnily uvedení Zprávy o vyloučení z bydlení 2018 v Poslanecké sněmovně.

¹⁵² PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Ustavující prohlášení Platformy pro sociální bydlení. 2013. (online), dále viz např. Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok 2015, str. 3

¹⁵³ tamtéž, str. 3

bytech“¹⁵⁴. Jeho principem byla participace samotných aktérů, tedy lidí v praxi čelících sociálnímu vyloučení a cílem pak vzešlá zpětná vazba pro rozhodující instance. Jan Snopek popisuje vznik a průběh setkání, čímž i způsob propojení prvotních zakládajících členů: „*Tehdy se na mě obrátil kolega také později z Platformy, Jan Milota z IQ Roma servisu, že chtějí spolu s dalšími lidmi a organizacemi uspořádat národní setkání lidí žijících v sociálním bydlení, a oslovili organizace, o kterých věděli, že provozují sociální bydlení. Těch tehdy bylo maličko. A požádali je, jestli by mohli vyslat jednoho toho člověka, co u nich bydlí v sociálním bytě. Většinou to byly neziskovky, které buďto vlastnili, anebo měli pronajatých od města pár bytů, a tam měli své klienty. A plus přijel za každou tu neziskovku jeden sociální pracovník. Byla to dvoudenní akce v Brně, kde byli mediovány kulaté stoly, kde zvláště v jedné místnosti diskutovali ti lidé z těch sociálních bytů, a ve vedlejší místnosti sociální pracovníci. Plus jsem tam byl já a Štěpán Ripka, protože nějakým způsobem jsme se zabývali sociálním bydlením. Já jsem tehdy pracoval na pozici experta bydlení v ASZ. A tehdy jsme se bavili o tom, jak by mělo sociální bydlení tady fungovat. (...) Jedna z věcí, ke které jsme tam dospěli, je uvědomění, že neexistuje na rozdíl od jiných oblastí nějaká střešní organizace, která by se věnovala podpoře sociálního bydlení a která by lobbovala za to přijetí zákona. Byla to snad jediná absentující oblast v oblasti začleňování, kde nic neexistovalo. (...) U toho bydlení nebylo nic.*“ Kromě vůle změnit fakt, že lidé žijící v bytové nouzi neměli žádnou organizaci na celostátní úrovni, která by hájila jejich právo na důstojné bydlení, bylo výstupem z tohoto shromáždění rovněž definování principů sociálního bydlení jejich samotnými uživateli, které se staly výchozími pro přístup budoucí Platformy pro sociální bydlení.

Druhým doprovodným impulsem ke vzniku byla tehdejší atmosféra státní politiky na poli úpravy sociálního bydlení. Jejím gestorem bylo MMR a v praxi bylo rozhodováno za zavřenými dveřmi, bez možnosti, aby se k plánovaným krokům mohla vyjádřit přinejmenším odborná veřejnost, natož lidé, které by úprava nejvíce negativně zasáhla. Jan Snopek přibližuje: „*Ještě před naším vznikem, Ministerstvo pro místní rozvoj mělo připravit koncepci sociálního bydlení, tehdy pod jiným názvem: Komplexní řešení sociálního bydlení. A to byl dokument, který ačkoliv měl v názvu sociální bydlení, tak vůbec nepočítal s jeho zřizováním v tom smyslu, jak my mu rozumíme. Chtěli především podporovat tzv. sociální ubytovny. Platforma pak vznikla skrze to, že se různé organizace, ještě ne pod hlavičkou Platformy, postavili proti téhleté koncepci.*“ Dle ředitele Lesáka se

---

¹⁵⁴ „Národní setkání lidí žijících v sociálních bytech“ se konalo na přelomu května a června 2012, iniciativa vzešla od organizací IQ Roma servis a Sdružení Podané ruce.

v této souvislosti spojilo šest organizací zprvu v neformální sdružení, které se shodli na prosazování zákona o sociálním bydlení¹⁵⁵ a postupně se za tímto cílem začali setkávat pravidelněji. Oněmi zakládajícími členy Platformy z řad organizací jsou IQ Roma servis, Vzájemné soužití, Centrom, Armáda spásy, Romea, Český helsinský výbor a Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity.¹⁵⁶

Současnou právní formou této neziskové organizace je spolek, úřední název je tedy doplněn o zkratku z.s. Oficiální stanovy spolku byly dle nového občanského zákoníku založeny 7. října 2014. V tomto směru jde v roce 2019 o pětileté výročí, nicméně z uvedeného vyplývá, že iniciativa a aktivita trvá již sedm let. První stanovy spolku jsou podepsány původně třinácti zakládajícími členy z řad odborníků v problematice bydlení.¹⁵⁷, přičemž se primárně jedná o jednotlivce spjaté s výše jmenovanými organizacemi. Stanovy posléze byly inovovány v listopadu 2017, kdy však byly pouze terminologicky upřesněny vybrané slovní obraty v poslání spolku.¹⁵⁸ Cílem Platformy pro sociální bydlení, nově formulovaným na členské schůzi v prosinci 2016, je „ukončování a předcházení bezdomovectví v ČR“.¹⁵⁹

8. VÝVOJ: od občanské angažovanosti k etablované neziskové organizaci

Počátky působení Platformy byly dílem čisté dobrovolné občanské angažovanosti. Dle respondentů, po vzniku Platformy následovalo období převážně oponování státním politikám, než aktivity vedoucí k samotnému prosazování zákona. Prostředkem byla

---

¹⁵⁵ Důvodem prosazování zákona o sociálním bydlení jako zaštiťující instance veškerých řešení bylo a je, že „žádná jiná úprava sociálního bydlení není schopna jednoznačně a dlouhodobě garantovat zapojení všech relevantních subjektů do řešení situací konkrétních lidí ohrožených nedostatečným bydlením. Garantem práva na bydlení by měl být stát. Toto právo by měl realizovat prostřednictvím obcí, samosprávných celků.“ viz RIPKA, Štěpán, a kol.. Otevřený dopis „Co je sociální bydlení a proč ho potřebujeme“. Praha, květen 2013. (online)

¹⁵⁶ DOSTÁL, Vratislav. TZ „Vznikla Platforma pro sociální bydlení“. Publik. 21.5. 2013. (cit. 5. 4. 2019).(online)

¹⁵⁷ Eliška Lindovská, Dominika Najvert, Ivana Nesětová, Lucie Mastná, Martin Pražák, Antonín Plachý, Jan Milota, Štěpán Ripka, Jan Snopek, Linda Sokačová, Aleš Ziegler, Petr Kučera, Iva Rosíková

Zdroj: Stanovy Platformy pro sociální bydlení, z.s., z roku 2014. (online)

¹⁵⁸ blíže viz Stanovy Platformy pro sociální bydlení, z.s.z 20.11.2017, platné od 23.2. 2018. Dostupné online viz <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=51919791&subjektId=880599&spis=1115050>

¹⁵⁹ PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Výroční zpráva za rok 2016. str. 4

mobilizace (nejen odborné) veřejnosti a medializace. „Na začátku jsme fungovali a posilovali tu organizaci skrze to, že jsme se snažili zabránit nějakým hodně špatným legislativním návrhům, se kterými přicházela vláda. A to svým způsobem bylo jednodušší, a zároveň se dalo i jednodušeji mobilizovat nějaká veřejnost. Když jsme říkali, ‚Pozor, támhleto je nebezpečný a když to bude schválený, tak se budou rozšiřovat ghetta - to v uvozovkách, a bude se reprodukovat to bezdomovectví, místo aby se řešilo‘. Tak vlastně díky tomu se dařilo jednodušeji získat mediální pozornost.“ (JS) Doprovodně Platforma pořádala četné občanské happeningy, např. úvodní akci s názvem „Papuče patří domů“¹⁶⁰ (10. 6. 2013), pořádaném před sídlem Ministerstva pro místní rozvoj, tj. rezortu, který byl a je zodpovědný za vládní bytovou politiku. Snahou tak bylo rovněž dostat se k účasti na vyjednáváních. Praktikovanými nástroji byl například i kritický otevřený dopis¹⁶¹ mluvčího Ripky s doprovodnou výzvou veřejné správě ČR a dotčeným ministerstvům, aby jim byl umožněn přístup na veškerá jednání týkající se sociálního bydlení (tj. do příprav státních regulací, koncepcí, legislativy a dotačních programů).

K postupně budované možnosti participace v podobě zvaní do pracovních skupin přispěl i vývoj politické reprezentace. Snopek: „A právě přišla ta etapa, kdy jsme byli zvaný k jednacímu stolu. To se totiž změnila vláda. Vláda ČSSD a ti shodili ze stolu ten špatný návrh (pozn., koncepce od MMR). A vlastně přišla poprvé šance nejenom se proti něčemu vymezovat a odmítat, ale prosazovat.“ Nastala etapa spolupráce se státem, jakož i lobbistického vyjednávání, jehož osvětlení a specifikům zde budou věnovány samostatné části.

Důležitým mezníkem bylo dění roku 2015. V té době nejen byla poprvé schválena koncepční politika řešení substandardního ne-bydlení¹⁶², ale Platforma se začala kromě politik na národní úrovni více soustřeďovat také na politiky místní. A to zejména ve spolupráci s městem Brnem, kde nastavovali pilotní projekty progresivního modelu ukončování bezdomovectví¹⁶³, který je v základu vystavěn na principu Housing First¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ Informace k happeningu dostupné v pozvánce na událost na sociální síti:

https://www.facebook.com/events/196758067143790/?active_tab=about

¹⁶¹ RIPKA, Š., a kol., Otevřený dopis „Co je sociální bydlení a proč ho potřebujeme“. Praha. 5/2013. (online)

¹⁶² tj. Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025

¹⁶³ blíže viz. BALÁŽ, R. Rozhovor s ředitelem Platformy LESÁKEM, V.: „Můžeme dokázat, že se lidé budou od situace bytové nouze dostávat jen výjimečně“. Časopis Sociální práce. č. 3/2016. (online)

¹⁶⁴ Koncept **Housing First**, neboli Bydlení především, založeném na poskytnutí bydlení, vyvinul Dr. Sam Tsemberis v New Yorku. Z longitudinálních výzkumů bylo četně prokázáno, že je úspěšnou formou boje s bezdomovectvím mezi osobami s vysokou potřebou podpory (USA, Kanada, některé evropské země: Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie). Z výzkumů vyplývá, že ukončuje bezdomovectví u nejméně osmi lidí z deseti. Oproti **Rapid Re-housing** (rychlé zabydlení stabilizovanějších bezprizorních rodin i jednotlivců) je zaměřen

inspirovaným funkční zahraniční praxí. Stručně, během brněnského pilotního projektu bylo náhodně vylosováno 50 rodin, které měly problémy s bydlením, a to včetně těch považovaných za „nenapravitelné“. Ty se pak nastěhovaly do radnicí vyčleněných padesáti bytů. 48 z 50 rodin si bydlení udrželo – platilo nájem a aktivně řešilo své problémy.¹⁶⁵ Úspěchy i dalších inovativních místních projektů přinesly Platformě větší respekt a potažmo napomohly advokačnímu úsilí organizace:

Snopek / JS: *„Náš velký handicap byl, že, naše odbornost byla často zpochybňována těmi ministerstvy na základě toho, že jsme byli vnímány jako nějakí teoretici. I když jsme měli ve svých řadách lidi, kteří poskytovali tu pomoc v sociálním bydlení, ale ne všichni z nás to dělali. Takže v momentě, kdy jsme začali pracovat s obcemi a najednou se tam začali dělat inovace, který nikde jinde nebyli, ať to byl ten Housing first, Rapid re-housing, kontaktní místo pro bydlení na Praze 7 a další, tak najednou už nás nemohl nikdo shazovat, To jsou teoretici, který to nikdy nedělali, oni neví o čem mluví.“*

Lesák / VL: *A taky se o Platformě začalo víc mluvit, měla silnější hlas, už to nebyl jen soubor nějakých aktivistů, co jednou za půl roku udělají nějaký happening. Ale že jsme svázání s Brnem, mohli jsme mluvit o nějakém konkrétním projektu, dalo se mluvit o tom, co děláme na té místní úrovni.“* Ředitel Lesák rovněž popisuje, že již první brněnský projekt měl vliv na nárůst členů, potažmo vzrůst legitimacy organizace. Výslednou rostoucí sílu hlasu před státem a zájem nových členů v souvislosti s místní úrovní dokresluje Snopek: *„Ale pak se to ustálilo, že nás začali zvat. Protože už to bylo takový myslím neudržitelný, aby nás vynechávali z těch jednání. Protože postupem času rostl počet členů a organizací, kteří se stávali členy Platformy, což znamená, že jsme zastupovali širší část té odborný veřejnosti a oni nás nemohli ignorovat. A zároveň jsme dělali další a další projekty. Třeba konkrétně v oblasti Housing First jsme byli vlastně jediný, kdo tady tomu rozuměl, kdo to začal realizovat v praxi, v Brně a později v Liberci.“*

---

na osoby, které potřebují intenzivní sociální podporu, aby byly schopné opustit situaci bezdomovectví. V rámci osmi základních principů zahrnuje zaměření na zlepšení zdravotního stavu, životní spokojenosti a sociální podporu, což je rozdíl od v ČR dosud převládajícího víceetapového modelu (tzv. **Housing Ready**) založeného na tréninku a odměnové zásluhovosti (postup nejprve noclehárna - přechodný azylový dům, poté nastěhování do bytu, které se ukazují však v praxi nedostupné, čímž dochází k cyklickému střídání azylových domů).

Zdroj: PLEACE, Nicholas. Evropská příručka bydlení především. Úřad vlády ČR – Sekce pro lidská práva, odbor ASZ/Agentura pro sociální začleňování. Praha. 2017

Dále: HANKOVÁ Aneta. Azylový dům jakožto nástroj sociálního začleňování z perspektivy bydlení. Bakalářská práce při FHS UK. 2016.

¹⁶⁵ Blíže k projektu Rapid Re-housing Brno viz autorské edukační stránky Platformy pro sociální bydlení bydlenipredevsim.cz, resp. odkazem přenastavené na <https://hf.socialnibydeni.org/>

Vedlejším efektem bylo, že spolupráce na inovativních pilotních projektech na místní úrovni přinesla dle ředitele paralelně změnu v organizační struktuře a možnosti prvních zaměstnaneckých poměrů Platformy: „Do roku 2015 Platforma fungovala bez rozpočtu, neměla žádné zaměstnance.“ A dále: „To by rok, 2015, a to byl velký předěl, že se začali dělat projekty v Brně, připravovat Rapid re-housing atd, a my jsme tam byli zaměstnaní magistrátem na půl-úvazky. Takže Platforma měla najednou placené zaměstnance částečně z nějakého projektiku, a částečně brněnským magistrátem. A najednou to nebyli všechno jenom čistě dobrovolné aktivity.“

V rozšíření orientace organizace v podobě propojování politiky národní a místní (tj. spolupráci s obcemi), jakož i propojování advokacie se zaváděním progresivních inovací, poté organizace pokračuje do současnosti. V návaznosti na zmiňovaný brněnský projekt Rapid Re-housing se Platforma od roku 2015 vedle cíle prosazování zákona o sociálním bydlení a hlídání související legislativy tedy rovněž věnuje expertnímu poradenství samosprávným obcím, které v sobě nese složku advokační činnosti. Od roku 2017 v rámci „Projektů ukončování bezdomovectví“¹⁶⁶, vycházejícího z evropské výzvy „Podpora inovačního prostředí“, jde již u Platformy o standardizovanou činnost. Navazujícím zdrojem pro poskytované expertní poradenství dalším novým obcím je aktuálně vyhlášena Výzva č. 108 – „Pilotní rozšíření konceptu Housing First - Bydlení především“.¹⁶⁷ Tyto místní klíčové spolupráce i s velkými českými městy jsou spojeny nejen s respektem lokálních politiků, ale přispívají k renomé i u některých poslanců, senátorů a ministrů.

K etablování a věhlasu Platformy pro sociální bydlení přispěla rovněž 1. cena za nejlepší sociální inovace SozialMarie¹⁶⁸, který tak díky ní obdržel 1. května 2018 její

---

¹⁶⁶ Projektů ukončování bezdomovectví, plným názvem „Posílení znalostní základny samospráv pro snižování a ukončování bezdomovectví“, jsou věnovány webové stránky Platformy pro sociální bydlení <https://www.ukoncovani-bezdomovectvi.cz/>. Projekt je založen na poskytování poradenství obcím při zavádění systémových řešení bezdomovectví rodin a jednotlivců, a to s využitím inovativních metod jako je Housing First/Bydlení především. V tzv. „síti partnerství“ jsou v praxi propojovány obce, neziskové organizace a státní instituce. V rámci něj jsou zpracovávány indikátory úspěšnosti metod ukončování bytové nouze a výstupem jsou metodické příručky (toolkit) pro potřeby obcí a neziskového sektoru. Projekt je financován z Evropského sociálního fondu, operačního programu Zaměstnanost, přičemž doba realizace je 1. 5. 2017 – 30. 4. 2020.

¹⁶⁷ Projekt „Pilotní rozšíření konceptu Housing First - Bydlení především“ směřuje do budoucna a musí zahájit svoji realizaci nejpozději v červenci roku 2020 a to při délce trvání 24 měsíců. Finanční alokace z EU-ESF- OPZ je 150.000.000 korun. Blíže k této Výzvě viz <https://www.esfcz.cz/vyzva-108-opz>.

¹⁶⁸ Soutěž SozialMarie založila nadace Unruhe, pořádaná je každoročně od roku 2005. V rámci ní odborná porota vybírá výjimečné projekty, které inovativně reagují na současná společenská témata. Hodnotícím kritériem je především dopad pro cílovou skupinu a dlouhodobá udržitelnost. Blíže viz článek „Český projekt Housing First vyhrál 1. cenu SozialMarie“. Publikace 2. 5. 2018. <https://svetneziskovek.cz/aktualne-z-nezisku/cesky-projekt-housing-first-vyhral-1-cenu-sozialmarie>, dále <https://www.sozialmarie.org>

český projekt Housing First/Bydlení především. Uspěl mezi desítkami dalších nápadů ze střední Evropy. Konkrétně se jedná o vítězný avizovaný brněnský projekt Rapid Rehousing, který dal domov 50 rodinám. Opomenout nelze ani získání 1. ceny za nejlepší projekt řešení bytové nouze v Evropské unii v letech 2010-2017.¹⁶⁹

9. ČLENSTVÍ: procesování zastřešující organizace

Spolek Platforma pro sociální bydlení je založen na členském principu. „Členem může být každá fyzická a právnická osoba zabývající se problematikou sociálního bydlení nebo ztrátou bydlení“, která se ztotožňuje se stanovami a Ustavujícím prohlášením PPSB¹⁷⁰. Členi jsou na základě svého projeveného zájmu schválení a přijímání Radou Platformy, eventuálně členskou schůzí.¹⁷¹ *„Členi přibývali buď samovolně, bez nějaké kampaně, postupně s tím, jak se o Platformě víc vědělo, kolem roku 2014 už i aktivně prosazovala zákon. (...) Anebo například když byla nějaká akce, podepisovala se petice, lidé se tak víc dozvívali o Platformě. Nebyly žádné bariéry toho vstupu. Později se zavedl nějaký vstupní poplatek, 100 pro člena, 1000 pro organizaci.“* (VL) K počátku května 2019 se jedná o sdružení šedesáti fyzických osob a čtyřiceti-dva právnických osob¹⁷². Těchto nynějších 102 odborníků a organizací mají v praxi na každodenní bázi co dočinění s bytovou nouzí v České republice.

---

¹⁶⁹ blíže viz bruselský Twitter „EU in my Region“. #RegioStars winner: Ending Family Homelessness Through Housing First in Brno. Tweet publikován 10. 10. 2017. (online)

¹⁷⁰ PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Ustavující prohlášení Platformy pro sociální bydlení. 2013. (online)

¹⁷¹ blíže viz PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Stanovy Platformy pro sociální bydlení, z.s., 2017 (online)

¹⁷² Abecední seznam členských NNO k 1. 5. 2019, dostupné online <https://socialnibydeni.org/platforma-pro-socialni-bydeni>: Alternativa zdola; Asistence; ASLIDO - Akční skupina s lidmi bez domova; Centrom; Centrum pro komunitní práci západní Čechy; Český helsinský výbor; Darmoděj; Diakonie Apoštolská církev; EAPN ČR; Fakulta sociálních studií OU; Fokus Praha; IQ Roma Servis; Jako doma; Jekhetani Luma – Společný Svět; Kotec; Letní dům; Liga lidských práv; Maltéžská pomoc; Meziproudy; Multikulturní centrum; Na svobodě; Národní ústav pro autismus; Oblastní charita Hradec Králové; Oblastní charita Vyškov; Otevřená společnost; Práh Jižní Morava; Progressive; Romea; Rytmus; Římskokatolická farnost Sokolov; Salinger; Sedmý kontinent; SKP – Centrum; Slezská Diakonie; Společnost Podané ruce; Společnost Tady a teď; Spolek Ulice Plzeň; SPOT; Statek Vlčkovice; Vteřina poté; Výbor pro odškodnění romského holokaustu; Vzájemné soužití

9.1. Struktura členů

Členství z řad fyzických osob je tvořeno zejména akademiky a sociálními pracovníky. Najdeme však zde i osoby s překonanou vlastní zkušeností s bytovou nouzí,¹⁷³ nyní angažujících se i v dalších neziskových organizacích v rámci občanské společnosti (např. ASLIDO¹⁷⁴).

Výzkumem bylo zjištěno, že množství fyzických osob - členů navíc nezřídka svým členstvím neoficiálně v praxi zastupuje či propojuje s dalšími spolupracujícími organizacemi, byť ty samotné nejsou členem. Jako příklad lze uvést člena Mgr. Jana Klusáčka, Ph.D., výzkumného pracovníka v seznamu členů absentující organizace Lumos (blíže viz podkapitola 11.3.). Nicméně Platforma s Lumosem vytváří dlouhodobě funkční partnerství, jehož výsledkem jsou mimo jiné úzké spolupráce na analytických expertních zprávách.

Mezi členskými organizacemi jmenujme například výše zmiňované EAPN ČR, z.s. (člen evropské sítě proti chudobě a sociálnímu vyloučení *European Anti Poverty Network*)¹⁷⁵, Fokus Praha, z.ú. (NNO z roku 1990, jejímž posláním je podpora lidí se zkušeností s duševním onemocněním, kterým nabízí komplexní komunitní péči v neústavních podmínkách)¹⁷⁶, Asistence o.p.s. (pražská NNO poskytující sociální služby lidem s tělesným a kombinovaným postižením, aby mohli svobodně a samostatně žít)¹⁷⁷, Jako doma (Homelike, o.p.s., nezisková organizace věnující se ženskému bezdomovectví)¹⁷⁸, ROMEA, o. p. s. (NNO provozující online zpravodajský server Romea.cz, jenž přináší informace o dění ze světa Romů)¹⁷⁹, či Fakultu sociálních studií při Ostravské univerzitě, která je mimo jiné spjata s působením dvou důležitých lidí Platformy¹⁸⁰ a v současné době (v období 2018-2022) má stanoven jako hlavní směr

---

¹⁷³ PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ; medailonek informací o organizaci „Ukončujeme bezdomovectví v ČR; publikované 5. 4. 2019; Dostupné online <https://www.facebook.com/socialnibydeni/>

¹⁷⁴ ASLIDO je zkratkou Asociace lidí pro domov, z.s., eventuálně Akční skupiny s lidmi bez domova. Jejich cílem je podpořit skupinu lidí bez domova v zapojování do řešení jejich vlastní obtížné situace a stimulovat dialog mezi aktéry angažovanými v problematice bezdomovectví. Sdružení původně vzniklo v Ostravě jako divadelní soubor stejně jako Platforma pro sociální bydlení v roce 2013 a jakožto spolek Aslido se od roku 2014 zaměřuje na politickou a sociální činnost ve veřejném prostoru a vlastní vzdělávání se v tématu. Blíže viz www.aslido.cz

¹⁷⁵ <http://www.eapncr.org/>

¹⁷⁶ <https://www.fokus-praha.cz>

¹⁷⁷ <https://www.asistence.org>

¹⁷⁸ <http://jakodoma.org>

¹⁷⁹ <http://www.romea.cz>

¹⁸⁰ Štěpán Ripka, současný předseda Platformy a Eliška Černá, roz. Lindovská, specialistka na Housing First

výzkumu skupiny obyvatel ohrožené sociálním vyloučením, zejména pak osoby vyloučené z bydlení¹⁸¹. Z vybraných příkladů napříč členským spektrem, respektive po zanalyzování celku, lze členské organizace obecně rozdělit do tří skupin, Dle četnosti jsou to servisní neziskové organizace poskytující služby specifickým ohroženým skupinám, dále advokační neziskové organizace zabývající se lidskými právy, a zatřetí, odborné či vědecké instituce zabývající se tématem sociální exkluze. Organizace jsou působištěm rozprostřeny po celé České republice, což odpovídá poslání a cílům Platformy, které jsou na národní úrovni.

9.2. Proměny členů

Od vzniku organizace se složení konkrétních členů průběžně mění. Nejen, že se členská základna rozrůstá, ale v některých případech dochází rovněž k odchodu členů. Jako příklad uveďme odchod jednoho z prvních členů a velkého hráče v problematice bezdomovectví, tehdejší Sdružení azylových domů (SAD¹⁸²). Respondenti shodně hovoří o určitém osobním rozkmitání a nedorozumění, kdy lidé ze SAD měli pocit střetu zájmů a kritiky, když se Platforma odborně vyjadřovala k funkci azylových domů. Tedy, že by tato funkce měla být především pro krizové období (v praxi je v azylovém domě většina lidí po maximální dobu 1 rok, a pak přechází do jiného¹⁸³). Snopek přibližuje vzniklý rozkol: *„Přestože jsme se snažili o tom opakovaně komunikovat, tak se to nepodařilo nějak vysvětlit. My jsme neříkali, že azylové domy jsou špatné. Ale (...) že to má být na nějaký co nejkratší pobyt. To říkají i ti konkrétní provozovatelé. (...) Takže my jsme nekritizovali existenci azyláků, ale říkali jsme, že si myslíme, že by měla být jiná ta jejich role. Oni sami to říkali taky, ale v momentě, kdy jsme to říkali my, tak to vnímali, jako že na ně útočíme.“* (JS) Platforma navíc udělala expertní analýzu, ze které vyplývalo, že je provoz azylových domů nákladný a že by vycházelo levněji, kdyby se to odehrávalo v bytech s podporou. *„Možná to nebylo úplně diplomaticky sepsané a ti poskytovatelé azyláků se naštvají. Byli zastoupení v Radě a pak z ní odešli.“* (VL) Také v dalších případech

---

¹⁸¹ <https://fss.osu.cz/>

¹⁸² SAD byl později pod totožnou zkratkou přejmenován na Síť aktérů pro domov, z.s.. Doprovodná tomu byla určitá změna agendy otevřenějším směrem. Blíže viz <https://sad-cr.cz/>

¹⁸³ viz například vlastní výzkum autorky v rámci bakalářské práce. HANKOVÁ Aneta. Azylový dům jakožto nástroj sociálního začleňování z perspektivy bydlení. Bakalářská práce při FHS UK. 2016.

odchodu členů jsou respondenty popisovány příčiny spíše osobních neshod, dané rolí „hlídacího psa“ Platformy.

9.3. Komunikace se členskou základnou

Komunikace se členy probíhá jak v dálkové, tak osobní formě. Pro hromadnou komunikaci je zřízena skupina na platformě Google. Obsahem emailů jsou procesuální záležitosti (například pozvání na regionální setkání či členskou schůzi), pozvání na tematické konference, pravidelné zasílání „Newsletteru členům Platformy pro sociální bydlení“ s aktuálními novinkami a děním v oblasti sociálního bydlení, či výzvy k participaci, například k podpisu petice či součinnosti s aktuálními projekty.

Nejpřínosnější však bývají osobní setkání. Za tímto účelem má Platforma dva druhy. Jednak je to každoroční členská schůze (valná hromada), která vyplývá již ze stanov. Vedle toho Platforma svolává regionální schůzky, a to v Praze a Ostravě, dříve rovněž v Brně. Četnost je jednou za měsíc až tři měsíce. Místo konání se mění, zpravidla jde o prostor jedné z členských či spřátelených organizací, kdy jsou při příležitosti setkání ostatní členové blíže seznámeni s činností vybrané hostující organizace. Vedlejším efektem je pak edukace a síťování. Prezence členů na schůzích však nebývá 100%, spíše se jedná o užší množinu, která se účastní pravidelně. Ředitel dokresluje postupný vývoj, obsah a výstupy osobních setkání: *„Původně jsme scházeli vždycky nějak jen v Praze, a dost nějak nepravidelně, každý měsíc nebo dva, 10-20 lidí, kteří bydleli v okolí Prahy. Ale kromě toho jsme se scházeli v Brně, jižní Morava, to po tom projektu¹⁸⁴ nějak zaniklo. Ale v Ostravě, tam se scházíme a jezdíme dál. Ta severomoravská část jako členů je silná, těch neziskovek. To jsou lokální, regionální schůzky, kde víc absorbujeme to co se právě děje, jak to vnímají členové, co se děje v těch regionech. V Ostravě jednou za 3 měsíce, a v Praze jednou za měsíc až 3 měsíce. A pak je jednou za rok ta klasická členská schůze, to je spíš formální, kde se odhlasují různé věci. Ale takové to diskusní, jako co se děje, má mít, nějaké kvality a tak, tak to se děje na těch regionálních schůzkách.“* Pravidelnou součástí programu regionálních schůzek je tak i představení chystaných či schválených

---

¹⁸⁴ Jedná se o Projekt Střecha na rozvoj zastřešujících NNO, tedy na posílení a rozvoj kapacit (odborných, finančních, organizačních a komunikačních) Platformy. Součástí byly 4 odborné semináře, 4 diskusní stoly s veřejnou správou a poslanci a vznik zmiňovaných 3 regionálních skupin členů. Projekt probíhal v období říjen 2016 – březen 2018, financovaný byl z OP Zaměstnanost z ESF. Blíže viz Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok 2017

legislativních novinek i ze souvisejících oblastí (vedle zákona o sociálním bydlení je to například příspěvek na bydlení či novely zákonů, např. o pomoci v hmotné nouzi) a následná diskuse členů vedoucí k výslednému postoji Platformy.

Součástí komunikace se členy bývají také dotazníky spokojenosti, jejich vzdělávání a pořádané semináře. Intenzita provozu těchto aktivit však bývá vázaná na nějaký časově limitovaný finanční grant. Co však přetrvává stále, je poskytované poradenství kdykoliv, jestliže se na Platformu některá z členských organizací či členů obrátí.

9.4. Zapojování členů

Formálně, fungování Platformy je vázáno na naplnění sdílených cílů, na kterých se její členové shodli a odsouhlasili je. Společná práce členů pak aktuálně staví na třech vytyčených základních pilířích a aktivitách: 1) pilotní projekty a synergie stávajících aktivit členů, 2) advokacie a prosazování potřebné legislativy a 3) kampaně, síťování a zapojování dalších cílových skupin.¹⁸⁵ V praxi si zástupci úzkého jádra Platformy jsou ve věci zapojování členů subjektivně vědomi svých určitých mezí a prostoru ke zlepšení.

Co se vyznačuje konkrétní efektivitou z hlediska participace široké členské základny, je jejich součinnost při přípravě ad hoc expertíz: *„Když třeba potřebujeme nějaká data z terénu sebrat z různých regionů, to dobře funguje. Když je oslovíme, tak oni nám ta data posbírají, o svých klientech a tak.“* (JS) Dalším zjištěným mechanismem je snaha o aktivní zapojování členů v případech konkrétních akcí typu demonstrace či signatury peticí, v rámci nichž členové vystupují jako síť aktivních lidí nebo organizací, kteří se za věc veřejně postaví.

Vedle toho však Platforma aktivně zapojuje členskou základnu i v tom směru, umožnit jim prostor síly jejich hlasu a paralelně tak poskytnout vedení Platformy zpětnou vazbu. *„Například když se připravoval zákon a my jsme k tomu měli nějaké připomínky, tak se sbírali připomínky i ze strany těch členů. Nebo vždycky se dělá nějaký poziční dokument nebo desatero dobrého zákona Platformy, tak na těch regionálních schůzkách se sbírají podněty, co tam má být, nemá být.“* (VL) Výstupy z pera Platformy tak nejsou dílem jen několika málo expertů, ale jsou opřeny o množství aktérů a zároveň znalost českého kontextu, díky tomuto i na mikroúrovni.

---

¹⁸⁵ Platforma pro sociální bydlení. Výroční zpráva za rok 2016. str. 4

9.5. Rada Platformy

V dodatku k procesování zastřešující organizace, ve věci zapojování členů konkrétně do advokacie byl zjištěn další z nepřímých mechanismů. Tím je využití instituce *Rady Platformy*, potažmo volebního principu. Mezi orgány¹⁸⁶ spolku patří vedle Členské schůze, tedy nejvyššího orgánu Platformy, rovněž Rada Platformy. Ta sestává aktuálně z devíti členů pro dvouleté funkční období a zasedá minimálně 4x ročně. Tím, že členové v rámci Členské schůze volí Radu, a zároveň někteří radní jsou členy, je zde patrná tato dvousečnost způsobu vlivu členů. Samotný dosah úkonů Rady v praxi dokresluje ředitel: *„Rada se schází vlastně zvlášť, a radní by měli konzultovat a být informováni o všech advokačních věcech co se dějí, například když se dělá tisková konference, nějaký zásadní dokument, nebo navrhuje zákon, tak to vše by měla Rada konzultovat a schvalovat, tyhle základní poziční věci.“* (VL) Hlavní analytik poté specifikuje blíže: *„Členy máme zapojené do toho našeho řídicího orgánu, do té naší Rady. (...). Rada schvaluje jakékoliv důležitější rozhodnutí, jestli třeba budeme dělat nějaký projekt, když děláme stanovisko k nějakému legislativnímu návrhu, připomínky k cizímu návrhu či pokud bychom dělali nějaký svůj návrh. A to nejdůležitější, projednáváme nějakou celkovou strategii toho lobbingu a ty radní do ní zapojujeme.“* (JS)

Z hlediska dosahu radních, potažmo členů majících vliv na advokační aktivity, je zde rovněž skutečnost, že někteří konkrétní jednotlivci paralelně působí a jsou zaměstnanci také ve státních institucích na relevantních pozicích. Například Štěpán Ripka (člen a radní) je zaměstnaný jako poradce náměstka pro bydlení na pražském Magistrátu, či David Kocman (člen) jakožto poradce náměstkyně pro sociální věci v téže státní instituci. Zde pak transparentně a regulérně mohou v problematice prosazovat stanoviska Platformy pro sociální bydlení. Vedle toho, právě jedinci z Rady jako celku bývají těmi, v jejichž rukou vězí vyjednávání: *„Když se chodí na jednání na ministerstva nebo s nějakýma stakeholderama, SMO, asociace krajů nebo s nějakými neziskovkami, tak tam většinou chodívají dva lidi a ti jsou většinou z té Rady.“* (JS)

---

¹⁸⁶ Veškeré orgány spolku jsou tyto: Členská schůze, Rada Platformy, Předseda (Štěpán Ripka), Ředitel (Vít Lesák), Kontrolní komise. Zdroj: Stanovy Platformy pro sociální bydlení, z.s.

10. SÍŤE KNOW-HOW

V této kapitole budou přiblíženy dílčí zdroje vědomostí¹⁸⁷ Platformy, tedy znalostní a informační předpoklady, které přispívají k její odbornosti a ze kterých zároveň vychází ve svém poslání a konkrétních činnostech. Tímto jsou rovněž představeny některé z navázaných vazeb a sítí Platformy.

10.1. Členská základna a obce – zdroj českého kontextu

Důsledná a stále rozšiřovaná znalost českého kontextu je do značné míry dána právě úzkou spoluprací a načerpávání informací od členských organizací a členů - fyzických osob, kteří disponují jak odbornými, tak praktickými znalostmi. Například skrze aktivní propojení s terénními sociálními pracovníky je zprostředkován pohled i na tu nejnižší úroveň skutečné praxe a zároveň znalost reálných potřeb lidí v bytové nouzi. K druhému jmenovanému však přispívá i kontakt se samotnými lidmi z cílových skupin, které Platforma podporuje v participaci.

Dalším adekvátním zdrojem znalostí o prostředí České republiky jsou Platformou provozované expertní profese poradců pro obce (podrobněji dále). Díky úzké spolupráci s obcemi a jejich lokálními aktéry (tj. místní politici, úředníci, neziskové organizace), která je v některých případech provázaná s pilotními projekty založenými na implementaci inovačních metod řešení problematiky bydlení, Platforma získává znalost specifík českých měst. Zároveň jde o evaluaci; „*Hledáme, kde jsme udělali chyby, co bylo dobrého – co špatného například na Brně, a jak bychom to udělali jinde ještě lépe.*“ (VL) Ve snaze nejen načerpávat know-how, ale také jej rozšiřovat, Platforma usiluje o propojování těchto spolupracujících obcí. Důvody a přístup specifikuje Mára: „*Snažíme se je (obce) síťovat navzájem. Aby si vzájemně předávali know-how, aby se vzájemně i motivovali, hecovali. Aby nám pomáhali reflektovat tu praxi, kterou se sice snažíme nějak formulovat, ale feedback je vždycky důležitý. I na základě těch praxí v těch obcích to pak upravujeme do českého kontextu.*“

---

¹⁸⁷ Know-how, výraz z angličtiny, který doslova znamená „vědět-jak“.

10.2. Zahraniční spolupráce

Výchozí penzum informací a znalostí o tzv. dobrých praxích v oblasti předcházení a ukončování bezdomovectví, jakož i o funkčních modelech sociálního bydlení, čerpá Platforma ze zahraničí. Za tímto účelem Platforma disponuje širokou sítí spoluprací s odborníky a organizacemi z celého světa, kteří prosazují řešení bytové nouze na úrovni jednotlivých států a měst. Primárně se nejedná o zdroj know-how k advokační činnosti. Spíše jde o zdroj odborného zázemí a opodstatnění na základě důkazů, proč má tato advokační funkce prosazování změn a vnášení inovací do české veřejné politiky smysl. Konkrétním příkladem oblasti získávaných zahraničních odborných znalostí jsou metody funkční sociální práce při aplikaci inovačního modelu Housing First / Bydlení především. Zároveň se jedná o zázemí pro Platformou organizované regionální pilotní projekty v Česku. Ředitel přibližuje tento typ zahraniční spolupráce: *„Jsme v různých odborných sítích, s těmi velkými evropskými nevládkami co dělají Housing First, potkáváme se a vyměňujeme zkušenosti dobré praxe, a jak to mají v legislativě. Tam máme kontakty na Holandsko, Skotsko, Itálii, Francii...“*

Z partnerství s globálními organizacemi lze jmenovat Habitat for Humanity International či FEANTSU¹⁸⁸. Platforma se účastní také mezinárodních projektů, například dvouletý projekt Trainhouse (12/2016 – 12/2018)¹⁸⁹ cílil na vyškolení klíčových pracovníků v podpoře při zabydlování podle modelu Housing first. Účastnilo se pět partnerských zemí (UK, Finsko, Španělsko, Maďarsko, ČR), kdy ČR zastupovala Platforma. Během roku 2017 se tak lidé z Platformy vzdělávali na zahraničních exkurzích a diskutovali příklady dobré praxe. Společným výstupem projektu byly vzniklé metodiky pro Housing first v evropském prostředí.

Platforma rovněž (spolu)organizuje mezinárodní konference pro přenos zahraničního know-how do české praxe¹⁹⁰. Na těch pak vystupují v oboru celosvětově význačné osobnosti. Navázané osobní spolupráce se zahraničními experty jsou výsledkem nejen postupné etablovanosti organizace, ale zprvu i komunikačních schopností úzkého jádra Platformy. Dle respondentů na tom má značný podíl především působení předsedy

¹⁸⁸ tj. Evropská federace národních sdružení pracujících s lidmi bez domova

¹⁸⁹ blíže k projektu na stránkách BMSZKI – Budapeštské metodologické centrum sociální politiky a jejích institucí, viz <https://bmszki.hu/en/TrainHouse/project-aims>

¹⁹⁰ Například mezinárodní konference s názvem „Inspirace pro sociální bydlení a řešení bytové nouze“. Proběhla 20.- 21. 11. 2017 v Lichtenštejnském paláci. Spolupořadatelé byli ASZ při Úřadu vlády ČR, Platforma pro sociální bydlení a FENTSA. Participující experti byli z Británie, Finska, Francie a USA. Blíže viz <https://socialnibydeni.org/vysledky/konference-2017>

Štěpána Ripky, který v minulosti navštěvoval zahraničí v pozici akademika a paralelně síťoval kontakty. Mára shrnuje efekty zahraniční spolupráce, jakož i Ripkovo navazování kontaktů: *„Daří se dodávání nových a nových dat a důkazů a praxí a přenášení zkušeností ze zahraničí. A to od lidí, který jsou legendy celosvětový. Štěpán si s nimi domluví schůzku, pak si s nimi dá pivo, a potom je dostane do České republiky. A oni nám pomáhají nastavovat praxe a evaluovat to co děláme. A vznikne tam odborně i osobně nějaká vazba napříč západním světem.“* V dodatku i k celkovému přístupu Platformy, právě navazování a síťování vztahů odvíjejících se od kvalit osobních vazeb, až přátelství, se ukazuje jako podkladový způsob komunikace Platformy.

Platforma pro sociální bydlení je stran organizace přenosu know-how aktivní také v pořádání cest českých politiků na zahraniční tematické konference a exkurze. Nicméně u respondentů (JS, VL) panuje shoda, že zahraniční inspirace není tím, co by v Česku obecně fungovalo. *„Ještě se nestalo, že by si nějací poslanci, úředníci a politici řekli a že by se poučili, ‚když to tady takhle funguje, tak to tak uděláme‘. (...) Inspirace tady u nás moc nefunguje.“* (VL)

10.3. Poradenství v lobbingu

Platforma pro sociální bydlení rozvíjí své znalosti i ohledně lobbingového vyjednávání. V českém prostředí například spolupracovala s neziskovou organizací Rekonstrukce státu¹⁹¹, která jim v rámci seminářů radila ohledně českého legislativního procesu ve věci prosazování zákona. Většinu informací však čerpá především ze zahraničí, z příkladů dobré praxe. Zaprvé, využívají kontaktů se spřátelenými zahraničními zákonodárci: *„Máme ze zahraničí pár politiků, například z USA, co třeba něco prosadili. Tak když se s nimi setkáváme, tak se jich vyptáváme, jak oni prosazují ty věci. A občas je z toho něco aplikovatelného.“* Zadruhé, Platforma ve věci lobbingu přijímá poradenství od zástupců dalších neziskových organizací ze zahraničí: *„Měli jsme mentora v Budapešti, který prosazuje řešení sociálního bydlení na té evropské úrovni. Ten se s námi setkával, nebo jsme s ním komunikovali přes Skype, kde nám radil před schůzkami, jak by na to šel on, a na co si máme dávat pozor.“* (VL)

---

¹⁹¹ „Rekonstrukce státu je platforma občanů, kteří prosazují do českých zákonů odborníky zformulovaná opatření pro dobrou správu státu. Rekonstrukci státu založila v roce 2013 dvacítko nevládních organizací z iniciativy organizace Frank Bold.“ Blíže viz <https://www.rekonstrukcestatu.cz/cs/o-nas>

11. CHARAKTERISTIKA ORGANIZACE

11.1. Vnitřní atmosféra týmu

Shrnutο na úvod, Platforma nevykazuje prvky profesionalizace a byrokracie. Dosud převládá atmosféra angažovaného dobrovolnictví.

Hlavní lobbistické strategie Platformy a pražskou základnu tvoří úzké jádro: Vít Lesák (ředitel), Štěpán Ripka (předseda), Jan Snopek (hlavní analytik), Jaromír Mára (vnější vztahy)¹⁹². Ačkoli oficiálně spadají do jejich gesce uvedené pozice, ukázalo se to spíše jako vnější rámování. V týmové praxi role varíují, absentuje striktní specializace. Projekty se vytváří společně, v diskusi a zároveň všichni spolu jednají rovně. Každý z uvedených lidí má sice specifické kompetence k nějaké věci, které dány dohromady, komplementárně se doplňují. Nicméně vzniklá hluboká znalost jednotlivců dané problematiky umožňuje, že „každý umí a dělá vše“ a zároveň vzájemnou jednorázovou zastupitelnost.

Avizovanou rovnost v jednání oproti byrokratickému lze deklarovat nejen na základě pozorování, ale i na základě výpovědi Jaromíra Máry, oficiálně „podřízeného zaměstnance“ ředitele Víta Lesáka: „*Vítek, respektive Platforma, myslím umí dost dobře dát každému prostor, aby se projevil tím směrem, který ho baví, který mu jde. A potom se to akorát snaží trošku nasměrovat, aby ta Platforma fungovala jako celek. (...) Tam nejsou lidi, kteří potřebují nad sebou někoho, aby jim říkal, co mají dělat. (...) Vítek umí být neuvěřitelně motivující člověk, hledající konsensus, tlačící tu káru nějakýma psychickýma svalama, který nikdo nevíme, kde je bere.*“ Celkově pak Mára popisuje přístup ředitele, který udává směr organizace, jako nadšenecký a zároveň striktně racionální a strategický.

Ačkoliv jednotlivci vykazují vysokou míru lidsky profesionálního přístupu a zejména odborného know-how ve vztahu ke sledované problematice, organizace jako celek není profesionalizovaná. Lidé v týmu mají vysokoškolské vzdělání, a to převážně

---

¹⁹² V užším týmu celorepublikové Platformy je k červnu 2018 ještě pět osob, jejichž pozicí je však „poradce pro ukončování bezdomovectví“ v obcích.

ze sociálně-vědních oborů, ale nejsou profesionálními lobbisty. Rovněž ke zkušenostem dochází vysokou mírou prostřednictvím sebevzdělávání, interního vzdělávání a praxí: „V advokacii nemáme zkušenostní background. Všichni ti lidi se to učí tím děláním, a nějak se to předává jako organicky.“ (JM) Výběr zaměstnanců osvětluje ze své subjektivní perspektivy zaměstnanec Platformy Mára¹⁹³: „Platforma nevybírá na základě zkušeností v tom oboru, ale na základě nastavení toho člověka.(...) Konkrétně v té sociální práci, já si myslím, že vlastně i bohužel, je se nesnažit progresivní věci dělat skrze lidi, který mají zkušenosti. Jsou uzavřeny v nějakých konceptech a tak třeba jsou vyhořelí, už tu cestu nevidí. A je spíš dobrý, když ty lidi o to projevují lidský zájem a mají nastavení od drivu přes nějakou racionalitu, která ale nepostrádá emoční stránku věci. Zároveň nějakou drzost trošku, ale ne egoistickou. Takže takovýhle mix. A takový lidi potom hledá ta Platforma. A ona si jako naučí ty věci.“

Z hlediska financování neziskové Platformy je organizace závislá především na realizovaných a časově omezených grantech. Pro fungování organizace zejména ve směru zavádění inovativních pilotních projektů je patrný velký potenciál evropských fondů, nicméně „evropské peníze“ z pochopitelných důvodů nekryjí oponentní činnosti proti vládě (tj. náklady na např. happening, napsání expertní zprávy, ad.). Spolupráce pro tyto činnosti je buď na bázi čistého dobrovolnictví či jsou úvazky financovány zejména z fundraisingových kampaní. V těch však organizace aktuálně přiznává své mezery. Z hlediska individuálního fundraisingu je nedostatečnost dána navzdory funkčním kanálům objektivně i tím, že téma sociálního bydlení se netěší v očích široké veřejnosti velkého zájmu: „Zas tak zajímavá, jako nějaká emočně zabarvená věc, jak jsou na tom děti nebo takhle, to prostě není.“ (JM) Výsledkem dynamiky financování jsou tak sice obstojně zajištěné projekty, nicméně také čelení nedostatkům finančních prostředků pro adekvátní výši platů na specifických pozicích. Řešeno je to zkrácenými úvazky. Pozitivní stranou této zjištěné nedostatečnosti výše platů je určitá atmosféra přetrvávající občanskosti. Realisticky však respondenti uvádí, že kdyby nebyli alespoň nějak osobně zajištěni, především po stránce vyřešeného bydlení v Praze, nebylo by možné tomu věnovat tolik času. Pozorovanou skutečností je, že pracují i o víkendech a do hlubokých večerů. Neplaceně.

---

¹⁹³ Vystudovaný sociální antropolog. Pracoval jako žurnalista 3 roky v Hospodářských novinách, aktuálně působí ještě v Člověku v tísni v mediální oblasti, kde koordinuje webové projekty.

Vysoká angažovanost jednotlivců v Platformě má i odvrácené tváře věci. Byla provedena vlastní interní antropologická sonda do spokojenosti úzkého jádra zaměstnanců Platformy, a to za účelem přenastavení procesů. Z výsledků vyplynulo, „že lidi jsou pro to nadšený, a tím jak jsou nadšený, tak se přetěžují. Ale i přesto mají pocit, že všichni ti ostatní v tom týmu dělají víc než oni. A tak moc chtějí být dobrý pro Platformu, že mají pocit, že nejsou dostatečně dobří. Že vlastně ta dobrota a ‚determination‘ pro věc, ten zápal, tak je pro spoustu lidí dvousečnej.“ Onou dvousečností Mára zároveň dále myslí to, že angažovaný člověk mnohdy nedokáže odmítnout práci na úkor svých potřeb, což zároveň vede k vnitřní nespokojenosti, únavě a potencionálnímu vyhoření. *„Jedna věc je ta vstřícnost ze strany organizace, že když řeknu ‚ted‘ ten úkol nemůžu‘, řekne ‚Jasně, není problém‘. Druhá věc je vůbec schopnost to říct a vyrovnat se se svými výčitky: ‚Jo já vlastně bych měl dělat o víkendu a po nocích, protože chci té věci pomoci.‘“* Negativní aspekty angažovaného dobrovolnictví je tak třeba vědomě balancovat určitými neformálními pravidly. Například Mára si v týmu individuálně vyjednal načasování zasílání emailů k řešení, aby mu nechodily po 22 hod a o víkendech. Ostatní pak takové potřeby členů týmu respektují.

Mezi respondenty panuje shoda o vědomí, že efektivní fungování Platformy stojí na individualitách v silném úzkém jádru. Zde to deklaruje například ředitel Lesák: *„Myslím, že hodně ta Platforma stojí a padá na pár lidech. Myslím, že od začátku jsou to furt ti stejní lidi. Přidává se pár zaměstnanců, když jsou nějaké projekty (ve smyslu i financování platu z grantu) a to potom uvidíme, jak dlouho u toho tématu vydrží. Ale lidi jako Honza Snopek, Honza Milota, Štěpán, já, ten základ vlastně, jsme tam úplně od začátku doteďka. A myslím si, že každý z nás kdyby odešel, třeba z těch čtyř lidí, tak by to bylo důležité oslabení Platformy. (...) Od toho roku 2015 vlastně nikdo takový nepřibyl, ten kdo to táhne, a je ochotný pracovat dobrovolně po večerech pro Platformu, každodenně.“*

Samotná komunikace v úzkém týmu stratégů se vykazuje četností a zároveň volností. Převažuje dálková forma komunikace, osobní schůzky jsou sporadické. *„My se scházíme jednou za měsíc na poradách (např. ohledně zákona), hodně si píšeme emaily. Ty věci se spíš rodí v nějaké diskusi a jednání, než že bychom to měli byrokraticky dokumentované, nějak sepsané. A pak máme dílčí porady se Štěpánem Ripkou a Honzou Snopkem. Potkáváme se málo často, máme sice kancelář, ale tam se scházíme, jen když je něco důležitého k řešení, anebo jednou za měsíc na těch poradách. Většina z těch lidí má*

home-office. My jsme spíš takový virtuální tým. Spíš máme messengery, a hodně se z těch věcí děje tak, že každou hodinu tam někdo z nás dá nějaký článek, nebo si tam hodně diskutujeme věci.“ Jiné je tomu u specificky zaměřených aktuálních projektů, ať již jde o přípravu strategie kampaně či práci na výzkumu pro expertízu. Například při přípravě „Zprávy o vyloučení z bydlení“ byly osobní schůzky a porady týmu v kanceláři na týdenní bázi, což doprovázela intenzivní dálková komunikace. Pro fakt, že obecně nejde o kancelářskou práci, rovněž mluví skutečnost, že početnou část jejich náplně práce tvoří výjezdy při poradenství obcím či vyjednávání se stakeholdery.

11.2. Výchozí idey

11.2.1. Vnější idey

Základní ideou Platformy pro sociální bydlení je bydlení jakožto lidské právo. Vedlejší premisou je víra v demokratický princip participace v rámci občanské společnosti. Ředitel Lesák osvětluje ideový půdorys organizace: *„Naší hlavní ideou je bydlení jako právo. Znamená to systém, který neřeší zásluhy lidí, nevytváří bariéry, ale vnímá bydlení jako hlavní vstupní podmínku pro důstojný život. Jde také o to, abychom hájili potřeby lidí v bytové nouzi. Abychom nevytvářeli tu představu za ně, ale s nimi a dali jim hlas.“*¹⁹⁴

Ukázala se nerelevantnost spojování působení organizace s vyhraněnými politickými pozicemi. Platforma je uskupením odborníků reagujícím na existující problematiku nedostupnosti bydlení v ČR a progresivně usilující o snižování sociální exkluze, což má-li, v tomto případě odpovídá spíše ideálům humanitním. Není adekvátní ji přímo spojovat s tzv. levicovými ideologiemi, například komunismu. Koncepce argumentace je racionálně postavena na výzkumech a práci s daty. Například ekonomická výhodnost pro stát¹⁹⁵ při existenci uzákoněného sociálního bydlení, kterou artikuluji v cost-benefit analýzách, odpovídá tzv. pravicovým ideám: *„Státu se ekonomicky vyplatí, aby lidé*

¹⁹⁴ Vít Lesák v rozhovoru s Apolenou Rychlíkovou pro časopis A2. Článek „Chápat bydlení jako nemocnici“. Publikováno 16. 5. 2016. (Cit. 1.5.2019). Dostupné online: <http://blog.aktualne.cz/blogy/stepan-ripka.php?itemid=27389>

¹⁹⁵ Prokazatelná ekonomická výhodnost pro stát z důvodu zátěže veřejných rozpočtů se jeví například v nákladech ve zdravotnictví, kdy lidé bez domova trpí více chorobami, včetně psychiatrických, častěji tak vyžadují lékařskou péči či hospitalizaci, eventuálně podléhají závislostním patologiím. Rovněž odebrání dětí do ústavní péče s sebou nese mnohonásobně vyšší náklady, než v navrhovaném sociálním bydlení. Stabilita v bydlení má naopak vliv na schopnost lidí najít si zaměstnání či na vzdělání jejich dětí.

žijící na jeho území žili v bydlení. Zde jsou počty snadné. Člověk na ulici je dražší než člověk v azylovém domě a na ubytovně, a to je dražší než člověk ve standardním bydlení a s adekvátní sociální podporou. Pro Housing First fungují argumenty bytostně pravicové, postavené na základě ekonomické rentability pro veřejné rozpočty. Není proto divu, že v USA mají HF také tradičně republikánské státy.¹⁹⁶ Platforma zároveň vyjednává s politiky z různých stran a napříč politickým spektrem. V tomto směru je tedy lépe nahlížet na organizaci jako celek jakožto nestrannickou, a namísto toho ji chápat jako expertní organizaci, jejímž tématem, obsahem práce s daty a důkazů, je problematika nedostupnosti bydlení.

11.2.2. Vnitřní idey

Po deskripci výše uvedené angažovanosti úzkého týmu Platformy se nabízí otázka na původ motivace jeho členů. Pro odpověď byl z odpovědí respondentů identifikován komplex provázaných příčin. Dráha vede skrze individuální osobnostní nastavení a hodnoty jedince přes směr jeho vysokoškolského vzdělání a dále konfrontování s žitou praxí v původním nebo doprovodném zaměstnání. Všichni i v širším týmu Platformy vystudovali vysokou školu, což jim mimo jiné poskytuje zázemí pro odborně vedenou analytickou práci. Ředitel pak shrnuje motivace úzkého jádra Platformy, tedy tří hlavních strategií: „*My s Honzou Snopkem jsme se potkali v Agentuře pro sociální začleňování (pozn. kde byli několik let zaměstnáni na pozici metodika a experta bydlení) v roce 2013, on byl spolu se Štěpánem Ripkou jeden z těch zakladatelů Platformy. Honza je hodně takový aktivistický člověk, angažovaný nejen na poli sociálního bydlení, (...). A Štěpán je zase hodně angažovaný jako výzkumník, vždycky dělal ty výzkumy tak, aby to taky mělo nějaký dopad, a ne čistě akademický. A já, jednak jsem byl v té ASZ, kde bylo vidět, že člověk jako ten čistý úřednický profesionál je celkově zmar, s tím nic neprosadí. Takže tohle je hrozně výhodná síla a zároveň, že člověk má tu volnost pak říkat co chce a potřebuje a nemá nad sebou (...odmlčení...). A zároveň, že se dá kombinovat trošku ta praxe. Nebavilo by mě vystupovat jenom někde v médiích. Myslím, že nás všechny nějak uspokojuje ta kombinace těch pilotních projektů a regionálních efektů, té práce,*

---

¹⁹⁶ Excerpt z autorského výroku Platformy pro sociální bydlení v rámci konverzace s veřejností na Facebookové stránce Platforma pro sociální bydlení ze dne 20. března 2019, v reakci na nenávistný příspěvek. Viz https://www.facebook.com/socialnibydeni/?__tn__=%2Cd%2CP-R&eid=ARbt7RQ-k_ty_XlCFRaMt5-bs6oPXLd6aGXpIlt-YLeMFOXmWhQZ7yIVnsc6FrpLuTt8dMgYPaRNoOSM

ty konkrétní výsledky pro ty lidi. Ale k tomu to má tu přidanou hodnotu, že to tam nekončí, ale člověk může od nich mluvit ke státu. Myslím si, že kdo k tomu přičichne, tak vlastně ho to prostě baví.“ Rovněž Jan Snopek reflektuje rozdíl mezi působením ve státním a neziskovém sektoru, potažmo zázemí své angažovanosti: „A když jsem dělal v té státní správě (tj. Agentura pro sociální začleňování při Úřadu vlády ČR), tak jsem viděl, že je to hrozně neefektivní. My jsme vlastně tehdy chtěli dělat to samé, co teď děláme s Platformou. (...) To byly tak malé věci, o kterých ani nestojí za to se zmiňovat. (...) Já jsem tam vlastně musel prosazovat něco, o čem se v zahraničí ví, že to nefunguje, jenom proto, že se to tady nějak etablovalo, tenhle nástroj (odkazuje k systému dostupného „zásluhového“ bydlení). To byl důvod, proč jsem potom odešel.“ V dodatku k avizovanému doprovodnému zaměstnání, čtvrtým významným a rovněž zakládajícím členem je Jan Milota, bývalý ředitel Platformy, v současnosti pracuje jako vedoucí programu pro rodiny v brněnské IQ Roma servis, spolku „pro důstojné společenské uplatnění Romů“. Milota je zároveň aktivním terénním sociálním pracovníkem, kdy je s potřebností zákona a smyslem úsilí Platformy konfrontován na každodenní bázi, a to na tom nejnižším článku.

11.3. Vnější spolupráce s experty

Vedle základního týmu Platformy, eventuálně členů, organizace přímo spolupracuje s širší dalšími odborníky, z nevládního, ale rovněž i vládního sektoru. Například při přípravě expertní „Zprávy z vyloučení z bydlení za rok 2018“ se schůzek neoficiálně účastnil rovněž zaměstnanec relevantního postu z MPSV. Způsob získání ad hoc spolupráce a její průběh přibližuje Lesák: *“Oslovili se všichni, co nás napadali, ať už členi nebo nečleni, jestli se nějak nechtějí zapojit. A pak třeba ¼ z nich se začala aspoň v nějaké fázi zapojovat: do psaní, nebo nám to v nějaké fázi komentovali, snažili se nám dodat nějaká data.”* Tvorbu Zprávy pak koordinoval Jan Klusáček ze spolupracující (nikoli členské) neziskové organizace Lumos¹⁹⁷, který byl Platformě „propůjčen“ v rámci pro bono služby: *„Vlastně nějaká partnerská organizace řekla, že tomu dá svého člověka a bude to dělat v pracovní době.”* (VL)

---

¹⁹⁷ Lumos Czech Republic je neziskovou organizací na národní úrovni (zaštitěna Lumos Foundation). Jejím hlavním posláním je přispět ke změně systému péče o ohrožené děti a zvýšit povědomí o negativním vlivu institucionalizace na děti. Blíže viz <https://www.wearelumos.org/czechrepublic/>

Tuto neformální síť podporujících sympatizantů tvoří prvořadě odborníci zabývající se sociálním bydlením či sociálním vyloučením. Vzhledem k úzké specifikaci oblasti se tito lidé mezi sebou víceméně dlouhodobě znají, jde o ustálenou a pevnou síť kontaktů: „*Osm z deseti lidí co se tomu věnují, se znali osobně nebo byli spolužáci sociologie, kolegové z podobných výzkumných týmů nebo odborných organizací apod. A to jsou pořád ty stejní lidi, které pak oslovujeme. Když je nějaká konference, tak se tam setkávají.(...) Hodně z nich se stalo členy Platformy. (...) Ta síť kolem toho, to je hrozně úzký. A zároveň tím pádem jsou to kamarádi a kolegové, lidi co se nějakým způsobem respektují.*“ (VL).

V celku, podporovatelé byli identifikováni z řad neziskové i státní sféry. Jsou to odborníci jak z významných neziskových organizací, tak lidé například z Agentury pro sociální začleňování při Úřadu vlády ČR či z různých ministerstev.

Zároveň Platforma aktivně vyvíjí úsilí pro získání dalších analytických kapacit a dodavatelů expertních služeb. Využívá služeb i v rámci tržního sektoru, kdy například v případě hromadných průzkumů veřejného mínění zadává zakázky nestranné výzkumné agentuře Median, s.r.o.. Vedle toho pak rozvíjí vztahy a strategická spojení s univerzitami, zejména Ostravskou univerzitou a Univerzitou Karlovou, se kterými spolupracují na jednotlivých výzkumech. Pro úplnost, nelze zde opomenout ani rozvíjenou síť vztahů s experty zahraničními.

12. LOBBINGOVÉ A ADVOKAČNÍ AKTIVITY

Specifikujme nyní identifikované nejvýznamnější lobbingové a advokační techniky a aktivity neziskové organizace Platforma pro sociální bydlení, která operuje ve svém poslání v sociální politice a jejímž cílem je ukončování a předcházení bezdomovectví. Zde představené identifikované techniky jsou trvalého či opakovaného rázu. Platforma rovněž organizuje i cílené jednorázové akce – happeningy, kampaně, petice ad. Jejich hlavním účelem je dle respondentů však zde diskutovaná medializace. Vybrané dvě konkrétní kampaně budou představeny v následující části této práce.

12.1. Vztahy s Evropskou Unií

Lobbying Platformy je zaměřen i směrem do zahraničí, konkrétně na Evropskou komisi. Jedná se o jednu z nejúspěšnějších technik přímého lobbyingu Platformy, která s sebou nese efekt na domácí půdě. Dobré kontakty v Bruselu jsou dle respondentů dílem především předsedy Štěpána Ripky, který historicky spíše jako akademik vyjížděl do Evropy a navazoval tam kontakty nejen na evropské akademiky, ale právě i na Evropskou komisi. Zde ho dle Máry „berou jako odborníka, se kterým má smysl se bavit o věcech.“ Tento úspěšný Ripkův lobbying Platformě pro sociální bydlení přinesl, že se stala pro Evropskou komisi důvěryhodným partnerem. V praxi, „*Když tady hrozilo něco, co je v rozporu s evropskou legislativou, tak jsme několikrát jednali se zástupci Evropské komise. Oni pak vnesli dotaz na české ministerstvo nebo poslali nějaké stanovisko, to byly různé případy*“, říká Snopek. Lesák shrnuje efektivitu této vzniklé spolupráce: „*Takže máme možnost to ohlídat zvenku.*“ a „*To myslím, že hodně pomůže. Že jim to nemusíme říkat my, ale když to řekne Evropská komise, tak to má úplně jinou váhu.*“

Výsledkem tohoto napojení na významnou zahraniční instanci je tedy zaprvé zabránění či eventuálně podpoření adekvátní legislativy. Evropská komise se kriticky vymezila například vůči již zmíněnému aktuálnímu programu Výstavba, který má nahradit zákon o sociálním bydlení. Upozorňuje na nedostatky této vládní politiky s tím, že nepočítá s propojením bydlení a sociálních služeb. Ačkoliv Platforma na tento fakt upozorňovala politiky opakovaně,¹⁹⁸ až nyní po dokumentu vydaném Evropskou komisí se tím již musejí blíže zabývat.

Druhým efektem jest, že česká ministerstva jsou tak oproti dřívějšímu stavu a v jednotlivých případech prokazatelně ochotnější s Platformou jednat a spolupracovat. Dle Máry, nebýt této „*zaháčkovanosti Štěpána v Evropské unii*“, by nevznikl ani významný aktuálně prodloužený dotační program a Výzva č. 108 – Pilotní rozšíření konceptu Housing First / Bydlení především¹⁹⁹. Ten přinesl Platformě úzkou konkrétní spolupráci s MPSV na jeho nastavení, aby byl funkční: : „*My jsme vlastně psali tu Výzvu*

¹⁹⁸ blíže viz Platforma pro sociální bydlení. TZ „Stávající vládní politika řešení bytové nouze je podle Evropské komise nedostatečná. Chybí zákon o sociálním bydlení.“ Publikováno 28.2.2019. Citace květen 2019. (online)

¹⁹⁹ Mezi podmínkami pro žadatele jsou i povinné konzultace a respektování 8 hlavních principů přístupu Housing First. Žádosti o podporu je možné předkládat od 4. 1. 2019.. Celkem je k dispozici 150 milionů Kč. Blíže k výzvě č. 108 na podporu Housing first / Bydlení především zde <https://www.esfcr.cz/vyzva-108-opz> a <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/novinky/126-housing-first-108>

108, společně s MPSV a ASZ jsme to dávali dohromady. Ale největší vklad je tam ze strany Platformy. (...) Ti žadatelé podle podmínek opravdu musí vyhovět principům *Housing First*. A přihlásilo se 18 projektů, a ještě ta Výzva byla prodloužená a hlásí se další města a neziskovky. Takže teď to nebude jen Brno a Liberec, ale už bude ve výsledku třeba 25 měst v ČR.“ (JS) Tato Výzva naformulovaná Platformou tak má vzhledem k finanční výhodnosti pro města pozitivní efekt na implementaci inovací do ČR, které se v základu opírají o lokální zavedení sociálního bydlení.

12.2. Osobní schůzky

Největší část přímého lobbingu Platformy v podobě osobního vyjednávání dělají ředitel Vít Lesák a předseda Štěpán Ripka.²⁰⁰ Konvenuje to s tím, že jsou zároveň mediálními tvářemi Platformy. Oproti jiným tematickým oblastem (zejm. lobbing v ziskových oblastech tržního sektoru) je to v tomto případě devizou. J. Mára osvětluje jeden z efektů doprovodné mediální prezentace Ripky a Lesáka: „*U někoho nachází silnější hlas kvůli tomu, že je odborník, a u někoho tím, že je slyšet a že si řekne ‚Aha, vy jste asi odborník, protože jsem ho viděl v médiích.‘, nějak jako tuší, že existuješ.*“ Být znám tak přináší větší potencionální váhu slova.

Každému vyjednávání předchází nutná příprava a strategické uvažování – vědět a plánovat kdy, s kým, proč, o čem, jak a na jaké úrovni. Pro nápomocnost a rychlost v rozhodnutích vede Platforma systematicky propracované databáze. Blíže to specifikuje manažer vnějších vztahů J. Mára: „*Vedeme si tabulky o politicích, ve smyslu kontakty na ně, ať to máme ihned k dispozici, vytváříme struktury. A ať rychle víme, jak udělat nějakou schůzku situačně, abychom hned měli pro ni podklady. Zároveň k tomu, ať se tam na místě třeba nezapomene zmínit o tomhle a támhleto. Abychom věděli na dvě kliknutí v tabulce, kteří politici či poslanci chodili na naše semináře a má smysl jim dát nabídku na tyhle ty nebo tamta data...*“

Tyto databáze pro lobbingové schůzky je třeba pravidelně aktualizovat, případně vytvářet pro jednotlivé případy nové. Příkladem, když se v roce 2018 hlasovalo o novele

---

²⁰⁰ Jan Snopek, hlavní expert, který má specializovaně na starosti legislativu a analytické podklady a Jaromír Mára, stratég a koordinátor vnějších vztahů, v současné době již chodí na osobní lobbistická jednání méně. Nicméně zkušenost s nimi mají a u jednání současných zpravidla participují u jejich příprav.

zákonu o hmotné nouzi, rešeršní práce spočívala ve zjištění, kdo hlasoval pro a proti, a to za účelem nalezení „spojenců“ v Parlamentu pro Platformou iniciovanou ústavní stížnost. S těmito vyfiltrovanými politiky bylo následně o této stížnosti vyjednáváno. Jiným příkladem, Platforma pravidelně dle aktuálního dění mapuje nejčastější „neoprávněné“ argumenty proti zákonu o sociálním bydlení. Ty slouží jako seznam pro přípravu pregnantně vyvracujících argumentací pro osobní schůzky s politiky. Platforma z nich má vytvořený rovněž krátký dokument, opírající se o data, který je předávatelný u osobních schůzek takto rovněž i v písemné formě. Příkladem systematické přípravy pro přímý lobbying do třetice, v případě, že je vypuštěn nový návrh zákona o sociálním bydlení, Platforma k němu zpracovává či aktualizuje svůj Poziční dokument („*co je tam dobře či špatně*“). Ten pak aktivně rozesílají, ideálně se pak nad ním s aktéry osobně schází.

Otázkou dále je, jaké konkrétní politiky oslovovat a jak s databází politiků na celostátní úrovni pracovat z časového hlediska v rámci politického dění, tedy stran volebního období - či je to před volbami, či už v období zvolení. Dle respondentů, jde-li o předvolební období, tedy o budoucí vzešlé politiky, je opakovaným prostředkem mapování předvolební výzkum, a to formou zasílané ankety kandidátům²⁰¹ na téma sociálního bydlení (tj. jak by si jej představovali: zda podporují přijetí zákona, pro jakou cílovou skupinu, kolik by na to mělo být peněz ad.). Předvolební anketa je zaměřena na z kandidátek vyfiltrované experty na bydlení či sociální oblast. Pakliže jsou jednotlivci následně zvoleni do Poslanecké sněmovny, stávají se cílovou skupinou pro osobní schůzky a jednání s politickou reprezentací: „*Protože jsme mohli říct: Před volbami jste říkali, že podpoříte takovej a takovej zákon. Tak byste ho teď měli podpořit.*“ (JS) V dodatku, je zde také druhý efekt předvolební ankety: medializace jejích výsledků ještě před samotným konáním voleb, „*Abychom ukázali voličům, jak k zákonu přistupuje jejich strana nebo strany, mezi kterými se rozhodují.*“ (JS)

Je-li příhodná komunikace s politiky uprostřed volebního období, pracují primárně s aktuálním seznamem poslanců a senátorů v komisích a výborech zaměřených na sociální a bytovou problematiku. Tyto pak zvou na konference či kulaté stoly pořádané Platformou, kde je mimo jiné příležitost k vyjednáváním individuálním. Občas Platforma rovněž žádá o audienci i u ministrů, kteří nemají sociální a bytovou agendu přímo na starosti, ale

---

²⁰¹ Poslední sběr dat u kandidátů do Poslanecké sněmovny probíhal od 18. 9. 2017 do 9. 10. 2017. Rozesláno bylo celkem 1089 anket, vyplnilo je pak 449 kandidátů. Hlavním výsledkem průzkumu pak bylo, že připravovaný Zákon o sociálním bydlení podle kandidátů vznikne, tj. zákon chtělo přijmout 94 % všech kandidátů, kteří odpověděli na anketu.

mohou být zainteresováni či nápomocni: „Byli jsme vyjednávat s Babišem, ještě i jako ministrem financí. A byli jsme taky s Pelikánem v době, kdy byl ministr spravedlnosti, nebo s Adamcem, ministrem zdravotnictví. Protože oni tam jsou vlastně souvislosti, těch sektorů a toho řešení bezdomovectví.“ (JS)

Stran proaktivního oslovování Platformou k osobním schůzkám je tomu pak jiné s politiky na lokální úrovni, kteří se dle respondentů v současné době ozývají Platformě se zájmem o spolupráci již průběžně a sami, ze své iniciativy. Dáno je to i jimi poskytovaným poradenstvím obcím²⁰², pro které Platforma provozuje speciální expertní pozice regionálních konzultantů, jakožto určité odborné profese operující v relevantních veřejných politikách (tj. oblast sociálního bydlení, bezdomovectví, ad.) na místní úrovni. Nejedná se tedy přímo o lobbying, ale o poradenskou činnost, která v sobě nese složku advokační činnosti. Těchto v současné době sedm poradců, mezi nimiž je i ředitel Lesák a hlavní analytik Snopek, jsou v osobním kontaktu s klíčovými politiky a po jejich schválení programu dále s vysokými úředníky, například z Úřadu práce, případně také neziskovými organizacemi daného města. Těm pak pomáhají měnit a nastavovat různé typy politik, např. změnu pravidel pro přidělování bytů.²⁰³

Ve věci vyjednávání o legislativě jsou vedle poslanců, ministrů a eventuálně lokálních politiků důležitým stakeholderem a cílovým aktérem pro osobní schůzky rovněž zainteresované neziskové organizace. Zejména se pak jedná o aktuálně zvolené zástupce Svazu měst a obcí ČR (SMO) a Občanského sdružení majitelů domů v ČR (OSMD).

Z hlediska přímého osobního lobbyingu Platformy je důležité disponovat sítí kontaktů a spoluprací, respektive aktivně rozšiřovat pole působnosti propojených osob. Navazování a budování individuálních vztahů je důležité již i pro samotný přístup do poslanecké sněmovny, tudíž k dalším politikům: „Hodně záleží na tom, kdo tam vlastně poskytne ten přístup. Vstup do sněmovny musí být na něčí pozvání, někdo ho tam musí provést tou

---

²⁰² blíže viz koncová část 8. kapitoly - „Vývoj - Od občanské angažovanosti k etablované neziskové organizaci“ v této práci. Zde je prve důkladněji uvedeno Platformou poskytované expertní poradenství samosprávným obcím, neoficiálně vzniklé v roce 2015 v návaznosti na projekt Rapid Re-housing Brno, poté od roku 2017 v rámci Projektu ukončování bezdomovectví se jedná již o standardizovanou činnost. Navazujícím zdrojem místních spoluprací je aktuálně vyhlášena Výzva č. 108 – „Pilotní rozšíření konceptu Housing First - Bydlení především“. Projekty byly či jsou financovány z Evropského sociálního fondu, operačního programu Zaměstnanost.

bránou a vrátnicí. Člověk nemůže chodit jenom tak, když nepočítám takový ten balkón sněmovny, kam může chodit každý občan. Ale když se chceš dostat do těch kuloárů, tak tam tě někdo musí vzít.“ (VL)

Jedním z důležitých zdrojů lobbingu Platformy, jdoucím ruku v ruce s odbornými znalostmi, jsou také komunikační dovednosti jejích jednatelů. Mára, úzký spolupracovník Ripky a Lesáka, tedy hlavních „lobbistů v přímém poli“, přibližuje tyto kvality svých kolegů. K Ripkovi říká: *„Štěpán má ohromný drive, najednou se rozhodne, že je potřeba něco udělat a vidí tu cestu, out-of-the-box, kterou ostatní nevidí.(...) On je prostě individualita silná odborná, je dobrý lobbista v tom smyslu, že umí zapůsobit dobře na lidi, to je ten první dojem. A po něm pak lidi zjistí, že je i kapacita. Takže v něm se snoubí ten střelec, že jde do těch věcí po hlavě, zároveň umí síťovat a zároveň je odborně vybavený. (...) Umí rozhazovat sítě na konferencích typu ‚Dobrý den, my se ještě neznáme, já jsem Štěpán Ripka, mohli bychom si popovídat o támhleto?‘“* Jako velkou sílu Platformy popisuje rovněž Lesáka, a to mimo jiné zavděk jeho umu *„konzistentního, diplomaticky zdatného, zároveň autentického vystupování“*. (JM)

Co se týče průběhu osobních schůzek s významnými aktéry, za Platformu se na ně chodí zpravidla ve dvou lidech. Na místě pak jde o určitou formu diskuse, do níž se všichni zúčastnění zapojují dle potřeby.

Ne vždy je cílem přesvědčit dotyčného o svém stanovisku, někdy je dosahováno parciálních cílů. Vedlejším cílem je však vždy síťování. *„Ta dynamika je různá. Je to člověk od člověka, situace od situace, různá agenda té schůzky. S někým si chceš jenom popovídat a zeptat se, jaké jsou jeho názory. Někomu chceš nabídnout nějakou novou publikaci, kterou jsi zrovna napsal. S někým chceš domluvit dlouhodobější spolupráci. Někoho se chceš jen na něco konkrétního zeptat. Každá schůzka má jiný důvod.“* (JM)

Je-li cílem získat dotyčného pro své stanovisko, existují různé faktory a techniky použitelné při jednání, o kterých lze říci, že se v tématu řešení nedostupnosti bydlení v ČR vyznačují vyšší efektivitou. Protože však rozhovory a diskuse probíhá s konkrétními lidmi, na každého „platí“ něco jiného a je důležité umět mu argumenty individuálně přizpůsobit: *„Někdo je hodnotově stejně nastavený, že to s ním konvenuje. Na někoho platí politické body. Někdo podléhá tlaku veřejnosti, anebo domnělému tlaku veřejnosti. (...) Na někoho působí, že je mu nepříjemný, když se v médiích mluví o nějaké věci, co dělá špatně, to je*

nějaký mediální tlak. Na někoho platí fakt čísla, že jako chce být racionální. To se prostě vždycky musí dělat v rámci konkrétní situace, lidí a děje.“(JM) Uvedme konkrétní příklad toho, s jakými daty lze jít za určitým politikem a setká se to se zaznamenanou efektivitou. Mimo výše zmíněné předvolební ankety zasílané poslaneckým kandidátům si Platforma před volbami zadala obdobný průzkum veřejného mínění, a to ve formě dotazníkového šetření u nezávislé výzkumné agentury Median. Veřejnost dostala ty samé otázky co kandidáti, tedy o jejich představě zákona o sociálním bydlení (ZSB), přičemž zároveň se navíc Median tázal, jakou stranu respondenti volili při posledních volbách: *„Takže jsme viděli voliče jednotlivých stran, jak podporují ZSB. A tam i voliči pravicových stran řekli, že podporují ZSB. A to se zase dalo používat potom, když jsme se bavili s těmi politiky. Mohli jsme jim tam ukázat grafy a říct ‚Podívejte se, vaši voliči chtějí, abyste připravili ZSB‘. To nějakou efektivitu má, oni na to ti politici reagují. Víme třeba, že pan premiér hodně dá na veřejné mínění.*“ (JS)

Pokud se však podíváme na lobbingové osobní schůzky celkovou perspektivou jejich úspěšnosti z hlediska prosazování konkrétně zákona o sociálním bydlení, nepatří podle Platformy mezi nejefektivnější možné mechanismy. Ostatně, zákon, o němž se v ČR hovoří přes 16 let, dosud přijat nebyl a bylo-li tomu v historii nejbližší, přispěly k tomu jiné, účinnější techniky. Zatímco někteří politici spolupracují a Platforma disponuje určitou koalicí (ve smyslu sítě spřízněných poslanců z různých stran), která prosazuje jejich návrh zákona o sociálním bydlení, v jiných případech důležitých aktérů se osobní jednání zcela míjí účinkem: *„Oni si někdy najdou čas, klidně si udělají fotku na facebook jako ‚Setkáváme se s nevládním sektorem, nebo s odborníky nebo aktivisty.‘, podle toho, jak to pojmenují. Ale ve skutečnosti nejsou pod žádným tlakem, aby na to nějak zareagovali. Prostě nám třeba narovinu řeknou ‚To mě nezajímá.‘, nebo ‚Si tak pěkně popovídáme.‘, ‚Tak se zase příště sejdem, uvidíme, co se s tím dá dělat‘. A tím to často skončí.(...) Je to spíš takový způsob, jak nás umlčet.*“ (VL)

12.3. Diskuzní semináře pro politiky

Byla-li právě zmíněna určitá koaliční síť nakloněných politiků napříč politickým spektrem, která je na straně přijetí zákona o sociálním bydlení a sympatizující s jeho podobou tak, jak je navrhován Platformou, stojí za pozornost, jak je tato koalice vytvářena.

Jedním z funkčních mechanismů jsou od roku 2018 Platformou organizované diskusní semináře, které jsou určeny pro konkrétní poslance, ministry a představitele veřejné správy. Seminář je veden odborníky z Platformy. Hlavním tématem diskuze přibližně patnácti lidí²⁰⁴ je potřeba a cílená podoba vytyčeného zákona. Mimo to se však semináře vždy věnují aktualitám o stavu bytové nouze v ČR a časově bývají napojené na uveřejnění nějakých výstupů Platformy (např. vydání Desatera dobrého zákona). Vlastní podobu seminářů a spolupráci s politiky přibližuje ředitel Lesák: „*Jednou za půl nebo čtvrt roku. Děláme je v Poslanecké sněmovně, nějakou dvouhodinovou diskusi, představíme jim náš materiál a pak to s nimi řešíme, jejich a naše stanovisko. Třeba pozveme i ministerstva. A tak si vytváříme síť spřízněných poslanců z různých stran, kterým opakovaně dáváme informace. Pak s nimi třeba děláme nějaké tiskové konference. Takže máme nějaké takovéhle dlouhodobé vztahy, kontakty a struktury kolem těchhle kulatých stolů.*“ Tyto diskusní semináře se vykazují účinností. Efektem je navázaná dlouhodobá síť podporujících zákonodárců. Díky propojení různých politiků, čímž i setkání variantních vizí politik a připomínkování, je dalším efektem z diskuse vzešlé konsensuální stanovisko k podobě zákona o sociálním bydlení.

12.4. Medializace

Identifikovaným nejúčinnějším mechanismem ve věci prosazování stanovisek Platformy pro sociální bydlení je medializace, respektive operovat se svou agendou ve veřejném prostoru. Jedná se o formu nepřímého lobbingu, kdy je skrze novináře prvořadě oslovena veřejnost, nicméně cílovými koncovými příjemci jsou zákonodárci.

Aby medializace byla realizovatelná, je třeba mít vytvořenou síť kontaktů na novináře. Stejně jako Platforma systematicky mapuje politiky, používá i svou databázi relevantních novinářů, tzn. píšících články týkající se zejména sociální oblasti, bydlení či bezdomovectví. V redakcích jednotlivých médií jsou novináři, které tato problematika specializovaně zajímá či kteří mají tato témata přímo na starosti. Ve stále aktualizovaném seznamu Platformy jsou pak tito novináři, dále ti, co Platformu aktivně oslovují sami, a konečně ti, se kterými již je navázána funkční dlouhodobá spolupráce. Posledním jmenovaným jsou pak také přednostně nabízena k publikaci unikátní a jedinečná sdělení

---

²⁰⁴ blíže viz fotoreporty ze seminářů na stránkách Platformy pro sociální bydlení - <https://socialnibydeni.org/tag/konference-a-seminare>

neboli exkluzivní zprávy. Ze strany Platformy: „Oslovujeme primárně konkrétní novináře, ne nutně jako periodika, protože třeba mění svoje redakce a tak. Máme třeba dlouhodobě natavenou spolupráci, že oni vědí, že jim dodáváme relevantní věci a že je nezneužíváme a my zase víme, že nezakreslují ty věci, takže má smysl je oslovit. A třeba když si domluvíme něco, jako je exkluzivita, tak že ji drží. Je tam nějaká vzájemná profesionální důvěra.“ (JM) Dlouhodobě spolupracujícími médii, resp. konkrétní jednotlivci jsou například z redakcí ČT - České televize, Českého rozhlasu – zejm. Radio Wave, DVTV, ihned.cz, aktualne.cz, Deník referendum či a2arm.cz.

Nicméně skutečností je, že Platforma pro sociální bydlení se postupně za dobu svého působení v mediálním prostoru již natolik etablovala²⁰⁵, že novináři již je jako solidního partnera a odborníka ve věci oslovují sami, ze své invence: „Co hodně funguje - že už se na nás automaticky obrací média. Takže kdykoliv se něco děje; nová vyhláška, zákon, dokument, nějaká kauza v nějakém městě, tak my už nemusíme vlastně nic. Když máme vlastní tiskovku, tak musíme obesílat ty novináře. Ale když se něco děje, tak se na nás automaticky obrací, chtějí po nás informace, komentáře. To je vlastně ten nejjednodušší způsob té advokacie.(...) U nás funguje ten mediální tlak. A ten se vytvoří tím, že si ti novináři zvyknou, že se na nás můžou obracet s tím, aby měli nějakou tu oponenturu. Jako nějaký pádný hlas navíc. Že jim dáme nějaký kontext pro nějaké jejich reportáže.“ (VL) Zde tedy vyhrávají oba; novinář usilující o nezávislost i Platforma, která zároveň získává možnost dostat se do debaty s jinak nedostupnými stakeholdery a v diskusi tak uveřejnit svá stanoviska: „Takže si nás potom zvou do pořadů (pozn. např. do Pro a Proti) a najednou člověk může mluvit s tou ministryní v rozhlasu 21 minut, kdy ona by si na nás normálně nikdy neudělala čas. Navíc se nám daří v médiích nějak to korigovat, nějak se k tomu vyjadřovat.“ Ředitel Lesák k tomu rovněž dodává: „Média fungují asi nejvíc.“

Jedna věc je být automaticky oslovován médii a pozván do diskuse při aktuálním dění, druhá pak lobbistická publikace a prezentace vlastních expertních výstupů. Ty Platforma vždy medializuje, a to přinejmenším vydáním tiskové zprávy, jako tomu bylo například u zmiňované předvolební ankety poslaneckým kandidátům. U některých významnějších formátů, například při vydání expertní „Zprávy o vyloučení z bydlení za

---

²⁰⁵ Dle Jaromíra Máry, specialisty Platformy pro vnější vztahy, se na základě mediálního rozboru podařilo Platformě od roku 2013 změnit svou identitu pro novináře z rámce „Skupina aktivistů chce“, v současné „Odborníci říkají“.

rok 2018“, tým Platformy strategii medializace podrobně zvažuje. Tato strategická nastavení zahrnují: 1) komunikaci s médii, tzn. aktuální vyjednávání o dané věci a tématu s novináři, 2) zvolení cíleného způsobu mediálního ukotvení a prezentace.

Stran prvého, tedy komunikace s médii, jde kromě budování vztahů s novináři o vyhodnocení faktorů koho přesně s konkrétním oslovit a kdy. Například pracují s událostním kalendářem, aby akce byly patřičně návazné. Je-li to výhodné, je nabídnuta určitá forma zmíněné exkluzivity.

Druhá dílčí strategie znamená promyšlení formy publikace či textů tiskových zpráv. Stanoveny jsou například tzv. catchphrases a bullet-pointy, tedy úsloví a body, které se mají objevit a zaznít v rétorice Platformy. Mají vytyčeno, že jejich rétorika jako celek musí být zároveň fakticky správná, konzistentní a transparentní. Obecně, cílem mediálního působení je například ukotvit určité sousloví v mediálním prostoru, tedy nastavit agendu, o čem a jak se mluví. Ze své pozice je však Platforma nezájmová v defenzivě a usiluje o ze své expertní perspektivy nazývání věcí pravými jmény. Jako praktický příklad lze uvést reakci Platformy, když současný premiér vlády na konci roku 2018 vypustil do mediálního prostoru informaci, že obce zákon nechtějí a ví přeci nejlépe, co potřebují a že jim nic nelze nakazovat. Toto prohlášení mělo obhájit plánovaný investiční program Výstavba, zcela nahrazující komplexní nový zákon o sociálním bydlení. A to navzdory skutečnosti, že se k němu původně vláda v programovém prohlášení v kapitole o bytové politice zavázala. Platforma z pozice „hlídajícího psa“ legislativy medializovala argumenty, které poukazují na nedostatkost a nekomplexnost zvoleného řešení bytové problematiky.²⁰⁶ Zároveň reakcí byl výzkum²⁰⁷, v rámci něhož byla zjištěna data o obcích, poukazující tak na faktický stav. Vedlejší snahou tak bylo nabořit populistický narativ, tedy vzniklý způsob uvažování a mluvení o věcech, že obce jsou ty, kdo zákon nechtějí, situaci na svém území znají a problematiku bydlení aktivně řeší. Výzkum Platformy to opírajíce se o data negoval. Následně tak strategicky Platforma do mediální prezentace vtiskla výstupné dílčí bullet-pointy „Obce nevědí“ (neboť nepracují s celkovými informacemi o situaci na svém území), „Obce to neřeší“ (např. v případě že již provozují byty pro sociální bydlení, jde z nich v praxi skutečným lidem v bytové nouzi pouze nízké promile vyhrazených bytů) a vyslovení skutečnosti, že nejhlasitěji se jako oponentura zákona ozývá pouze pár obcí, které navíc nepatří mezi ty, které mají s bytovou nouzí

²⁰⁶ Blíže viz KUBALA, Radek. Článek in Deník referendum. „Babiš odmítá zákon o sociálním bydlení, ČSSD dalšímu porušení dohod nevzdoruje“. Publikováno 11. 9.2018. (cit. 3. 5. 2019). (online)

²⁰⁷ Výsledky výzkumu jsou uvedeny ve Zprávě o vyloučení z bydlení za rok 2018. Podrobně k této expertize Platformy viz kapitola 14.2. v této práci.

největší problém. Platforma tak dala hlas počtu dalších obcí, respektive starostů, kteří volají po zákonu již proto, že zároveň upravuje podmínky systematického financování ze strany státu a napomáhá tak funkčnímu nastavení jejich podpory bydlení. Mediálně advokační strategie Platformy tak cílila na kladení si otázek typu „Opravdu to obce nechtějí?“ a vnesení do diskuse objektivnějšího rámování tématu jako takového. Zároveň ad hoc strategie musí mediálně odpovídat jak krátkodobým stanoveným cílům, tak zapadat do celkového rámce cílů dlouhodobých. Individuální přístup k tvorbě mediálního působení Platformy pak přibližuje specialista na vnější vztahy J. Mára: *„Přemýšlíš, proč co píšeš. A ke komu zrovna mluvíš, a proč k němu mluvíš. A od toho se odvíjí, jak to říkáš, co říkáš, a v jaký příležitosti, komplexnosti i jednoduchosti. Jestli vizuálně nebo textově. Jestli jako trošku přinaštvane , odborně, nebo obojí. Teď je zároveň důležité zůstat konzistentní. Ty vlastně jsi v mnohosti, která se musí střetávat v nějaké autenticitě a pravdě. Jako nelhat. A je to náročný. Protože ty účelově musíš trošku pozměnit rétoriku. Ale nechceš účelově ve smyslu, že to má nějaký účel, ani nechceš, aby to bylo za cenu toho, že se zpronevěříš tomu, co sám jako vidíš, co si myslíš, že tak je. Myslím, že se nám to i daří. Že i díky tomu si držíme nějaký respekt, nebo spíš důvěru, ať už mezi neziskovkami nebo odbornou veřejností. Že vlastně dost transparentně komunikujeme. Že máme nějaký cíl politický, ale že zároveň asi to děláme tak, že nám lidi věří, že ten náš politický cíl nehraje prim v případech, kdy jsme na pomezí toho, jestli mluvit pravdu nebo ne. Myslím, že ta sebereflexe funguje i uvnitř organizace, a že nejdeme cestou účel světí prostředky.“*

Shrnutím dosud řečeného je odpovědí na to, ke komu v rámci procesu medializace Platforma hovoří. Cílovými publiky jsou návazně novináři, veřejnost a zákonodárci. Vůči každé ze skupin je adekvátní jiná forma přímočaré komunikace, přičemž zároveň skrze jednu skupinu se mluví k jiné. Tyto trasy je třeba strategicky předem zvažovat. Nicméně platí, že perspektivou lobbingu jsou média ve věci prosazování adekvátního řešení bytové problematiky základním nástrojem, jak oslovovat politiky: *„Jediný způsob, jak reálně ovlivňovat, je nakonec přes ta média. Ti politici mají ten monitoring tisku, každé ráno se na to dívají.“* (VL)

Ať již jde o mediální působení či osobní vyjednávání, Platforma neusiluje prvořadě o přesvědčování odpůrců. Namísto toho soustředí svou pozornost na získání podporovatelů, potažmo síťování: *„Snažíme se u těch stakeholderů víc zaměřovat na takové ty devianty v pozitivním slova smyslu. Lidi, kteří jsou jiní už v tom, že je nemusíme přesvědčovat z minus sto na plus stovku. Že jsou třeba na vážkách, a přemýšlí,*

co by bylo lepší, anebo už sami jsou ti, kdo tlačí tu agendu. Na úrovni novinářů, veřejnosti, politiků. Na ty lidi, kteří ten zájem sami i projevují. A z nich se soustředit na ty, kteří nám můžou pomoci realizovat. Na ty malé kamínky v té hromadě, který nám můžou pomoci to změnit. Protože kdybychom měli tu energii plýtvat na to přesvědčit ty zásadní odpůrce, tak nikam ničím nepohneme. Když se budeme soustředit na jednoho zastupitele, který si to vezme za své, je pro to nadchnutý a jemu věnujeme energii a předáváme své know-how, a snažíme se mu třeba radit jak něco prosadit nebo takhle, tak je to obecně mnohem efektivnější způsob. To platí i obecně pro jakoukoli advokační práci.“(JM)

Z hlediska komunikace s veřejností, tu lze rozlišit do dvou podskupin. Těmi jsou zaprvé široká veřejnost, tedy jednotlivci, jejichž moc spočívá zejména ve vlastnictví svého voličského hlasu. Druhou skupinou je veřejnost odborná, ve smyslu specifitěji zainteresovaná řešením problematiky nedostupnosti bydlení. Tvořena je sociálními pracovníky, zástupci neziskových organizací, úředníky, lokálními politiky a konečně lidmi, kteří sami zažívají nebo zažívali bytovou nouzi. Tuto skupinu pak Platforma taktizuje ve svém mediálním působení a připravuje pro ně rovněž speciální newslettery. Důvodem je jak rozšiřování sítě lidí, kteří vědí o jejich činnosti a mohou se stát podporovateli, tak zejména předání možné inspirace těm, kteří mají v kompetenci nastavování agend na té nejnižší úrovni. Častým je právě kontaktování Platformy z jejich strany, případně zavádění inovací „po svém“, již bez přímé asistence Platformy.

Co se týče široké veřejnosti, Platforma si je vědoma, že tu skrze mediální působení oslovuje okrajově. Jedním z faktorů je skutečnost, že téma sociálního bydlení nepatří mezi ostře sledovaná témata: „*My nemáme zas tak zajímavý téma. Bytová nouze, dokud ji nenahlížíme jako problém i pro střední třídu...*“ (JM). Druhým souvisejícím faktorem je, že ač Platforma disponuje vynikajícím mediálním pokrytím, tak v praxi hodnotové ukotvení novinářů a jejich čtenářů je odlišné a nacházení hlasu u nezávislých novinářů ne vždy konvenuje s tím, co lidé v mediálním prostoru potřebují či chtějí slyšet. Samotný přístup k oslovení široké veřejnosti, kdy je cílem osvěta, osvětluje Mára: „*To bereme spíš jako side-product, že právě edukujeme, třeba právě tím, jak to uchopíme. Nebo že pustíme ven ta čísla a banalizujeme je do té míry, aby to bylo lidem přístupné. Kterí se potom diví, kolik lidí třeba může žít v nouzi v Praze, a že to není tak, že nejukřičenější regiony jsou v tom ty největší. Takže do veřejného prostoru se snažíme dostávat nějakou kultivaci toho tématu a vlastně nic moc víc od toho nečekáme.(...) Ale už jenom tím, že to dostaneš do mediálního prostoru, je to takový samohybný. Díky tomu, že se o něčem mluví, lidi o tom začnou přemýšlet, ne obráceně, většinou.“*

13. PŘÍKLADY KAMPANÍ

V této části budou představeny dva vybrané případy Platformou iniciovaných kampaní. Jejich bližší popis napomůže porozumět dalším advokačním a lobbingovým strategiím, jakož i využívaným technikám. Jedná se o nástroje lobbingu nepřímého, kdy prostředkem je oslovení veřejnosti a parciálním či přímým cílem reakce politiků. Popis kampaní je kontextuálně doplněn o jejich výstupy a dopady.

13.1. Kampaň „Mít svůj domov“

V říjnu 2016 Platforma pro sociální bydlení začala připravovat kampaň oslovující veřejnost, potažmo politiky. Jednalo se zejména o reakci na vliv zájmových skupin, některých politických stran a ministerstev²⁰⁸, které oponovali přijetí zákona a zajišťovali tak prodloužení jeho přípravy. Načasování bylo poplatné také tomu, že se jednalo o období časové hranice možného prosazení zákona v daném volebním období. Kampaň byla oficiálně zahájena na začátku roku, dne 5. ledna 2017.

Cílem kampaně bylo přiblížit téma sociálního bydlení širší veřejnosti a upozornit na potřebu přijetí daného zákona, a to v adekvátním znění. Součástí takřka tří-měsíčních příprav byly pravidelné schůzky na poradách o obsahu a rozdělování šíře úkolů. Schůzí při přípravě se zúčastňovali též spolupracující zástupci neziskových organizací Lumos, Asistence a Vteřina poté.²⁰⁹ Dle hlavního koordinátora Máry byla kampaň nízkonákladová, kdy se finančním rozpočtem vešli do 25 tisíc (včetně videí či zřízeného webu, viz dále).

13.1.1. Aktivity v rámci kampaně

Ještě před oficiálním zahájením, v předvánočním období, byl mimo jiné uspořádán občanský happening spřáteleného Studentského hnutí za solidaritu upozorňující, že na 200 tisíc lidí nemá vlastní domov, ve kterém může nadcházející svátky oslavit.

²⁰⁸ blíže viz kapitola 6. „KONTEXT ČR: problematika nedostupnosti bydlení a proces schvalování zákona“ a podkapitola 15.1. „Střet zájmů klíčových hráčů“.

²⁰⁹ Platforma pro sociální bydlení. Výroční zpráva za rok 2016. str.9

Hlavním mediálním prostředkem kampaně byla série videí. Jednak byla natočena krátká videa s patnácti veřejně známými osobnostmi jakožto podporovateli věci.²¹⁰ Stěžejními však byla videa s portréty osob v bytové nouzi, jejichž obsahem bylo zprostředkování vlastního příběhu a osobní zkušenosti. Volba těchto variantních případů se řídila snahou o „demýtizaci“ společnosti, odstranění stereotypní představy o „bezdomovci na ulici“ a poukázáním tak, že problém bezdomovectví je širší. Snopek: *„A zároveň ta kampaň byla postavená na tom, že jsme vyzvali, že to sociální bydlení je potřeba pro různé cílové skupiny. Nejenom pro tu cílovou skupinu tak jak si ji tradičně představují ti odpůrci sociálního bydlení. Měli jsme tam takový videomedailonky, kde jsme měli pána na vozíčku, matku samoživitelku, a bylo to rozrůzněné. Spousta lidí si myslela, podle toho jak jsme propagovaný, že sociální bydlení je jenom pro lidi bez domova. Což je takový nepochopení.“* Zároveň se ale ve spektru zdokumentovaných případů nevyhýbali žádné z potenciálních i „nepopulárních“ skupin. Faktor ne-upřednostněné krátkodobé mediální strategie snadného virálního potenciálu ve prospěch étosu a dlouhodobé strategie advokační dokresluje Mára: *„Tu kampaň jsme mohli udělat daleko jednodušší a banálnější, postavenou na nějakém stereotypu, na babičce, která potřebuje nějaký sympatie. Ale to jsme si řekli, že to z dlouhodobého hlediska není pro dobro věci tématu jako takovýho. Že nemůžeme náš účel předřadit tomu, jak ve veřejnosti vařit nějaký povědomí o věci. Proto jsme tam vedle sebe postavili feťáka, který se z toho snaží dostat, architekta vysokoškolačka který je teď v exekucích, takže je na ubytovně, matku samoživitelku cikánku, černýho kluka z děcáku.“* Volba zpracování kampaně tak měla i svou úroveň edukační.

Dále byl zřízen edukativně propracovaný web www.mitsvujdomov.cz, kampaň byla prezentována rovněž na nové facebookové stránce „Mít svůj domov“²¹¹ a podpoře ve směru uveřejnění fotografií či medailonků lidí se zkušeností bezdomovectví se dostalo také na výstavě „Humans of Prague: Mít svůj domov“ pořádané v Poslanecké sněmovně, jakož i na spolupracující facebookové stránce „Humans of Prague“.

Dle ředitele Lesáka, v této kampani šlo stran formátu o kombinaci oslovení odborné veřejnosti (přidalo se několik neziskových organizací nad rámec členů a odborníků), široké veřejnosti (happeningy, demonstrace, petice) a strategie individuálního oslovení poslanců (chození do politických klubů a poslanecké sněmovny a individuální vyjednávání s poslanci ohledně aspektů k přijetí zákona). Snopek dokresluje unikum tehdejší strategie

²¹⁰ Videá s lidmi z řad veřejně známých osobností, jakožto podporovateli: Jiřina Šiklová, Jan Sokol, Magda Vašáryová, Janek Ledecký, Helena Třeštíková, Michal Horáček, Miloš Rejchrt, Osamu Okamura, Petr Pithart, Ondřej Kolář, Milena Černá, Martin Ryšavý, Ladislav Heryán, Jiří Lábus, Božena Jirků

²¹¹ <https://www.facebook.com/mitsvujdomov/>

zapojení širší odborné veřejnosti: „*Tam byl výrazný posun od těch kampaní, co jsme dřív dělali, že jsme se snažili o to, aby Platforma jako taková z toho úplně nevyčnívala. Dohodli jsme se tedy i s dalšími organizacemi na podpoře. Nebyli jsme tak ti jediní.*“

Na počátku roku, dne 5. ledna 2017, byla kampaň zahájena prostřednictvím happeningu před Úřadem vlády PČR, kdy skupina šesti „herců“ v roli „obchodníků s chudobou“, mezi nimiž byl i ředitel Platformy, sehrála ironickou scénku „Poděkování za dalších 10 let obchodu s chudobou“. Aby tak řekli: „*Protože tím, že se neschválí zákon o sociálním bydlení, tak umožňuješ těm majitelům těch ubytoven, aby vydělávali na těch ubytovaných.*“ (JS) Propojeno to bylo s následnou tiskovou konferencí s paralelní výzvou Vlády ČR, aby schválila zákon do konce ledna 2017 (tj. do konce volebního období tehdejší poslanecké sněmovny).

Na konci měsíce, dne 30. ledna 2017, tedy necelý týden před potencionálním přijetím zákona, byla v rámci iniciativy Mít svůj domov svolána demonstrace na Staroměstském náměstí. Na tomto veřejném shromáždění na podporu přijetí dobrého zákona o sociálním bydlení vystoupili odborníci, známé osobnosti, jakož i lidé v bytové nouzi. Dvouhodinové shromáždění bylo zakončeno průvodem s transparenty k Úřadu vlády ČR a předáním petice²¹² Mít svůj domov.

V rámci iniciativy Mít svůj domov byla dne 7. března 2017 pořádána třetí veřejná akce, a to „Odhalení pomníku dětem bez domova“ na pražském Klárově. Cílem byl apel na vládu, aby splnila svůj slib a prosadila zákon o sociálním bydlení, čemuž odpovídalo také načasování - den před jeho schvalováním. Myšlenka apelu tentokrát směřovala k více než dvaceti tisícům dětí nacházejícím se v kojeneckých ústavech či dětských domovech, kdy minimálně v polovině případů jsou děti odebrány kvůli bytové tísní. Pomník byl sestaven z plyšových hraček s doprovodnou cedulí „Z hraček domov nepostavíš“, aby tak bylo připomenuto, že děti umístěné v ústavní výchově (která je mimo jiné pro stát několikrát nákladnější²¹³ než náklady na sociální byt, a to včetně doprovodné sociální práce s rodinou), vyrůstají bez domova. Součástí happeningu bylo vystoupení odborníků a především medializace celé akce.²¹⁴

²¹² Plné znění petice „Za přijetí funkčního zákona o sociálním bydlení ještě v tomto volebním období“ k nahlédnutí zde: <https://drive.google.com/file/d/0B1tJXBs1Cv6HdS1DNEpoMS1NN2M/view>

²¹³ stát platí za dítě v kojeneckém ústavu tři čtvrtě milionu Kč ročně

²¹⁴ Fotogalerie a blíže k akci viz HRADILEK Ludvík. „Fotky: Dvacet tisíc dětí v Česku nemá domov. Z plyšáků si ho nepostaví, ukázal "pomník" na Klárově“. Publikováno 7. 3. 2017. (cit. 1. 6. 2019). (online)

Paralelně vedle organizací akcí v tomto období Platforma pro sociální bydlení monitorovala, vyhodnocovala kvalitu a expertně připomínkovala jednotlivá znění zákona (postupně bylo představeno šest verzí návrhu zákona o sociálním bydlení).²¹⁵

13.1.2. Výstupy kampaně

K výzvě vlády se připojilo 111 organizací a doprovodnou petici podepsalo přes 3500 signatářů. Téma se podařilo dostat do mediálního prostoru (více než 100 článků a několik TV či rozhlasových pořadů), čímž i opodstatněnost a potřebnost zákona o sociálním bydlení do povědomí široké veřejnosti. Z doprovodného průzkumu veřejného mínění, který si Platforma zadala, se ukázalo, že 72,5% všech voličů má za to, že zákon o sociálním bydlení je potřebný.²¹⁶ Z jiné analýzy pak vyplynulo narušení struktur, jak se téma dosud mediálně, potažmo společensky pojímalo: *„Dělali jsme si mediální analýzu před Mít svůj domov a po něm. Předtím se to obecně rámovalo jako ‚Proč bysme měli dávat cikánům byty‘ a potom se to rámovalo jako ‚Proč stát nedává byty matkám samoživitelkám‘.*(JM)

Zákon byl výsledně dne 8. března 2017 vládou schválen a v Česku poprvé se dostal do prvního čtení. Nicméně, neprošel schvalovacím procesem v poslanecké sněmovně.

13.2. Výzva „Ukončíme bezdomovectví v Praze“

Příkladem postupu úspěšné advokační strategie, která vyústila v hmatatelný dopad, je relativně nedávná kampaň s výzvou „Ukončíme bezdomovectví v Praze?“. Jednalo se o akci orientovanou na veřejnost, nicméně oslovující přímo politiky. Situačně byla načasována (21. září 2019) před konáním voleb do zastupitelstva hl. m. Prahy, tedy na pražský magistrát (konané 5. a 6. října 2019). Vyzváni byli tehdejší lídři kandidátek. Jejím prostředkem bylo uveřejnění jednoduchého minutového videa s výzvou z úst ředitele Platformy Víta Lesáka (doslovné sdělení a jeho rétorická forma viz poznámka).²¹⁷ Mára,

²¹⁵ viz PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Newsletter členům Platformy pro soc. bydlení. Ze dne 30. 3. 17

²¹⁶ PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Výroční zpráva za rok 2017. str. 13

²¹⁷ Řeč Lesáka: *„Blíží se volby na Magistrát hl.m. Prahy. A my máme pro lídry kandidátek jednoduchou výzvu. Můžou dokázat, že stojí za Váš hlas tím, že dostanou děti z ubytoven do bytů. My víme, že v Praze je na*

stratég advokacie a vnější komunikace, shrnuje významné rysy formy podání: *Co funguje je, když oslovuješ konkrétní lidi - takže kandidáty na primátora, s konkrétními čísly – ‚je tu 140 dětí‘, s jasným cílem – ‚je 1800 bytů volných v majetku města‘, a s nabídkou trasy – ‚víme, že do dvou let můžete zbavit Prahu dětí na ubytovnách. Jdete do toho?‘ Takže to byl správný okamžik, cílený na konkrétní lidi, s konkrétníma číslama, cílený na konkrétní řešení.*

13.2.1. Výstupy kampaně

Ještě před samotnými volbami Výzvu přijali a přihlásily se k ní hlavní kandidátské strany²¹⁸. Po volbách se Platformě s nabídkou spolupráce ozval vítězný nový radní: *„Hned jak se udělala koalice, tak ten radní pro bydlení Zábranský²¹⁹ nám zavolal hned ten první týden a řekl, že tedy chce ukončit bezdomovectví rodin s dětmi. Ať tedy přijdeme, že se chce domluvit s námi spolupracovat. Rovnou se řeklo, že chce někoho z nás zaměstnat, takže vlastně Štěpán Ripka dělá půl-úvazek přímo na magistrátu, pod ním, jako odborného poradce. A Platforma má memorandum spolupráce s Magistrátem, o tom, že společně budeme nastavovat ten systém ukončování bezdomovectví. (VL) Vedle následného vzniku relevantního zaměstnaneckého poměru na pražském Magistrátu předsedy Platformy Ripky, byl pro post poradce osloven další člen a radní Platformy David Kocman, a to nově zvolenou náměstkyní pro sociální oblast a zdravotnictví.²²⁰ Snopek osvětluje důsledky těchto spojení: *„A to je ideál, protože my tam teďka máme vliv na oba ty odbory. Ono totiž to soc. bydlení se nedá dělat buďto jenom skrze bydlení, nebo skrze sociální oblast. Ale je tam třeba spolupráce obojího.“* Výsledkem je tedy oficiální předávání odborného know-how Platformy na relevantních odborech Magistrátu hl.m.Prahy.*

---

ubytovnách a v nevyhovujících podmínkách 140 dětí, asi v 70 rodinách. A zároveň má Praha 1800 prázdných bytů. Když do roku 2019 opravíme aspoň 70 z nich a vyčleníme je pro sociální bydlení, můžeme dosáhnout historického úspěchu – ukončit bezdomovectví rodin v Praze. Proto se ptáme Vás, lídrů kandidátek: Připojíte se k naší výzvě? Dostanete děti z pražských ubytoven do bytů, do roku 2020? Brno takto pomohlo 50 rodinám. Zvládne milionová Praha rodin 70?“ - Video Ubytovny bez dětí na kanálu youtube Platforma pro soc. bydlení. Publikováno 24.9.2018. Dostupné online: <https://www.youtube.com/watch?v=wG6Yc7OPxnE>

²¹⁸ K výzvě se přidal Jan Čížinský (PRAHA SOBĚ), Zdeněk Hříb (Česká pirátská strana), Jakub Landovský (ČSSD), Ondřej Mirovský (Strana zelených), Jiří Pospíšil (TOP 09 a Starostové - Spojené síly pro Prahu), Marta Semelová (KSČM) a Petr Stuchlík (ANO).

²¹⁹ Adam Zábranský je zastupitel hlavního města Prahy za Českou pirátskou stranu. V současnosti slouží jako radní pro bydlení a transparentnost. Blíže viz <https://praha.pirati.cz/lide/adam-zabransky/>

²²⁰ Milena Johnová je zastupitelkou hlavního města Prahy za sdružení PRAHA SOBĚ. V současnosti slouží jako radní pro oblast sociální politiky a zdravotnictví. Blíže viz www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/odbory/

Později se k Výzvě přidali rovněž pražské městské části. Aktivní spolupráce jak s Magistrátem, tak s městskými částmi, započala pak v lednu 2019. Platforma tak v současné době oba typy subjektů propojuje ve vzájemnou spolupráci: *„Ona ta celá Praha má svoje byty, a pak MČ mají své bytové a sociální odbory. A ta Praha může dělat něco jinýho, než může dělat městská část. Ale tím, že teď spolupracujeme s několika MČ a zároveň i stou velkou Prahou, tak můžeme domlouvat spolupráci, a už se to děje, těch MČ s Magistrátem.“* (JS) Tento a další výstupy v praxi, především konkrétní systémová opatření, jejichž impulsem byla Výzva, specifikuje Lesák: *„Jednak se během pár měsíců změnili pravidla přidělování městských bytů, Praha má osobní síť bytů přes magistrát, a dalších 20 000 bytů mají městské části. Takže se změnila kategorie bytů v duchu Housing first, změnila se stupnice bodování těch žádostí, aby ti nejohroženější byli na prvním místě. Také se zaangažovaly neziskovky, asi 7 pražských neziskovek, co dělají sociální práci, tak teď je školíme v HF. Doplnuje se krajská síť služeb tak, aby byl dostatek sociálních pracovníků na tu podporu v těch bytech. Vyjednává se dotace Magistrátu pro městské části, aby MČ mohly opravit bytový fond. Na oplátku polovinu z těch opravených bytů dají k dispozici Magistrátu pro to ukončování bezdomovectví. Domlouvá se spolupráce s Úřadem práce, aby chodili ty dávky na bydlení přímo na účet města. Tam je tisíc takových jednotlivostí k vyjednávání jak to přesně udělat, to nastavení.“* Shrnutí, pro dosažení cílů Praha v prvním pololetí roku 2019 vyčlení 40 bytů pro rodiny z ubytoven a 30 bytů pro seniory z ubytoven. Do konce roku nabídne bydlení 140 dětem z ubytoven a chystá se připravit akční plán ukončování bezdomovectví rodin.²²¹

Výsledkem kampaně Platformy „Ukončíme bezdomovectví v Praze?“ je tak zavádění progresivního řešení bezdomovectví v hlavním městě, na jejímž cíleném konci jsou děti a senioři, kteří získají vlastní domov. Ačkoliv nejde o celostátní úroveň (žádající si schválení zákona o sociálním bydlení), tato místní spolupráce se samosprávnou obcí, respektive s Hl. m. Prahou, má vliv na vznik regionálního odstraňování bezdomovectví v souladu již s principy navrhovaného zákona o sociálním bydlení. Možným efektem na celostátní úrovni poté je, že zavedení vzniklé spolupráce s Prahou může připomínky Platformy nyní podávat město: *„Takže potom je výhodné, když ti primátoři, radní atd. vystupují s těmi zájmy, jako že vystupují za svou obec. (...) Aby se ukázalo, že to není výhodné jenom pro ty lidi v bytové nouzi, ale že to je výhodné pro město.“* (VL)

---

²²¹ blíže viz PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. TZ „Praha a další města se od nového roku hlásí k systémovému řešení bytové nouze“. Praha, Publikováno 1.3.2019. Citace 2.5.2019. (online)

14. VZTAH SE STÁTEM

Identifikovaný vztah zastřešující neziskové organizace Platforma pro sociální bydlení se státem a jeho institucemi má dvě základní linie, které lze označit jako ‚spolupráce‘ a ‚oponentura‘, charakterizující se určitým produktivním napětím. S ohledem na vztah s různými státními institucemi se oba tyto modely mohou v témže čase prolínat.

Ve vztahu k teoriím uvedeným v první části této práce se ukázal jako nerelevantní vztah ‚partnerství‘ se státem. Zdůvodnění této premisy se věnuje samostatná kapitola č. 16, věnovaná provázání nálezů s teoretickou literaturou.

14.1. Spolupráce se státem

Z hlediska vyjednávání o podobě zákona o sociálním bydlení bývá Platforma oficiálně přizvána do meziresortní diskuse klíčových aktérů²²², jak zmiňuje ředitel Lesák, který bývá zastupující osobou Platformy při těchto jednáních: *Ono to ‚partnerství‘ působí u nás tak, že hlavně MMR nebo i MPSV nás zvou na různé typy kulatých stolů. Například grémium ministryně Dostálové²²³ k zákonu, a jsme tam možná jedna ze dvou neziskovek, které tam pravidelně zve. Nebo když MPSV teď připravovalo nějakou aktualizaci Koncepce sociálního bydlení, tak tam nás zvou.*“ Spolupráce ze strany státu se tedy zračí především v pozvání Platformy ke kulatým stolům, eventuálně do pracovních skupin či k účasti v různých komisích. Tímto je zároveň naplněn jeden ze základních předpokladů fungování advokačně orientované neziskové organizace, diskutovaný v teoretické části této práce. Konkrétně, že je tedy přítomna vůle českých státních institucí s Platformou komunikovat a v rámci politického systému k nim existují tyto „komunikační přístupové body“.²²⁴

Kvalita této spolupráce se státem, tedy jak je tomu v reálné praxi, se však odvíjí od určitých okolností. Respondenti obsahově shodně popisují určitý vzniklý rozkol s klíčovým aktérem zákona, Ministerstvem práce a sociálních věcí. Ve smyslu spolupráce, až partnerství se státem, byla Platforma ještě v roce 2014 oslovena MPSV k vypracování

²²² tj. zejména MMR, MPSV, MSp, MV, MF SMO-ČR, viz dále

²²³ Jedná se o ministryni Ministerstva pro místní rozvoj, současného gestora zákona o sociálním bydlení. Grémium se konalo dne 17. 5. 2018.

²²⁴ viz podkapitola 2.4.

důležitého dokumentu - Koncepce sociálního bydlení. Po prvotním vzájemném odsouhlasení a podpisu podmínek zadání, kdy Platforma považovala za důležité například opření Koncepce o další potřebné analýzy, byly tyto podmínky ze strany MPSV náhle změněny a domluvenému zamezeno. Tehdy došlo k rozkolu mezi konkrétními osobami, který vzhledem k jejich současnému postavení vedl k narušení vztahů mezi MPSV a Platformou. Ta tedy Koncepci tehdy nakonec nevypracovala a vzniklé osobní antipatie důležitých osob se v různé míře, oficiálně nepozorovatelné, projevují dle respondentů dodnes. Snopek v tomto kontextu přibližuje současnou spolupráci se státem: „*Je to takový vícevrstevnatý, s tím, že v různých těch vrstvách to probíhá různě dobře. Ono ani to MPSV nefunguje jednohlasně. Jsou tam lidi, kteří nás mají více rádi, a lidi kteří nás mají míň rádi. Takže třeba tzv. řídicí orgán, který má na starosti evropské fondy na MPSV, tak nás dost podporují. A i třeba kolegy z Platformy přizývají jakožto konzultanty projektů a tak. Což je dáno zase tím, že jak je teď Výzva č. 108 na Housing first, tak to jsou jediná kolegové, kteří to kdy dělali v praxi, tak by tam neměli moc koho jiného pozvat.*“ Je tedy vhodné strukturovat spolupráci se státem i dle kvality fungování s jeho jednotlivými institucemi a složkami. Současná funkční spolupráce je například rovněž s Agenturou pro sociální začleňování při Úřadu vlády ČR, náležící do gesce ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu. Zároveň platí, že je-li přítomna ochota vyjednávat, Platforma si buduje své postavení u státu svou expertní povahou organizace.

Od avizovaného vyzvání Platformy státem k vypracování Koncepce v roce 2014, což se finálně neuskutečnilo a skončilo rozkolem, si již stát od Platformy žádnou další koncepční či expertní zprávu nezaslal. S tím mimo jiné souvisí, že expertízy Platformy nejsou, a to ani zpětně, státem nijak financovány.

Je tedy sice prokazatelná spolupráce se státem v podobě participace expertní Platformy na významných legislativních a dalších jednáních na celostátní úrovni. Nicméně, Platforma jakožto od státu oddělená nezávislá nezisková organizace, nemá tuto participaci a pozvání nikdy ničím zaručenu. Dále, možnou doplňkovou motivaci státu k přizvání Platformy přibližuje Lesák: „*Takže nějaká taková dílčí spolupráce tam sem tam je, ale není to tak, že by si od nás vyloženě stát, nebo nějaké ministerstvo, něco úplně objednávalo. Je to spíš jako; ,Zvykli si, že jsme hlasití, a že když nás nepozvou přímo ke stolu, tak to řekneme těm novinářům jinak. A že se jim možná trošku vyplatí nás k tomu stolu zvat.*“ Skutečností je, vyplývající již z ověření výzkumnice v zápisu z jednání

k věcnému záměru zákona²²⁵, že přítomnost Platformy v písemně zachycených vzešlých argumentacích absentuje. Tento fakt reflektuje Lesák: „*Ale zjistili jsme, že my můžeme být u různých odborných a kulatých stolů, aby se tvářili, jako že to konzultují s občanskou společností nebo odbornou veřejností. Ale většinou to, co jim tam řekneme, pak jako zmizí z těch dokumentů, nikde se to neobjeví.*“ Zde je však třeba připomenout, že míra kvality spolupráce státu s Platformou variuje i v čase, kdy základní okolností je vývoj politické reprezentace, jakož i personální změny.

V dodatku, ve smyslu vyhledávání spolupráce s Platformou je tomu jiné na lokální, tedy obecní úrovni. Zástupci Platformy pro sociální bydlení vítaně zasedají v relevantních městských komisích a jednotlivých pracovních skupinách, případně odborně konzultují nastavení koncepcí sociálního bydlení na místní úrovni. Funkční spolupráce se týká například Hlavního města Prahy, Brna, Ostravy, Chomutova či Mostu.²²⁶

14.2. Oponentura a napětí

Vedle samotného prosazování zákona, respektive působení na legislativní proces v podobě lobbingu (scházení se s politiky, mediální působení, ad.), patří mezi základní advokační činnosti Platformy aktivní monitorování legislativy a odborně kritické vyhodnocování relevantních pozměňovacích návrhů. To samotné je již svou povahou v pozici oponování státním politikám.

Jedním z dosud záměrně podrobně nediskutovaným odborným nástrojem advokacie Platformy je výzkum, tvorba a publikování expertních zpráv k problematice nedostupnosti bydlení. Provázanou součástí tohoto advokačního nástroje je zároveň k získaným výsledkům nabízet i řešení. Poslední expertízou většího formátu je zmiňovaná *Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018*²²⁷. Na motivacích Platformy k jejímu zhotovení

---

²²⁵ zdroj byl dostupný z interní dokumentace Platformy pro sociální bydlení

²²⁶ zdroj: Newsletter členům Platformy pro sociální bydlení ze dne 30. 3. 2017

²²⁷ Z hlavních výsledků Zprávy o vyloučení z bydlení za rok 2018 vyplývá, že v závažné bytové nouzi se nachází 83 000 osob, z toho asi 20 500 dětí. Nejvíce lidí v nouzi žije na ubytovnách nebo zcela bez střechy nad hlavou. Zaznamenán je dále 70% nárůst počtu domácností s osobami nad 65 let, které bydlely na ubytovnách mezi lety 2015–2018. Polovina domácností v bytové nouzi přitom žije v pouhých 14 obcích s rozšířenou působností, například v Praze je takových domácností 9 810, v Ostravě 4 320. Zároveň, většina obcí nemá přehled o počtu rodin v bytové nouzi na svém území. Každý rok spadne do bytové nouze 11 700 domácností. Zmapováno bylo rovněž na úrovni měst kolika obecními byty disponují a kolik z nich bylo v roce

a na tom, jaký postoj stát zaujímá k jejímu uveřejnění, výsledkům a nabízenému řešení, lze mezi oběma aktéry demonstrovat určitý vztah oponentního napětí.

Samotná Zpráva je výsledkem šesti-měsíčního intenzivního sběru a analyzování dat, u kterého autorka této práce úžeji participovala, čímž zároveň realizovala pozorování. Jedním ze stimulů Platformy k tvorbě zprávy bylo zjištění, že bude vydán obdobný vládní materiál vytvořený spoluprací MPSV, MMR a Agentury pro sociální začleňování, který ale nebude vycházet z kompletních dat a sledovatelných oblastí, které Platforma považovala za důležité. Tento materiál měl sloužit jakožto analytický podklad k tvorbě zákona o sociálním bydlení. Stejně tak dostal určité analytické úkoly od státu (resp. MPSV) v této oblasti VÚPSV²²⁸, ale ani jejich práce dle zadání nepokrývala oblasti, které Platforma vnímala jako potřebné do zahrnutí. S vědomím těchto informací viděl úzký tým Platformy smysl v tom, udělat iniciativně vlastní výzkum a zprávu a přispět tak do diskuse dalšími komplexními informacemi o aktuálním obrazu bytové nouze v ČR. Nejdůležitějším úkolem tedy bylo dopracovat se k relevantním odhadům počtu lidí, kteří nebyli zachyceni ve zprávách z podnětu státu. Role expertů z neziskového sektoru zde tak spočívala v tom, odhalit slabá místa vedoucí k neúplným výsledkům a přinést oponentní, spolehlivá data, která by důsledněji odrážela faktický stav. Ředitel Lesák popisuje, že rozhodnutí, do jaké expertízy se Platforma pustí, je dáno spíše než pravidelností vydávání zpráv momentálními impulsy. Nejčastěji jde o nápravu neadekvátních existujících nebo chybějících státních dat. „*Takže trošku jsme se vymezili vůči nečinnosti nebo nekvalitě státu.*“ (VL)

Krátce zmiňme samotné aspekty procesu sběru dat. V expertní advokační činnosti Platformy hrají dle autorky práce důležitou roli „informace“. Tedy dokázat získat data a ta pak „umět prodat“. Pro vytvoření expertní zprávy je tak základním kamenem dostat se k datům a faktům, které nejsou běžně veřejně přístupné. Důležitou roli má v tomto dobré zmapování a orientace v prostředí či oborové problematice – tedy mít „know-how“ a dále disponovat širí kontaktů a sítí. Ideálem je v každé z možných oblastí či v důležitých institucích mít vytvořenu „spojku“ – kontaktní a sympatizující osobu, která v případě potřeby poradí či poskytne informace. Platforma v tomto směru disponuje širí kontaktů.

2017 přiděleno v režimu sociálního bydlení. Například Praha z 34 000 vlastněných bytů vymezila sociálnímu bydlení 27 bytů (přičemž rodin s dětmi v bytové nouzi je 540), Havířov z 7670 bytů nepřidělil pro sociální bydlení byt žádný (přičemž rodin s dětmi v bytové nouzi je 200). Blíže viz Zpráva, str. 16-17.

²²⁸ tj. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, jedná se o veřejnou výzkumnou instituci.

Využívány jsou také oficiální v zákoně stanovené možnosti, tj. podat úřadům veřejné správy žádost o informace na základě zákona č. 106/1999 Sb., Zákona o svobodném přístupu k informacím.

Výsledná zpráva byla představena letos na začátku dubna 2019. Advokační strategii Platformy bylo dvojí uveřejnění. Ještě před samotným oficiálním vydáním Zprávy v Poslanecké sněmovně a doprovodnou medializací prostřednictvím tiskové konference, byla Zpráva prezentována na uzavřeném odborném semináři, na který byla pozvána špička důležitých aktérů (ministerstva, výzkumné ústavy, univerzity, vybrané neziskové organizace). Respondenti shodně popisují odtažitou reakci ministerstev, kdy zástupce MPSV se omluvil a odešel bez zpětného vyjádření již v průběhu konání a přítomný zástupce MMR projevoval odmítavé reakce: *„Za MMR tam byl na celou dobu pán, který měl spíš takové neodpovídající otázky typu ‚Kdo vás jako platí?‘ a ‚Co si myslíte, že s tím budeme dělat?‘ Aniž by spíš chtěli, ať s nimi třeba nějak diskutujeme. Aby se dalo komunikovat.(...) Říkal, že pokud nebude mít nějakou externí odbornou oponenturu napsanou, tak že ho to vlastně nezajímá, co tam říkáme.“* (VL) Při pozdějším oficiálním uveřejnění již za pozvané MPSV nikdo nepřišel, navzdory tomu, že do jeho gesce spadají nálezy ze Zprávy: *„Jsem přesvědčený, že ta analýza přinesla unikátní data, která tady nebyla a taky jejich interpretaci. A myslím si, že to jsou věci, které jsou teď dobře využitelné i tím samým ministerstvem. Že jsme jim tím jako pomohli. Ale říkám, když jsme to prezentovali, tak z jejich strany mlčení. A potom když jsme dělali tu druhou prezentaci, to bylo spíš pro poslance, tam už ani MPSV nebylo.“* (JS) Platforma se pokoušela i následně o komunikaci s MPSV, nicméně v současné době to toto relevantní ministerstvo neguje a distancuje se od toho, být jakkoli partnerem Zprávy: *„Ptal jsem se jich na tom MPSV, jestli to nějak nechtějí použít, nebo jestli by nechtěli aspoň tu metodologii použít. Takže jsme se snažili o tom s nimi bavit, ale ono to to ministerstvo spíš bere jako tak, že tím asi říkáme, že to dělají špatně. Nebo se snaží tvářit, že to není potřeba, že mají jako něco jiného. (...) Že to tak nějak tišeji ignorují. Byť se snažíme vymýšlet různé formáty, jak se s nimi o tom pobavit.“* (VL) Obecný vztah určitého napětí mezi státem a Platformou je daný už samotnou její rolí „hlídacího psa“ legislativy, ad.: *„To neříkám, že bych si stěžoval. Spíš mi to přijde takový občas úsměvný. Jako že nás do jisté míry někteří ti úředníci (z MPSV) berou jako konkurenci. Místo toho, aby to brali, jako že táhnem za jeden provaz. Protože my to tak bereme. Ale zároveň pokud oni přijdou s návrhem, který*

z našeho hlediska není dobrý, tak si myslíme, že to je role občanské společnosti, nebo neziskového sektoru, poukazovat, že ten stát neplní tu roli tak, jak by měl.“ (JS)

Z možných důvodů, či přinejmenším jde o část pravdy z celku, proč MPSV ignoruje výsledky Zprávy a pro něj pádného výzkumu, jsou rovněž výše avizované přetrvávající osobní antipatie. Je vhodné mít na paměti, že za zaujatými postoji jsou zároveň individuální lidé se svými názory, kteří navíc mají-li moc, mohou ovlivnit i své podřízené či jednání celé instituce. Analytik přibližuje důsledky: *„Takže i kdybychom udělali sebelepší expertízu, tak protože ji udělala Platforma... Ale tohle jsou takové věci, které nejsou vidět. Ale to se snad časem nějak změní. Když někdo má pocit, že to dělá 100% dobře, a pak je tady neziskovka, která chce, aby to bylo trochu jinak, a říká to systematicky, tak pak mají pocit, že jim škodíme, no.“ (JS)* V úvahu, proč je u určitých státních aktérů Platforma vnímána jako oponent, přichází nejen osobní rovina, ale i politický kalkul: *„Expertízy na té celostátní úrovni, tak v současné době je stát nevyužívá. Na základě těch problémových osobních vazeb je to poměrně spíše oponentní a vlastně té státní nebo politické reprezentaci, jako vládní i na MPSV, to vyhovuje se proti nám vymezovat. Protože potom má jejich koaliční partner pocit, že vlastně zas tak špatný to s nimi nebude asi.“(JM)*

Spíše než od státu, tak kvitovaná odezva na expertní „Zprávu o vyloučení z bydlení za rok 2018“ přichází z řad obcí, od poslanců, neziskových organizací, novinářů a medií. Ostatně, realizovaný výzkum sloužící veřejnému zájmu a výsledky zmapování lidí v bytové nouzi na úrovni obcí jsou určeny veřejné sféře. Platforma je nezávislá na státu a v první instanci není závislá na vstřícné reakci ministerstev, byť by byla žádoucí: *„My jsme nečekali nějaký velký zázrak, jako že by si ministerstva řekla, ‚Jo, ta data budeme vyloženě využívat‘, nebo ‚Budeme to brát jako bernou minci‘. Ale chtěli jsme, aby to byl spíše takový benchmark pro média nebo nějaké další. Hodně organizací, měst, atd. se ptají na ta čísla. Teď máme i spolupráci s Českým rozhlasem. (...) A spíše chceme, ať se to používá jako nějaká statistika k veřejnému odbornému diskursu.“ (VL)* Vzešlé informace jsou tak v praxi ihned využitelné několika dílčími aktéry. Rovněž budoucí strategicky předpokládaný přínos této expertní analýzy je hlubší. Na prvotní reakci státu lze spíše demonstrovat jednu z linií vztahu Platformy pro sociální bydlení a státu ČR, která se charakterizuje určitým napětím, které je však produktivní: *„Pokud budou mít ministerstva nějaká jiná data, tak budou muset vysvětlit, proč jsou jiná. (...) Bud' je prostě přijmou*

a budou je používat nebo se nějak vymezí a budou se snažit mít nějaká lepší. Nebo se budou snažit mít vůbec nějaká, poprvé jako v historii. Zatím je to docela brzy po tom vydání. “(VL) Konečně, záleže na úhlu pohledu, lze samotné toto oponentní napětí mezi státem a Platformou nazírat v demokratické zemi jako na spolupráci: „I oponentura je spolupráce. (...) Není to jako v tandemu ruku v ruce tlačení stejný věci, ale je to podílení se na té věci, forma spolupráce.“ (JM)

15. BARIÉRY PROSAZOVÁNÍ ZÁJMŮ

Obsahem této kapitoly jsou identifikované překážky či faktory, které znesnadňují Platformě pro sociální bydlení prosazování vytyčených zájmů z oblasti řešení problematiky sociálního bydlení a bezdomovectví. Postup popisu jednotlivých bariér prolíná od těch vážících se konkrétně k přijetí zákona o sociálním bydlení, přes faktory strukturální či organizační, až po podkladové faktory personální či převládající skryté diskursy mající místo v české společnosti.

15.1. Střet zájmů klíčových hráčů

Důsledky samotného zákona pro sociální bydlení se dotýkají vícera aktérů, mezi nimiž dochází ke střetům daných hájením svých zájmů²²⁹. Zaangažovanými ministerstvy, tedy aktéry na vládní úrovni, jsou: Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo financí. Ač je Vláda ČR jedním celkem, každé z těchto pěti ministerstev na zákon nahlíží ze své perspektivy, která v tomto případě zpravidla nekoresponduje s ostatními.

Vedle toho jsou významní klíčoví hráči z řad neziskového sektoru, a to v pozici oponenta zákona. Nejsilnější je Svaz měst a obcí ČR (SMO): „Svaz měst a obcí, protože to dává povinnost obcím. Takže SMO je základním připomínkovým místem v legislativě. Je to jeden z nejsilnějších hráčů v české legislativě. Prostě to mají prolobbované nejlíp. Navíc

---

²²⁹ Blíže viz výchozí kapitola 6. – „KONTEXT ČR: problematika nedostupnosti bydlení a proces schvalování zákona“.

hodně poslanců jsou současní nebo bývalí starostové, takže ta vazba mezi lokální politikou a parlamentem je velká. Takže když se něco schvaluje, stačí, když pro to nezvednou ruku.“ (VL) Druhým silným hráčem je Občanské sdružení majitelů domů v ČR (OSMD): „To byli strašně silní lobbisti. Oni neustále obcházeli různá ministerstva a podařilo se jim přesvědčit spoustu ministerských úředníků.“ (JS) Ačkoliv OSMD je stejně jako Platforma pro sociální bydlení součástí neziskového sektoru, diametrální rozdíl je v jejich poslání. Platforma hájí veřejné zájmy, pohybuje se v oblasti lidských práv, hledá řešení pro marginalizované chudobou. OSMD hájí soukromé ekonomické zájmy, tedy svých členů, movitých majitelů bytových domů.

15.2. Negativní vnější vývoj

Efektivita advokačních činností Platformy je úzce provázaná s vnějším děním a podmínkami. Jedná se zejména o změny v politické reprezentaci či personální, ale i další. Vliv může být jak pozitivní, tak negativní: *„Ono to je ale dynamický, v tomhle sektoru se to strašně mění. Každou chvíli něco vymyslíme, pak se najednou něco stane a musíme to celé odložit nebo zahodit.(...) Vlastně se desítky a desítky hodin zahodí, protože se tak zásadně změní situace, že to prostě nejde ven, nejde to už nějak použít. (...) Ty změny situace, například padne vláda; někdo, kdo byl zastávce bytové nouze na místním zastupitelstvu, tak odejde ze své funkce; změní se nějaké podmínky; někdo zruší stanovené plány.“ (JM)*

15.3. Absence politického zadání

Popis tohoto faktoru názorně demonstruje předcházející. V podkapitole 12.4. věnované medializaci již bylo zmíněno, že současný předseda vlády se na konci roku 2018 vyjádřil do médií populistickým prohlášením, že obcím nelze nic nakazovat a místo komplexního zákona o sociálním bydlení bude zavedeno alternativní řešení. Tímto zároveň negoval přípravy jinak vládou přislíbeného zákona: *„Když ten premiér řekne; ‚Nebude žádný zákon, není potřeba‘, tak to ministerstvo to ani dál nemůže připravovat, prostě mají stopku.“(VL)*

15.4. Státní vymezení se vůči kritické občanské společnosti

Překážkou je v některých případech vnímání Platformy státem jakožto konkurenta či „*rejpala*“²³⁰. V podkapitole 14.2 byl s využitím popisu státní reakce na vydanou expertizu demonstrován tento stav určitého napětí. Ač jsou expertní zprávy Platformy transparentně opřeny o data a potencionálně dopomáhají státu k využitelným informacím, setkávají se s odtažitými reakcemi. Možným z důvodů je i to, že tyto expertízy pochází invenčně z nitra občanské společnosti a poukazují tak na nedostatky státu. Stran státního vymezování se vůči expertízám Platformy se vedle „Zprávy o vyloučení z bydlení“ jedná například i o cost-benefit analýzy: „*V cost-benefit analýzách ukazujeme, že námi navrhovaná řešení jsou levnější. (...) Ale ono to moc nefunguje. Setkali jsme se opakovaně s tím, že nám řeknou, no my tomu nevěříme, to si umí spočítat každý, aby mu to vyšlo, jak on chce. Řeknou nám, no vy jste zfalšovali ty výsledky. Přitom například tu poslední zpracovával docent z VŠE, pro nás nezávislý expert.*“ (JS) V podkladu této nedůvěry je i nevěle pracovat s daty mimo státní zadání.

15.5. Nedostatečná vzájemná spolupráce státních složek

Pro dle Platformy adekvátní zákon o sociálním bydlení je specifické, že úzce propojuje agendy dvou organizačních složek státu. Těmi jsou Ministerstvo pro místní rozvoj zaštiťující bytový fond, respektive bydlení a Ministerstvo práce a sociálních věcí zaopatřující sociální oblast (tj. zejm. sociální práci a dávky na bydlení). Gesce zákona se mezi těmito resorty v čase měnila, přičemž v současné době je hlavním gestorem MMR. Absentuje tak příprava věcného záměru zákona v důsledné funkční kooperaci s MPSV. V tomto případě se nejedná o bariéru přímo prosazování zákona, jako spíše překážku v tom, aby šlo o dobrou, kvalitní podobu zákona. (dle JS)

---

²³⁰ Termín byl v tomto kontextu a znění použit informátorem.

15.6. Nedostatek zájmu o problematiku z řad široké veřejnosti

Tato bariéra prosazování zájmů vychází z podstaty vytyčené tematiky. Již v podkapitolách 11.1. a 12.4. bylo zmíněno či odůvodněno, že problematika nedostupnosti sociálního bydlení a bezdomovectví se netěší v očích široké veřejnosti velkého zájmu (v kap. 11.1. v kontextu s fundraisingem, v kap. 12.4. v kontextu s faktory mediálního oslovení široké veřejnosti). Hrozí-li například aktuálně nějaké vládní rozhodnutí, které Platforma vyhodnotí jakožto nebezpečné, přechází z běžné role vyjednavče u jednacího stolu do aktivističtější polohy, kdy mobilizuje veřejnost. Nicméně například na demonstrace nepřijdou či petici nepodepíší potřebné miliony, ale jen stovky až tisíce lidí: *„Je to prostě málo, na nějakou přímou změnu. Tyhle typy akcí jsou spíše potřeba proto, aby se to dostalo do médií, a skrze media se to pak prosazovalo.“* (VL)

15.7. Nedostatečné kapacity

Tato překážka směřuje k samotné organizaci. Jedním ze základních faktorů pro co nejefektivnější prosazování zájmů advokačně orientovanou neziskovou organizací je disponovat organizační kapacitou a stabilními zdroji finančních prostředků. Zde však platí, čím uvedeného více, tím více možností: *„Prosadit nějakou veřejnou politiku znamená, mít na to kapacity. Dělat dobře advokacii a nějaké kampaně znamená, mít na to peníze a zaměstnance. Dá to hodně času. (...) Musíme to dělat pořád tak jako dobrovolnicky. Ale dělat to jako profesionálně, jako třeba ty britské nevládky (Crisis, St Mungo's Homeless Charity), tak ony mají velké advokační týmy.“*(VL) V případě Platformy však platí, že ač nedisponuje jistotou finančních zdrojů a týmem profesionálních lobbistů, funkčně to vynahrazuje kvalitou stávajících lidských zdrojů, erudovaná znalost problematiky a dalšího know-how, skutečnost, že jde o zastřešující organizaci s rozvinutou členskou základnou, disponování bohatou sítí spolupracujících kontaktů, jakož i celková legitimita organizace.

15.8. Nedostatek otevřenosti novému

Určitým problémem v prosazování progresivních změn a nových řešení problematiky nedostupnosti bydlení je panující český konzervatismus. Jak bylo zmíněno v kapitole věnované know-how Platformy, ani zahraniční úspěšná praxe a inspirace není tím, co by v Česku padalo na úrodnou půdu. Překážkou je obava z nového: *„Když jsme prosazovali Housing First, tak jsme argumentovali tím, jak to funguje v zahraničí. Ale ty odmítavý reakce: oni nám řekli, buďto že tomu nevěří, nebo že tomu věří, ale že to nebude fungovat v ČR. Protože tady mají lidi jinou mentalitu. Ale potom, když to začalo fungovat v Brně, tak nám nějaký města - jako politici ze severních Čech, říkali, ‚No, to že to funguje v Brně, neznamená, že to bude fungovat u nás, protože v Brně mají jinou mentalitu než u nás v Sudetech‘. Oni si vždycky najdou nějaký argument, proč to nebude fungovat.“* (JS) Ruku v ruce s tím jde i převládající nízká důvěra v šanci na úspěch.

15.9. Lidský faktor

Je třeba mít na paměti, že politika je dílem konkrétních individuálních lidí a osobností. Jejich specifika se mohou stát překážkou v jednání. *„Všechno jde za konkrétními lidmi. Vždycky je to komunikace struktury a jednotlivců. Ale v těch strukturách fungují lidi.(...) Přes ty lidi, když se snažíš najít nějakou obecnou strategii přesvědčování, tak zjistíš, že to nejde. (...) Takže ono to vlastně není vůbec o tom argumentu jako samotném, ale vždycky jako ke komu člověk mluví, v jakém kontextu a kdy.“* (JM)

Jednou z bariér v tomto směru je stav, když dlouhodobě chybí politická vůle: *„My se tady potýkáme s nějakými stakeholdery. To jsou úředníci na celostátní úrovni na klíčových ministerstvech - MPSV, MMR, MF. To jsou základní vysocí úředníci. A to jsou konkrétní lidi. Konkrétní lidi, kteří 20 let na MMR blokují přijetí jakéhokoliv progresivnějšího řešení bytové nouze. Vždycky přijde nový ministr, oni si ho navážou, a ten předloží znova to samý, co předložil ten předchozí, a ten zas co předchozí.“* (JM) Obdobně, v kapitole 14.1. této případové studie byl popsán vzniklý důležitý rozkol a přetrvávající narušení vztahů mezi Platformou a MPSV. Prosazování témat a koncepcí Platformy tak může narážet i na tuto rovinu osobních antipatií, ač jinak skrytých a veřejně nepozorovatelných.

Jinou bariérou související s lidským kapitálem je nedostatečná odborná způsobilost v dané věci u důležitých osob: „*Že konkrétní lidé, politici a úředníci, to připravují nějak nekvalitně.*“ (VL) Určitou frustraci z eventuální adekvátnosti nositelů moci popisuje Mára: „*Podle mě, hodně banalizovaně tedy, narážíme na nekompetentnost spousty lidí, z řad úředníků a politiků. A zároveň narážíme na nějaký hodnotový rozkol, který ale většinou nevychází z kompetentnosti. (...) Všechno to máš odborně argumentačně připravené, můžeš to tomu dát. A pak jsi konfrontovaný s tím, že ten člověk jen řekne: ‚Ne‘ (...). A vidíš na něm, že o tom nic neví, že vůbec nevychází z nějaké pochopitelné trasy. Respektive ještě je i ku prospěchu věci, když ten člověk je navázaný na nějaké lobby stavitelské, že má nějakou agendu. Ale tenhle je většinou jenom mimo. Anebo úplně nějaký rasistický, zpátečnický. Takže tohle je frustrující. Že máš jasně viditelnou trasu toho, jak by se dala věc vyřešit, ale ten kdo má tu Moc, tak to nedělá.*“

15.10. Hodnotový rozkol

V souvislosti s právě uvedeným vlivem lidského faktoru, je určitou bariérou Platformou prosazovanému modelu řešení problematiky bezdomovectví to, že téma jako takové je emočně hodnotové, upozadňující tak racionální přístup: „*Nebo nám řeknou, a to už je takový hodně ostrý, ‚Nás nezajímá, že by to bylo levnější. My prostě nechceme ty lidi dávat mezi slušný lidi‘. To říkají politici, a někdy i úředníci třeba z MMR, kteří mají tuhle problematiku na starosti. A bývají to často někteří obecní politici, kteří řeknou, ‚No klidně ať si támhle platí víc peněz na nějakou ubytovnu, než abychom je dávali mezi naše slušný občany‘. Slyšeli jsme to X-krát, tuhle věc.*“ (JS)

Souvisejícím s tím je i převažující moralizující diskurz zásluhovosti, kdy namísto vnímání bydlení jakožto lidského práva, je zde přítomno přesvědčení, že bydlení si člověk musí zasloužit. Častý hodnotově emočně nabitý protiargument, respektive názor, uvádí Mára: „*Vždyť přece je nefér dávat někomu něco, co si nezaslouží.*“

Ne každý hodnotově konvenuje s humanitními ideály a disponuje sociálním cítěním. V tomto směru je vytyčená tematika spadající do lidskoprávní oblasti konfrontační.

16. PROVÁZÁNÍ S LITERATUROU: vztah státu ČR a Platformy pro SB

Na tomto místě zasadíme zjištěné do rámce výchozí literatury, byť je třeba při aplikaci teorií předem avizovat jisté zjednodušení a vytržení z komplexnosti. Ze zázemí z uvedené teoretické literatury v první části je vycházeno napříč celou prací, tato kapitola je pak úžeji provázaná s nálezy popsány v kapitole 14. – Vztah se státem.. Středem nynější pozornosti jsou konkrétně teorie pojednávající o vztahu vlády (státu) a občanské společnosti (resp. neziskových organizací). Aplikujeme je nyní na vztah státu ČR a Platformy pro sociální bydlení.

Ve Výroční zprávě organizace za rok 2015 se lze dočíst větu „Platforma pro sociální bydlení se za dva roky své existence etablovala jako klíčový partner veřejné správy.“ Tuto relevantnost odkazu k partnerství je hodno osvětlit. Nelze jej chápat ve smyslu teorií uvedených v této práci; nejedná se o vztah založený na delegování zodpovědností či spojený s financováním ze strany státu; dokonce jakožto u zastřešující organizace zde není přítomno ani napojení na jedno výlučné ministerstvo. Vláda se o své vládnutí s Platformou nijak oficiálně nedělí.²³¹ Namísto toho je vhodné uveřejněné citaci rozumět ve smyslu popsané vzájemné spolupráce (tzn. zejména v praxi přítomná oficiální přizvání Platformy ze strany státu ke kulatým stolům).

Platforma pro sociální bydlení zůstává ryzí organizací občanské společnosti, naplňující definiční znaky strukturálně-operacionální definice z pera Salomona a Anheiera (1992, 1997), tedy organizovanosti (zapsaný spolek se stálou organizační strukturou), soukromého charakteru (tj. nezávislá na státu, a to zde včetně finančních prostředků), nerozdělující zisk (potencionální zisk není rozdělován mezi členy, ale navrácen do aktivit naplňujících poslání Platformy, kterým je předcházení a ukončování bezdomovectví v ČR), samosprávnosti (Platforma se spravuje samostatně a disponuje k tomu potřebnými

---

²³¹ Vztah partnerství NNO se státem pojednávají v této práci např.: POSPÍŠILOVÁ T., Zastřešující organizace v neziskovém sektoru v České republice: situace, témata a návrhy opatření. 2014; ROSENBLUM N., POST R.C., Civil Society and Government. 2002.; CHAMBERS S., KOPSTEIN J., Civil society and the state., 2006.

strukturami, není nikým a ničím zvnějšku řízena) a konečně dobrovolnosti (ukázalo se, že většina práce dokonce i úzké pracovní skupiny Platformy zůstává prací dobrovolnou, na základě vlastního rozhodnutí a cítění smyslu o věnování svého času).

Rovněž z Najamovy typologie „Čtyři C“ (2000), odvíjející se od cílů a strategií neziskové organizace i státu ve vytyčeném problému (tj. problematiky nedostatkového bydlení), lze obecně odvodit dva typy potencionálních partnerských vztahů, kterými jsou modely *kooperativní* a *komplementární*. Oba se odvíjí od sdílených cílů.

Pokusíme-li se přenést Najamův koncept na Platformu pro sociální bydlení a současný stav, z jejího hlediska je *cílem* její „poslání“, tedy ukončování a předcházení bezdomovectví. *Strategií* Platformy je pak úsilí o legislativní úpravu, tj. prosazování zákona o sociálním bydlení, a to v podobě kýžené spolupráce na koncepčních materiálech, případně lobbingem. Druhé jmenované může směřovat jak k politickým veřejným činitelům, tak směrem k aktivizaci občanské společnosti (kampaně, mediální osvěta, ad.).

Ze strany státu je řešení problematiky nedostatkového bydlení, které vyústí v sociální exkluzi, rovněž *cílem*. Alespoň z pohledu, že se jí česká vláda zavázala odstraňovat a má pro ni vyvinuté speciální orgány, zejména Agenturu pro sociální začleňování.²³² Na druhou stranu, vzhledem k žádnému zaručení, že bude Platforma přizvána ke kulatým stolům a tvorbě koncepcí; absenci finančních spojení či oficiálního využívání jejích expertních zpráv; dále vládou plánovaných alternativních řešení, které Platforma nepovažuje za dostatečně systematická a v problematice efektivní (tj. např. místo nového komplexního zákona vládní program Výstavba); a především k dosavadnímu neschválení zákona (čímž mj. i nenaplnění vládního slibu), lze usuzovat na vztah Platformy s vládou *konfrontační*. Vztah Platformy a státu je tedy z tohoto úhlu pohledu opoziční.

Na základě představené Youngovy typologie Alternativních modelů (2000), tedy tří možných vztahů mezi občanským sektorem a vládou (tj. model *suplementární*, *komplementární*, *soupeřivý*), lze nyní vyloučit vztah *komplementární*, odvíjející se od potencionálního kontraktu mezi Platformou a státem. Ten v současné době neexistuje.

---

²³² Problematika bydlení a bezdomovectví spadá mimo jiné do kompetence Agentury pro sociální začleňování (ASZ), která je jedním z odborů Sekce pro lidská práva při Úřadu vlády ČR (tj. její expertní nástroj) a spadá do gesce ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu. ASZ pracuje v souladu se Strategií Česká republika 2030. Spolupracuje s místními samosprávami, zaměřuje se blíže na integraci obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Blíže viz www.vlada.cz, www.socialni-zaclenovani.cz

Vzhledem k poskytovanému expertnímu poradenství samosprávným obcím, přichází v úvahu vztah *suplementární*. Ten je ovšem aplikovatelný pouze na lokální úrovni, nikoli na celostátní a dále, odpovídá spíše této doplňkové činnosti vytyčené neziskové organizace.

Z činností, veřejně-politické funkce a postavení Platformy pro sociální bydlení vůči státu, lze usuzovat na současný vystihující vztah s vládou *soupeřivý* (angl. *adversarial*). A to ať již opět pro samu skutečnost, že Platformou prosazovaný Zákon o sociálním bydlení dosud nebyl schválen. Rovněž i ve věci související legislativy zůstává Platforma především v opoziční roli „hlídacího psa“, monitorujíc a kriticky připomínkujíc vládní návrhy.

Young v rámci tohoto modelu zde aplikovatelně nestriktně připouští rovněž určitou spolupráci vlády s těmito advokačně orientovanými neziskovými organizacemi. To otevírá prostor pro posouzení vztahů Platformy s různými jednotlivými vládními institucemi či odbory, kdy platí, že v některých těchto případech má Platforma navázány vztahy užší funkční spolupráce.

Nazřeme-li na schéma a specifika vztahu zastřešující organizace Platformy pro sociální bydlení a českého státu perspektivou Simone Chambers a Jeffreyho Kopsteina, je z šesti možných přístupů nejpříznačnější pojetí *občanské společnosti v dialogu se státem*. Tento přístup upírá pohled k aktivnímu dialogu obou aktérů ve veřejné sféře. Tento dialog je ze strany Platformy *kritický*, kdy je v pozici kritika až oponenta, zračící se zejména v připomínkování zákonů a apelech na potřebnost dosud absentujícího. Zároveň je tento dialog *kreativní*, a to v poloze, kdy stát či jeho jednotlivé složky uznávají a zabývají se Platformou poskytovaným přispěním k tvorbě veřejné politiky (tj. například přizývají k účasti v poradních orgánech či se naopak účastní Platformou pořádaných konferencí či seminářů ad.). Takto pak stát zároveň demokraticky přijímá vyřčení Platformou formulovaných myšlenek a zájmů z nitra občanské společnosti.

ZÁVĚR

V této studii jsme podrobili analýze konkrétní organizaci občanské společnosti *Platforma pro sociální bydlení* a její advokační působení ve veřejné politice. Bylo nahlédnuto pod povrch veřejně-politického řešení problematiky spadající do sociální oblasti: nedostupnosti bydlení či bezdomovectví. Vše uvedené v sobě nese výpovědní hodnotu vykreslením mechanismů, jak je tomu v České republice. Účelem deskriptivní případové studie není výstupná teorie a při zobecňování je vzhledem ke specifčnosti daného případu namísto opatrnosti. Vedle hlubšího porozumění problematice však má studie využitelnost u komparativních analýz. Shrňme nyní obecné nejdůležitější či nejzajímavější nálezy a kde je to možné, zasadíme je do širšího teoretického kontextu. Závěrečný popis je v základu koncipován jako jednoduchá kontextuální výpověď, v rámci níž jsou však podány odpovědi k hlavním výzkumným otázkám a dílčím podotázkám.

Z vícera důvodů Česká republika čelí stále narůstající nedostupnosti bydlení a problému bezdomovectví. Významně napomáhajícímu řešení by byly systémové a trvalé důsledky legislativní úpravy v podobě adekvátního zákona o sociálním bydlení. Tento zákon je v českém politickém prostředí diskutován již šestnáct let.

VO1: Jakými specifiky se vyznačuje nezisková organizace Platforma pro sociální bydlení?

a) Jaký je historický vznik a vývoj Platformy?

Platforma pro sociální bydlení vznikla v roce 2013 a to z občanské iniciativy odborníků. Počátky úsilí měly aktivistickou povahu oponování státním politikám, kdy prostředkem byla mobilizace (nejen odborné) veřejnosti a medializace. Vytyčeným cílem nové plánované zastřešující organizace bylo prosazení výše uvedeného zákona. To je advokačním úsilím Platformy i nynějším. Nicméně, s postupem času, v reakci na to, že se tento zákon nedařilo prosadit „seshora“ a na celostátní úrovni dosud absentuje, začala organizace plnit své poslání, kterým je „předcházení a ukončování bezdomovectví“, dostupnou „oklikou“. V roce 2015 tedy rozšířila penzum svých aktivit o to, zaměřovat se i na lokální úroveň, tzn. pomáhat se zaváděním sociálního bydlení přímo individuálním

samosprávným obcím. Znalosti pro tato nastavení procesů čerpá ze zahraniční funkční praxe – ze v ČR do té doby neznámého modelu řešení bezdomovectví Housing First / Bydlení především. Svou hlavní, původně ryzí advokační funkci neziskové organizace (od roku 2013) tak aktivně propojuje s další - inovativní funkcí v podobě zavádění nového (od roku 2015). Od roku 2017 již standardizovaně poskytuje v tomto směru i poradenství obcím, tj. na úrovni samosprávné veřejné správy. Pro řešení problematiky bydlení a zkoumanou organizaci je tedy specifické a mimo jiné se ukazuje, že právě tato komplexnost je možnou cestou ‚oklikou‘ rovněž ve věci prosazování zákona o sociálním bydlení (např. díky nově zákona podporujícím starostům velkých měst) či přinejmenším regionálního fungování dle jeho parciálních principů (tj. některá města v samostatné působnosti vytváří podmínky pro vznik sociálního bydlení). Velkým dílem právě toto zaměření se Platformy i na lokální úroveň, respektive úspěchy pilotních projektů, jí přinesly možnost přechodu z aktivistické polohy oponentního vymezování se do polohy expertní a se státem spolupracující. Platforma získala možnost prosazovat, lobbovat a aktivně participovat u vládních jednání. V rozšíření orientace organizace v podobě propojování politiky národní a místní (tj. spolupráci s obcemi), jakož i propojování advokacie se zaváděním progresivních inovací, poté organizace pokračuje do současnosti.

b) Jak Platforma vytváří a procesuje zastřešující organizaci v ČR?

Zejména úspěšný lokální pilotní projekt Rapid Re-housing ve městě Brně, který organizaci mimo jiné přinesl i několik mezinárodně uznávaných ocenění, a dále jednorázové mobilizační akce, měly vliv na nárůst členů. S tím, jak Platforma zastupovala čím dál širší část veřejnosti, rostla rovněž její legitimita. Z původních zakládajících 6-ti neziskových organizací a 13-ti odborníků Platforma v současné době (k 6/19) čítá 102 členů, tedy 42 organizací a 60 fyzických osob. Odborníci z řad fyzických osob navíc nezřídka svým členstvím v praxi zastupují či propojují s další významnou spolupracující organizací, byť ta sama není oficiálně členem. Společným tématem členů je odborné zabývání se problematikou sociálního bydlení nebo ztrátou bydlení. Z jednotlivců se tak jedná zejména o sociální pracovníky, akademiky, zahrnuti jsou i „odborníci“ vlastní překonanou zkušeností s bytovou nouzí. Z organizací byly identifikovány tři skupiny: advokační neziskové organizace zabývající se lidskými právy, servisní neziskové organizace poskytující služby specifickým ohroženým skupinám a zatřetí, odborné či vědecké instituce zabývající se tématem sociální exkluze. Základní procesování organizace vyplývá ze stanov. Stran komunikace se členy, vedle propracované dálkové

komunikace Platforma organizuje pravidelná osobní setkání. Protože jsou organizace a jednotlivci působištěm rozprostřeni po celé ČR, což odpovídá poslání a cílům Platformy, které je na národní úrovni, zavedla Platforma pravidelné regionální schůzky – v Praze, Ostravě, dříve též v Brně. Vedle plánovaného obsahu konkrétních schůzek zde Platforma usiluje o síťování členů mezi sebou. Pro Platformu zde nejdůležitějším je však absorbování poznatků a z diskuse vzešlých perspektiv svých členů. Cílem je také zjistit aktuální dění v regionech.

c) Odkud a jaké a jak Platforma čerpá své know-how?

Právě tato spolupráce se členy se také ukazuje jako jeden z významných zdrojů tzv. know-how Platformy, která tak ve své činnosti disponuje znalostí prostředí ČR důsledněji, než je v možnostech státu. Vstřebávání stanovisek organizací operujících v různých relevantních oblastech, jakož i komunikace například se sociálními pracovníky či přímo lidmi, kterých se nedostupnost bydlení týká, skýtá možnost zjištění reálných potřeb pro nastavení sociálního bydlení a jeho parametrů. Zároveň artikulací těchto potřeb zprostředkovává Platforma těmto dotčeným na mikroúrovni sílu jejich hlasu. Další zdroj znalostí kontextu ČR, zejména specifik českých měst, pro Platformu představuje zmiňovaná úzká spolupráce s obcemi a jejich lokálními aktéry (tj. místní politici, úředníci, neziskové organizace), jakož i možnost těžit poznatky ze zrealizovaných místních pilotních projektů. Ty jsou založeny na implementaci inovačních metod řešení problematiky bydlení do Česka. Zdrojem znalostí a odborného zázemí k těmto inovačním metodám, pilotním projektům, jakož i možnostem legislativního nastavení sociálního bydlení, je pak navázaná a stále rozšiřovaná funkční síť spoluprací s relevantními odborníky a organizacemi z celého světa. Zástupci Platformy se aktivně vzdělávají na zahraničních exkurzích a v rámci participace na mezinárodních projektech. Expertní výstupy ze všech těchto kanálů informací (tj. členi, obce, zahraničí) pak Platforma zprostředkovává státu ČR pro možnost adekvátní správy a rozhodování. Ve směru komunikace se zákonodárci se Platforma doplňkově rovněž nechává mentorovat v lobbingových technikách zacílených na prosazování odpovídající legislativy.

d) Jaké síť kontaktů Platforma vytváří?

Z výzkumu vyplynulo, že jedním z nejsilnějších vnitřních předpokladů a zdrojů Platformy pro udržitelnost a efektivitu její vynakládané advokační činnosti jsou jednak tyto expertní znalosti („know-how“) a dále pak vybudovaná síť spolupracujících kontaktů. Uvedené vymezme oproti zdrojům finančním, kde organizace čelí nejistotám. To však do jisté míry vynahrazuje právě obstojně vybudovanými funkčními sítěmi spoluprací. Mezi ně

patří zmíněná spolupráce se členy Platformy a zahraničními experty či organizacemi. Další oporou je síť spřátelených odborníků na domácí půdě, kteří se zabývají sociálním bydlením či sociálním vyloučením. Tito podporovatelé jsou z řad neziskové i státní sféry. Na ty se Platforma může obracet jakožto na další expertní či analytické kapacity, které mohou poskytnout součinnost. Platforma má v praxi rovněž kontaktní osoby ve velkých, byť nečlenských neziskových organizacích, jakož i na státních úřadech. Na tyto kontakty se lze funkčně obracet například při potřebě shromažďování dat pro expertízy. Skrze konkrétní jedince Platforma také rozvíjí vztahy a strategická spojení s českými univerzitami. Pro potřebnou medializaci výstupů má Platforma vybudovanou síť spolupracujících médií či konkrétních nezávislých novinářů. Z hlediska lobbingového potenciálu má organizace navázány vztahy s Evropskou komisí. Na české scéně pak aktivně buduje síť sympatizujících jednotlivých politiků, na lokální úrovni pak síť místních zastupitelů. Ukazuje se jako příznačné, že tyto sítě vztahů Platformy, které jsou využitelné pro její advokační činnost, jsou budovány spojením odbornosti a vznikajících osobních vazeb, kdy nezřídka síťované kontakty nabývají povahu přátelství.

e) Jaká je vnitřní atmosféra Platformy?

Atmosféra přátelství mezi kolegy je patrná i v samotné organizaci. Nyní bylo popsáno, že se Platforma ve svém působení opírá o množství spolupracujících externích aktérů. Samotná pracovní skupina Platformy je však úzká. Hlavní advokační a lobbistické strategie a jejich realizace jsou dílem jádra pražské základny, tvořeného čtyřmi lidmi (tj. respondenti v této případové studii). K těm lze přičíst dalších pět osob, kteří jsou však v expertní pozici poradců pro obce a lokalizováni napříč Českou republikou. Projekty se vytváří společně, v diskusi a zároveň všichni spolu jednájí rovně. Platforma tak nevykazuje prvky byrokracie, ale ani profesionalizace. Lidé v týmu mají vysokoškolské vzdělání, a to převážně ze sociálně-vědních oborů, ale nejsou například profesionálními lobbisty. K potřebným zkušenostem dochází vysokou mírou prostřednictvím sebevzdělávání, interního vzdělávání a praxí. Preferovaně rozhodujícím pro zdejší zaměstnání nejsou parametry životopisu, ale osobní hodnoty a nastavení člověka. Dále, v Platformě dosud převládá atmosféra občanskosti a angažovaného dobrovolnictví. To je do určité míry dáno i zmíněnou finanční nejistotou, kdy advokačně-oponentní činnosti proti vládě (tj. náklady na např. happening, napsání expertní zprávy, ad.) nejsou kryty penězi z projektů evropských fondů, jako je tomu u poradenství obcím. Zároveň Platforma není dotovaná státem. Spolupráce na advokacii či lobbingu je tak buď na bázi čistého dobrovolnictví, eventuálně jsou zkrácené úvazky financovány z fundraisingových kampaní, ve kterých

však organizace není příliš úspěšná, neboť její poslání se neteší v očích široké veřejnosti velkého zájmu.

Samotné fungování Platformy stojí na individualitách v silném úzkém jádru, kdy panuje vzájemná obava, že kdyby některý z nich odešel, bylo by to důležité oslabení Platformy. Komunikace uvnitř týmu se vykazuje četností a zároveň naprosto danou volností. Převažuje dálková forma komunikace, osobní schůzky jsou sporadické. Nejde tedy o kancelářskou práci s pracovní dobou, Platforma funguje spíše jako „virtuální tým“, kdy jedinci tráví většinu času vyjednáváním a dalšími činnostmi v terénu, případně analytickými.

f) Z jakých idejí Platforma vychází?

Ve shodě například s OSN je základní ideou Platformy ‚bydlení jakožto lidské právo‘. Vychází z ideálů spíše humanitních, než že by se organizace hlásila k vyhraněným politologickým či politickým pozicím. Ve své argumentaci, která je racionálně postavena na výzkumech a práci s daty, artikuluje argumenty odpovídající tzv. levici i pravici. Vedlejší ideou Platformy se ukázala také víra v demokratický princip participace v rámci občanské společnosti.

Co se pak týče příčin vnitřní motivace hlavních členů úzkého týmu, dráha vede skrze individuální osobnostní nastavení a hodnoty jedince, přes směr vysokoškolského vzdělání, až po konfrontování s žitou praxí v původním zaměstnání. U dvou členů ve vedení tým byla pracovní historie ve státním sektoru, kde ač odbornou agendou pracovali na tomtéž co nyní, cítili, že pro skutečná řešení věci jakožto úředníci profesionálové reálně nemohou nic udělat. Tyto jejich potřeby „možnosti měnit“ pak naplňuje angažování se ve sféře občanské společnosti. Lze tak zároveň usuzovat, že konkrétně systém řešení problematiky bydlení a bezdomovectví v českém prostředí volal svou nedostatkovostí po funkčnějších inovacích.

VO 2: Jakými specifiky se vyznačuje působení Platformy ve veřejné politice?

a) Jaká jsou specifika lobbingových a advokačních aktivit užívaných Platformou a jaká je jejich efektivita?

Lobbing, jakožto ovlivňování rozhodnutí ostatních, je dílčí podoblastí advokační činnosti. V repertoáru lobbistických technik Platformy se lze setkat s celou širí využívaných nástrojů. Pracuje jak s lobbingem přímým, orientovaným na jednotlivé politiky: osobní schůzky; psaní dopisů, emailů; telefonáty; organizované diskuse;

„náhodné“ rozhovory na konferencích apod., tak s lobbingem nepřímým, orientovaným na veřejnost a až potažmo na politiky: otevřené dopisy; výzvy politiků; happeningy; demonstrace; informační a edukační kampaně; dodávání expertíz; semináře pro politiky; rozhovory do médií; veřejné průzkumy; a další specifické strategie advokační komunikace s veřejností. Ač se jednotlivé aktivity mísí, v základu bychom mohli činnost Platformy zařadit mezi lobbing národní, kdy hlavním cílem je systémová legislativní úprava sociálního bydlení. V úvahu přichází i regionální, vzhledem k poradenství obcím, kdy se sice nejedná přímo o lobbing, ale poskytované poradenství a vzdělávání v praxi v sobě nese složku advokační činnosti. Z hlediska časové četnosti se jedná o lobbing dlouhodobý v podobě spektra opakujících se aktivit vedoucích k hlavnímu cíli. Sledovaný zájem je poté chápán jako veřejný, obecně prospěšný zájem, kdy řešení problematiky nedostupnosti bydlení a bezdomovectví spadá jak do oblasti prosazování lidských práv a hájení zájmů marginalizovaných, tak i do oblasti celospolečenské ve smyslu kýžené stability státu (např. sociální koheze, finanční úspora státního rozpočtu, ad.).

Určitým specifikem lobbingu Platformy je jeho zaměření i směrem do zahraničí a to v podobě zmíněných vztahů s EU, respektive s Evropskou komisí. Díky tomu dochází ke vnějšímu hlídání české legislativy, aby byla v souladu s evropskou a zároveň zabránění či naopak podpoření určité legislativy. Tyto vztahy také zajišťují Platformě větší ochotu spolupráce českých ministerstev.

V empirické deskriptivní části byly popsány rysy a praxe přímého lobbingu Platformy v podobě osobních schůzek, a to specificky ve vytyčené oblasti a z hlediska prosazování konkrétně zákona o sociálním bydlení. Jedním ze specifík tohoto občanského lobbingu je využití mediální známosti tváře a důležitost propojení expertních znalostí s komunikačními dovednostmi. Z hlediska osobních schůzek byly blíže diskutovány například přípravy podkladů a strategické uvažování, specifika vyplývající z časového hlediska stran volebního období (či je to před volbami anebo už v období zvolení), důležitost disponování sítě politických spolupracujících kontaktů a způsob jejího vytváření, či samotné obsahy a cíle jednotlivých jednání. Obecně však lobbingová osobní vyjednávání nejsou ve věci prosazování zákona o sociálním bydlení nejefektivnějším možným mechanismem. Tím je z hlediska občanské advokacie medializace.

Při medializaci, respektive operování se svou agendou ve veřejném prostoru, se jedná o formu lobbingu nepřímého, kdy je skrze novináře prvořadě oslovena veřejnost, nicméně cílovými koncovými příjemci jsou zákonodárci. Nejúčinnějším prostředkem vlivu je tedy vyvinutý mediální tlak, nutící zákonodárce se věcí zabývat. Z tohoto důvodu také

Platforma v politicky kritických chvílích organizuje akce ve své aktivističtější poloze (happeningy, mobilizování lidí v podobě demonstrace či signování petic, či přímo celé kampaně), kdy z hlediska dosahu k nositelům moci je účelem dostat dané téma skrze média do veřejného prostoru. Dále, Platforma si za dobu svého působení vybudovala u médií postavení odborníka ve věci, na kterého se tak již i sami automaticky obracejí s žádostí o komentáře k jejich reportážím. Takto je snadno a efektivně možné uveřejnit svá stanoviska či dostat se do přímé diskuse s jinak nedostupným politikem. Dalším efektem medializace je osvěta a edukace široké veřejnosti, jakož i nastavení verbálního rámování témat. Specificky taktizovanou skupinou při mediálním působení Platformy je pak veřejnost odborná, a to jak s cílem rozšiřovat síť podporovatelů, tak s cílem inspirovat a tudíž šířit inovace v dané problematice.

b) Jaký je vztah Platformy a státu ČR?

Z výzkumu byly identifikovány dvě základní linie vztahu Platformy se státem. Byly označeny jako ‚spolupráce‘ a ‚oponentura‘, charakterizující se určitým napětím. S ohledem na varianty vztahu s různými státními institucemi mohou oba tyto modely v témže čase prolínat.

Model spolupráce ze strany státu se zračí v oficiálních přizváních k participaci Platformy u klíčových jednání o podobě zákona o sociálním bydlení, do pracovních skupin či k účasti v různých komisích na celostátní úrovni. Je však skutečností, že Platforma jakožto od státu oddělená nezávislá nezisková organizace nemá tuto participaci a pozvání ničím zaručenu – není pravidlem a stejně tak není jistoty, že její argumentace bude na těchto jednáních u kulatých stolů skutečně akceptována a nejedná se tak jen o kalkul státu.

Příkladem efektivní spolupráce vzešlé z přizvání Platformy do pracovní skupiny je například příprava aktuálně platné evropské Výzvy č. 108 – „Pilotní rozšíření konceptu Housing First“ vydané MPSV, jejíž nastavení parametrů je z největší části dílem Platformy. Příčina je dvojitá, jednak výše zmiňovaný dosah vztahů Platformy s Evropskou Unií, potažmo dobré vztahy s řídicím orgánem ESF při MPSV, a dále, a to především, nezastupitelné odborné know-how organizace. S jinými relevantními řídicími orgány téhož ministerstva jsou vztahy konfrontační, ač navenek nepozorovatelně. Je tedy vhodné strukturovat spolupráci se státem i dle kvality fungování spolupráce s jeho jednotlivými institucemi a složkami.

Model oponentury vychází již z parciální podstaty advokační činnosti Platformy, kdy aktivně monitoruje legislativu a vládní kroky. Je-li třeba, medializuje jejich nedostatky

a svá kritická odborná stanoviska. To samotné je v pozici oponování státním politikám. Vztah oponentního napětí mezi Platformou a státem byl demonstrován na motivech Platformy do zhotovení a vydání její poslední významné expertní zprávy a následné prvotní státní reakci na její uveřejnění, výsledky a nabízená řešení. V expertízách ze strany Platformy jde nejčastěji o nápravu neadekvátních existujících nebo chybějících státních dat. Od státu se pak tyto expertízy setkávají s vlahými reakcemi od nezájmu až po vymezování se proti nim. Tyto občanské expertízy přináší informace státem vhodně využitelné, ale ne vždy zapadající do státního konceptu, čímž mohou být vnímány jako konkurenční a škodlivé. Produktivní dosah je však již v samotném rozhýbání stojatých vod a nesouhlasí-li stát, je na něm, aby přinesl data lepší či spíše vůbec nějaká a na základě nich poté konal.

Ve vztahu k výchozím teoriím se ukázal jako nerelevantní vztah „partnerství“ se státem. Je zde například absence delegování zodpovědností či financování ze strany státu. Za cenu určitého zjednodušení byl přenesen zjištěný vztah na Najamovu typologii „Čtyři C“, kde byl se zdůvodněním identifikován *konfrontační* vztah s vládou a na základě Youngovy typologie Alternativních modelů pak vztah *soupeřivý*. Perspektivou Chambers a Kopsteina bylo z šesti možných přístupů jakožto nejprůzračnější zvoleno pojetí *občanské společnosti v dialogu se státem*.

c) Na jaké bariéry Platforma naráží při prosazování zájmů?

Na základě výzkumu bylo identifikováno deset překážek či faktorů znesnadňujících Platformě prosazování vytyčených zájmů, tedy řešení problematiky sociálního bydlení a bezdomovectví v ČR. Je třeba brát v potaz specifikum této oblasti, která se úzce dotýká prosazování základních lidských práv a má v sobě sociálně-humanitní přesah, který v určitých směrech naráží na oblast prosazování soukromých zájmů ekonomických.

Z bariér vážících se konkrétně k přijetí zákona o sociálním bydlení se jedná například o přítomnost výrazného veřejně-politického střetu zájmů klíčových aktérů. Specifikem kýženého zákona je i střet progresu s určitým českým konzervatismem. Bariérou směřující k samotné organizaci je nedostatek finančních a lidských kapacit a je-li na místě doporučení, směřuje právě k věnování důslednější pozornosti možnostem fundraisingu a zapojování dobrovolníků. Jsem si však vědoma, že je to vzhledem k nepříliš populárnímu tématu, jakož i potřebám personálních kapacit převážně pro expertní činnost, nesnadným úkolem. A konečně, překážkou Platformy v prosazování vytyčených zájmů se stává i externí lidský faktor, kdy absentuje politická vůle či je naráženo na nekompetentnost nositelů moci. Zváženy byly i podkladové faktory,

kdy vytyčené téma jako takové je otázkou hodnotového pluralismu a v české společnosti zaujímá své místo silně moralizující diskurz zásluhovosti.

Otázkou na závěr se může stát:

Jaký je širší smysl této popsané organizace občanské společnosti?

Inovativní změny v podobě schválení zákona o sociálním bydlení, tedy na celostátní úrovni, za dobu šestiletého působení Platformy ve veřejně-politickém procesu dosáhnuto nebylo. Nicméně, advokacie Platformy bezesporu vytváří politický prostor pro tyto nové myšlenky. Vedle toho, Platforma účinně dosahuje změn na lokální úrovni, které ve svém důsledku zhmotňují lidem základní východisko pro důstojný život a možnost efektivního fungování v lidské společnosti – střechu nad hlavou a domov. Za výsledek působení Platformy lze považovat rovněž vynášení tohoto přítomného problému do širšího veřejného povědomí a postupnou změnu společenskou. Nechme v tomto směru na samotný závěr promluvit jednoho z respondentů (JM): *„Jestli se něco dlouhodobě povedlo, nebo jestli mělo nějaký smysl Platformy, tak je to ono naboření těch struktur uvažování o věci samotné. Tady vůbec neexistovala nějaká myšlenka, že je nějaká alternativa prostupného bydlení nebo té myšlenky zásluhovosti. (...) Otevíráme obzory, myslím. To je věc, která nemusí mít krátkodobý úspěch v realizaci konkrétního zákona o sociálním bydlení. Tolikrát jsme napínali veškeré své síly do věci, o které jsme věděli, že to fakticky vzato neprojde. Ale přišlo nám důležité to právě využít alespoň jako prostor otevírat ty věci a nějak rámovat. Takže v tomhle směru je to podle mě nezastupitelné, protože jinak by se ani nevědělo, že se o takové věci může přemýšlet a že to může být téma.“*

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANDERSON, J. E., *Public Policy Making*. New York, Praeger Publishers. 1975.

ANDERSON, J. E., „What is Public Policy?“ in: NOVÁČKOVÁ, Bl.: *Angličtina pro veřejnou a sociální politiku*. Praha, Karolinum 1999.

BARNHART. *The Barnhart Dictionary of Etymology*, Michiganská univerzita. 1988, termín *Lobbing*. Dostupné online:

https://books.google.cz/books/about/The_Barnhart_dictionary_of_etymology.html?id=mFAYAAAAIAAJ&redir_esc=y , dále http://www.wordinfo.info/words/index/info/view_unit/3285/?letter=a&page=1&spage=1&s=latin

BERGAN, Daniel E. *Does Grassroots Lobbying Work? A Field Experiment Measuring the Effects of an e-Mail Lobbying Campaign on Legislative Behavior*, American Politics Research 37, No. 2. Michiganská státní univerzita. 2009. Dostupné online: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1532673X08326967>

BORIS, E., MOSHER-WILLIAMS, R. *Nonprofit Advocacy Organisations: Assessing the Definitions, Classifications, and Data*. Nonprofit and the Voluntary Sector Quarterly, 27(4). 1998.

ČÍSAŘ Ondřej. *Politický aktivismus v České republice: Sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2008.

ČÍSAŘ, Ondřej. *Občanská společnost, kvalita demokracie, dobré vládnutí*. Stať v projektu „Česko hledá budoucnost“. 2012. Dostupné online: https://scholar.google.cz/scholar?cluster=11575160012350381170&hl=cs&as_sdt=0,5

ČESKÁ REPUBLIKA: MPSV. *Základní informace o sociálním bydlení*; Dostupné online <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/koncepce-socialniho-bydleni-cr-2015-2025>

ČESKÁ REPUBLIKA. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020*. Dostupné online: https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fwww.mpsv.cz%2Ffiles%2Fclanky%2F25605%2FKoncepce_prevence_a_reseni_problematiky_bezdomovectvi_v_CR_do_roku_2020.pdf

ČESKÁ REPUBLIKA. *Koncepce sociálního bydlení ČR 2015–2025*. Dostupné online: <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/koncepce-socialniho-bydleni-cr-2015-2025>

ČESKÁ REPUBLIKA. *Nález pléna Ústavního soudu č. 231/2000 Sb. – Vyhláška Ministerstva financí č. 176/1993 Sb., o nájemném z bytu a úhradě za plnění poskytovaná s užíváním bytu, ve znění pozdějších předpisů, se zrušuje dnem 31. 12. 2001*. Dostupné

online: <https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/nalez-ustavniho-soudu-jmenem-ceske-republiky-1375.html>

ČESKÁ REPUBLIKA. Poslanecká sněmovna parlamentu České Republiky. MPSV, ÚV ČR, MMR. 2017. *Závěrečná zpráva z Hodnocení dopadů regulace (RIA): zákon o sociálním bydlení a o příspěvku na bydlení*. Dostupné online: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=121329>

ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 1/1993 Sb.: Ústava České republiky*. In: 1/1993 Sb., článek 41

DISMAN, M.. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Karolinum. Praha. 2002

EU, Evropský sociální fond, OP Zaměstnanost 2014-2020. *Podpora programu Housing First (Bydlení především), Výzva č. 108 k předkládání žádostí o podporu*. Aktualizovaná verze k 3. 5. 2019. Dostupné online: <https://www.esfcr.cz/vyzva-108-opz>, https://www.esfcr.cz/documents/21802/9815837/V%C3%BDzva_108_OPZ.pdf/66941f6d-f455-460a-a6ea-323c71fcf024?t=1543433536086

FIALA, P., SCHUBERT K.. *Moderní analýza politiky: uvedení do teorií a metod policy analysis*. Brno: Barrister & Principal. 2000.

FRUHWIRTOVÁ. *Základy efektivního lobbingu (pro neziskové organizace)*. 2010. Dostupné online: http://www.neziskovky.cz/sdata/Jak_efektivne_vyuzivat_lobbing_61.pdf

GRAZIANO, L. *Lobbying, Pluralism and Democracy*. New York: Palgrave, 2001.

HAMŠÍK, M. *Korupce a lobby*. In *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, 2006

HANKOVÁ Aneta. *Azylový dům jakožto nástroj sociálního začleňování z perspektivy bydlení*. Bakalářská práce při FHS UK. 2016

HENDL, J: *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Portál. Praha. 2005.

HENDRYCH, D., a kol. *Správní právo. Obecná část*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006.

HENDRYCH, D., J. HOÓS, G. JENEI A L. VASS. *Politické instituce: stát, jeho uspořádání a role*. 2006. In: POTŮČEK, M. a kol. *Věřejná politika*. SLON. Praha. 2006.

HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé*. 2005.

HRADEČTÍ V.a I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje. 1996.

HUSITSKO-TEOLOGICKÁ FAKULTA UK. *Funkce, nástroje a financování sociální politiky*. Dostupné online: https://www.htf.cuni.cz/HTF-80-version1-03_funkce_nastroje_financovani.pptx

- CHAMBERS S., KOPSTEIN J., *Civil society and the state.*, In The Oxford Handbook of Political Theory. kolektiv autorů, Oxford University Press, 2006. Kapitola 20, s. 363-381. Dostupné online:
https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=jC_K6IoW51oC&oi=fnd&pg=PA363&dq=chambers+kopstein+civil+society+and+state&ots=4HRXes-V3U&sig=jGon6OCBq4BRL9AXyd2XTdHn0i8&redir_esc=y#v=onepage&q=chambers%20kopstein%20civil%20society%20and%20state&f=false
- CHARI, J., KRITZINGER, S. *Understanding EU Policy Making*. London: Pluto. 2006.
- INSTITUT POLITICKÉHO MARKETINGU. Slovník politického marketingu. Heslo *Lobby, lobbying, lobbování*. Dostupné online: <http://politickymarketing.com/glossary/lobby-lobbying-lobbovani>
- INSTITUT POLITICKÉHO MARKETINGU. Slovník politického marketingu. Heslo *Polity, politics, policy*. Dostupné online: <http://politickymarketing.com/glossary/polity-politics-policy>
- JENKINS, W.I., *Policy Analysis*. Oxford, Martin Robertson. 1978.
- KALNIŇŠ, V.: *Parliamentary Lobbying between Civil Rights and Corruption: An Insight into Lobbying Practice in Latvia and Recommendations for the Saeima*. Latvian Institute of International Affairs, 2005. Dostupné online: <http://www.politika.lv/index.php?f=249>, dále <http://providus.lv/valts-kalnins>
- KENDALL, J.. *The Voluntary Sector. Comparative perspectives in the UK*. London, New York: Routledge. 2003
- KNOX, C.. „Resourcing the Voluntary and Community Sector“. Paper to the Task Force y Infrastructure Working Group. 9/2003. in POSPÍŠILOVÁ T., *Zastřešující organizace v neziskovém sektoru v České republice: situace, témata a návrhy opatření*. Katedra studií občanské společnosti FHS UK. 2014
- KRAMER, R. M.. *Voluntary Agencies in the Welfare State*. Berkley, Los Angeles, London: University of California Press. 1981.
- LABOUTKOVÁ, VYMĚTAL. *Transparentnost a regulace v lobbingu*. 2011. Dostupné online:
https://www.researchgate.net/publication/283047931_Transparentnost_a_regulace_v_lobbingu
- LEOBE, Ladislav. Legislativní expertiza *Bydlení chudých aneb právo na přiměřenou životní úroveň*. Časopis Sociální práce, vydání 3/2006. Dostupné online:
<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=863>
- LOWI, T. J., *Four Systems of Policy, Politics, and Choice*. Public Administration Review 33: 298-310. 1972

LUHMANN, N. „Soziale Systeme. Grundriss einer allgemeinen Theorie“. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag. 1984. in POSPÍŠIL M. a kol., *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. 2009.

MAREŠ, J. *Tvorba případových studií pro výzkumné účely*. Pedagogika, roč. 65, č. 2. 2015. s. 113–142. Dostupné online: <http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/pedagogika/>

MASARYKOVA UNIVERZITA. *Veřejná politika, její modely a analýza*. Dostupné online https://is.muni.cz/el/1456/.../um/.../01_Verejna_politika__jeji_modely_a_analyza.pdf

MCCARRON, J.J. „Squaring the Circle. Defining Networks in the voluntary and community sector“. Discussion paper, Research Unit. NICVA: 2/2003. in POSPÍŠILOVÁ T., *Zastřešující organizace v neziskovém sektoru v České republice: situace, témata a návrhy opatření*. Katedra studií občanské společnosti FHS UK. 2014

MCCARTHY, J. D., CASTELLI, J. „The Necessity for Studying Organizational Advocacy Comparatively“. in FLYNN, P., HODGKINSON, V. A. (eds). *Measuring the Impact of the Nonprofit Sector*. New York: Kluwer Academic, 2001.

MELVILLE, R. “Umbrella organizations”. In ANHEIER, H.K., TOEPLER, S. (eds), *International Encyclopedia of Civil Society*. New York: Springer. 2010

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zpravodaj Sociální bydlení* č.1/2017, 5/2017 Dostupné online: <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/dokumenty/zpravodaje-socialniho-bydeni-cz>

MÜLLER, K, LABOUTKOVÁ Š., VYMĚTAL P. *Lobbying v moderních demokraciích*. Praha: Grada Publishing. 2010.

NAJAM, A. „The Four-C’s of Third Sector-Government Relations. Cooperation, Confrontation, Complementary, and Co-optation.“ In: *Nonprofit Management and Leadership*, Vol. 10, Nr. 4, 2000. s. 375-396

NEČADOVÁ, V. *Sociální politika. 1.díl*. Vysoká škola polytechnická Jihlava. 2010. Dostupné online: www.vspj.cz/ISBN/.../Sociální%20politika%201%20-%20Věra%20Nečadová.pdf

NOWNES, Anthony, DEALEJANDRO Krissy Walker: *Lobbying in the New Millennium: Evidence of Continuity and Change in Three States*. 2009. Dostupné online: http://www.jstor.org/stable/40421649?seq=2#page_scan_tab_contents

OECD. GOV/PGC(2009)9. *Lobbyists, government and public trust: Promoting integrity by self-regulation*. Paris: OECD, 2009. . Autorství: Public Relations Institute of Ireland, Chartered Institute of Public Relations a Public Relations Consultants Association. Dostupné online: <http://www.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf?cote=gov/pgc%282009%299&doclanguage=en>.

OECD. Lobbying. Paris: *Directorate for Public Governance and Territorial Development*, OECD, 2009. Dostupné online:
http://www.oecd.org/document/62/0,3343,en_2649_34135_41878910_1_1_1_1,00.html

OSN / United Nations Human Rights. *The Right to Adequate Housing Toolkit. Committee on Economic, Social and Cultural Rights*, General Comment n°4. Dostupné online:
<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/toolkit/Pages/RighttoAdequateHousingToolkit.aspx>

OSN - Valné shromáždění Organizace spojených národů. Tématická zpráva *Odpovídající bydlení jako součást práva na přiměřenou životní úroveň*. 2006. V českém překladu Mgr. Anny Hofschneiderové. Dostupné online:
<https://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/dokumenty/ostatni>

PETERS, B.G. *American Public Policy*. Chatham (HJ): Chatham House. 1993.

PITROVÁ, M., KUBOVÁ, R., „Regulace procesu prosazování zájmů v Evropské unii, lobbistické kodexy chování“. In: *Mezinárodní vztahy Praha: ÚSTAV MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ*, 2010. roč. 45, č. 3, str. 30-54. Dostupné online:
<https://mv.iir.cz/article/view/375> (mj. Kodex lobbistů působících v Evropském parlamentu)

PLEACE, N. *Evropská příručka bydlení především*. Úřad vlády ČR – Sekce pro lidská práva, odbor ASZ/Agentura pro sociální začleňování. Praha. 2017. Dostupné online:
<https://housingfirsteurope.eu/assets/files/2017/05/housing-first-guide-czech.pdf>

POSPÍŠIL, M., M. NEUMAYER, S. ŠKARABELOVÁ, I. MALÝ, M. MEYER A U. SCHNEIDER. *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru. 2009. Dostupné online:
http://cvns.econ.muni.cz/prenos_souboru/is/soubory/web/102-scan9-no-a-jejich-funkce.pdf

POSPÍŠILOVÁ T., *Zastřešující organizace v neziskovém sektoru v České republice: situace, témata a návrhy opatření*. Katedra studií občanské společnosti FHS UK. 2014. Dostupné online:
https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_pospisilova_pro_web.pdf

POTŮČEK, M., *Nejen trh*. Sociologické nakladatelství / SLON. Praha. 1997

POTŮČEK, M. a kol., *Věřejná politika*. Sociologické nakladatelství / SLON. Praha. 2006.

POTŮČEK, M., PAVLÍK, M., *Věřejná politika*. Masarykova univerzita. 2015.

POTŮČEK, M.. *Věřejná politika jako vědní disciplína*. 2008. Dostupné online:
http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_rubberdoc&view=category&id=45%3Aprezentace&Itemid=64&lang=cs

PROUZOVÁ, Z., *Data a fakta o neziskovém sektoru v ČR*. Studie pro Koncepti politiky vlády vůči NNO do roku 2020. Verze k 1. 3. 2015. Dostupné online:
https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_prouzova_data_a_fakta_o_neziskovem_sektoru_1.pdf

ROSENBLUM, N., POST, R. C. (eds.). *Civil Society and Government*. Princeton. N. J.: Princeton University Press, 2002. Dostupné online: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=DAqckvO7Sq0C&oi=fnd&pg=PP9&ots=6nNcQcfS-C&sig=qI5KD7ydr28Vr4qHVtCk7IVxiPY&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)

RYMSZA M., ZIMMER A. *Embeddedness of Nonprofit Organizations: Government - Nonprofit Relationships*. In: Zimmer A., Priller E. (eds) *Future of Civil Society*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden. 2004, celá stat' 170 -197. Dostupné online: http://moodle.fhs.cuni.cz/pluginfile.php/51231/mod_resource/content/0/Rymsza_Embeddedness.pdf

SALAMON, L., ANHEIER, H.. *Defining the Non-Profit Sector: A Cross-National Analysis*. Manchester: Manchester University Press. 1997. in SKOVAJSA, M. Občanský sektor. 2010. Str. 38-40

SALAMON, L., ANHEIER, H. In: Search of the Nonprofit Sector I: *The Question of Definitions*. *Voluntas* 3 (2). 1992. str. 125–151.

SALAMON, L. M., SOKOLOWSKI, S. W., et al. *Global Civil Society. Dimensions of the Nonprofit Sector*. Volume2. Bloomfield: Kumarian Press. 2004.

SALAMON, L. M.. *Partners in public service*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. 1995

SALAMON, L., HEMS, L., et al. *The Nonprofit Sector: For What and for Whom? Working Paper of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project No. 37*. Baltimore: The Johns Hopkins University Centre for Civil Society Studies. 2000. Dostupné online: http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2011/09/CNP_WP37_2000.pdf

SARTORI, G., *Teória demokracie*. Bratislava, Archa 1993.

SIEGRIST. H. *Professionalization as a Process: Patterns, Progression and Discontinuity*. R. T. Burrage (ed.) *Professions in Theory and History. Rethinking the Study of the Professions*. New York: Sage Publications. 1990. in ŠTOVIČKOVÁ JANTULOVÁ, M. *Analýza procesu profesionalizace v občanském sektoru očima jeho aktérů*. Časopis Sociální studia, Vol 2, No 1.

SKOVAJSA , M., *Občanský sektor. Organizovaná občanská společnost v České republice*. Portál. 2010.

ŠTĚCHOVÁ, M. *Bezdomovci a vybrané sociálně patologické jevy*. IKSP. Praha. 2009.

ŠTOVIČKOVÁ JANTULOVÁ, M. *Analýza procesu profesionalizace v občanském sektoru očima jeho aktérů*. Časopis Sociální studia, Vol 2, No 1.

ŠVAŘÍČEK R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál. 2007.

THOMAS, C. S.. *Research guide to U.S. and international interest groups*. Utah: Greenwood Press. 2004.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL – Česká republika, o.p.s., VYMĚTAL a kol., *V čím zájmu? Jak funguje lobbying*. 2014. Dostupné online: <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/V-%C4%8D%C3%ADm-z%C3%A1jmu-a-jak-funguje-lobbying.pdf>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Věcný záměr zákona o lobbyingu*. Autorizace 8.8.2017. Dostupné online: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSAQ2AK8RP>

VARVAŽOVSKÁ P., *Vliv neziskových organizací na veřejnou politiku*. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, Katedra humanitních věd. 2005. Dostupné online: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/73/151549/997Varvazovska.pdf

VESELÝ, A., DRHOVÁ Z., NACHTMANNOVÁ M.; *Veřejná politika a proces její tvorby. Co je „policy“ a jak vzniká*. CESES FSV UK. Praha. 2005. Dostupné online: https://ceses.cuni.cz/CESES-20-version1-sesit05_08_vesely.pdf

WATSON, R., SHACKLETON, M. *Organized Interests and Lobbying in the EU*. In *The EU: How Does It Work?*. Oxford: Oxford University Press. 2003.

WEISBROD, B. A. *The voluntary nonprofit sector*. Lexington. D.C. Heath and Company. 1977

WOLPERT, J. *The Distributional Impacts of Nonprofits and Philanthropy. Measuring the Impact of the Nonprofit Sector*. In FLYNN, P., HODGKINSON, V. A. (eds). *Measuring the Impact of the Nonprofit Sector*. New York: Kluwer Academic. 2001.

YIN, R. K. *Case Study Research: Design and Methods*. 4rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage., 2009. in ŠTOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ M., materiály k předmětu Případová studie na KSOS-FHS UK, Moodle.

YOUNG, D. *Alternative Models of Government-Nonprofit Sector Relations: Theoretical and International Perspectives*. In *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* March 2000 vol. 29 no. 1, str. 149-172.. Dostupné online: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0899764000291009>

YOUNG, D.R.. *Organizational Identity and the Structure of Nonprofit Umbrella Associations*. *Nonprofit Management and Leadership* 11(3). 2001

WEB

www.asistence.org – NNO Asistence, podpora lidí s postižením

www.aslido.cz – NNO Asociace lidí pro domov, eventuálně Akční skupina s lidmi bez domova

<https://bmszki.hu/en/TrainHouse/project-aims> - Informace k projektu Trainhouse na stránkách BMSZKI – Budapešťské metodologické centrum sociální politiky a jejích institucí.

www.eapncr.org/ - NGO European anti poverty network, evropská síť

www.fokus-praha.cz – NNO Fokus, podpora lidí se zkušeností s duševním onemocněním

<https://fss.osu.cz/> - Ostravská univerzita, Fakulta sociálních studií

<http://jakodoma.org> – NNO Jako doma – Homelike, o.p.s., pro ženy bez domova

www.osmd.cz – NNO Občanské sdružení majitelů domů v ČR

<https://praha.pirati.cz/lide/adam-zabransky/> - info o A. Zábranském

www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/odbory/index.html?personId=11350 – info o M. Johnové

www.rekonstrukcestatu.cz - NNO Rekonstrukce státu

www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/zavery_expertnich_stolu_o_lobbingu.pdf

www.romea.cz – NNO Romea, o.p.s., Romská mediální a vzdělávací organizace

<https://sad-cr.cz/> - NNO Síť aktéru pro domov, dříve Sdružení azylových domů

<http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/novinky/126-housing-first-108> - MPSV. Informace k Výzvě č.108

www.socialni-zaclenovani.cz – Agentura pro sociální začleňování při Úřadu Vlády ČR

www.sozialmarie.org – SozialMarie, ocenění za inovativní projekty

www.vlada.cz – Vláda ČR

[/www.wearelumos.org/czechrepublic/](http://www.wearelumos.org/czechrepublic/) - NNO Lumos, za vládní systém péče o ohrožené děti

ČLÁNKY

BALÁŽ, R., *Můžeme dokázat, že se lidé budou do situace bytové nouze dostávat jen výjimečně.* časopis Sociální práce. č. 3/2016.

<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=3&clanek=859>

DOSTÁL, Vratislav. *Vznikla Platforma pro sociální bydlení.* 21. 5. 2013. (cit. 5. 4. 2019).

<http://denikreferendum.cz/clanek/tisk/15589-vznikla-platforma-pro-socialni-bydleni>

HRADILEK Ludvík. *„Fotky: Dvacet tisíc dětí v Česku nemá domov. Z plyšáků si ho nepostaví, ukázal "pomník" na Klárově“.* Publikováno 7. 3. 2017. (cit. 1. 6. 2019).

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/dvacet-tisic-deti-v-cesku-nema-svuj-domov-z-plysaku-si-ho-ne/r~63eb5c9e034c11e79aec0025900fea04/>

KUBALA, Radek. in Deník referendum. *Babiš odmítá zákon o sociálním bydlení, ČSSD dalšímu porušení dohod nevzdoruje.* Publikováno 11. 9.2018. (cit. 3. 5. 2019).

<http://denikreferendum.cz/clanek/28264-babis-odmita-zakon-o-socialnim-bydleni-cssd-dalsimu-poruseni-dohod-nevzdoruje>

LOBBIT.com. (Autor neveden). *„Direct versus grassroots lobbying.“* (cit.17.12.2017).

<http://lobbyit.com/direct-vs-grassroots-lobbying/>

PARLAMENTNI LISTY.cz. (Autor neveden). *Platforma pro sociální bydlení: Při stávajícím (ne)řešení bytové nouze vyrosté v bezdomovectví další generace.* Publikace 3. 4. 2019. (cit. 4. 5. 2019). Dostupné online: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Platforma-pro-socialni-bydleni-Pri-stavajicim-ne-reseni-bytove-nouze-vyroste-v-bezdomovectvi-dalsi-generace-576442?fbclid=IwAR0RkBb5ddChTTIjioBsSZh6V2CIg7mSDjIflc9BDipSMSmfjZMb8UoDzJA>

SVĚT NEZISKOVEK.cz (Autor neveden). *„Český projekt Housing First vyhrál 1. cenu SozialMarie“.* Publikováno 2. 5. 2018. (cit. 2. 5. 2019). <https://svetneziskovek.cz/aktualne-z-nezisku/cesky-projekt-housing-first-vyhral-1-cenu-sozialmarie>

VÁLOVÁ, Irena. *Záměr zákona o lobbingu je hotov. Navrhuje definici i registr lobbyistů a legislativní stopu. Pokuty budou 200 000 Kč.* Publikováno 8. 9. 2017. (cit. 12. 12. 2017) www.ceska-justice.cz/2017/09/zamer-zakona-lobbingu-hotov-navrhuje-definici-i-registr-lobbyistu-legislativni-stopu-pokuty-budou-200-000-kc

ANALYZOVANÉ DOKUMENTY – PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ, LUMOS. (Jan Klusáček, Vít Lesák, Jan Snopek, Štěpán Ripka, Hana Vališová, Jaromír Mára, Aneta Hanková, Barbora Křížanová). *Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018*. Praha. 4/2019. Dostupné online: <https://www.socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2019/04/Zpr%C3%A1va-o-vylou%C4%8Den%C3%AD-z-bydlen%C3%AD-za-rok-2018.pdf>

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ, a kol. *Analýza ekonomických souvislostí přijetí zákona, který řeší bytovou nouzi*. Praha. 2019. Dostupné online: <https://socialnibydeni.org/tag/analyzy-a-publikace>

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Newslettery členům Platformy pro sociální bydlení*. <https://groups.google.com/forum/#!forum/socialnibydeni>

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Newslettery podporovatelům Platformy pro sociální bydlení*. Zasílané skrze <https://app.smartemaling.cz/public/webversion/share-newsletter>

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Petice „*Za přijetí funkčního zákona o sociálním bydlení ještě v tomto volebním období*.“ Dostupné online: <https://drive.google.com/file/d/0B1tJXBs1Cv6HdS1DNEpoMS1NN2M/view>

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Stanovy Platformy pro sociální bydlení, z.s.*, 2014. Dostupné online: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=20422641&subjektId=880599&spis=1115050>

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Stanovy Platformy pro sociální bydlení, z.s.*, 2017. Dostupné online: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=51919791&subjektId=880599&spis=1115050>

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Ustavující prohlášení Platformy pro sociální bydlení*. Dostupné online <https://sites.google.com/site/platformabydeni/>

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok 2015*. Praha.

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok 2016*. Praha.

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok 2017*. Praha.

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *TZ Praha a další města se od nového roku hlásí k systémovému řešení bytové nouze*. Praha. Publikováno 1. 3. 2019. Dostupné online: https://socialnibydeni.org/aktuality/tz-praha-a-dalsi-mesta-se-od-noveho-roku-hlasi-k-systemovemu-reseni-bytove-nouze?fbclid=IwAR1axegcl9C7ODH8wPjFr7AtsJhD8XF0tvOCNzc-cgaDHISmlGbeBOT9_aY

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. TZ *Stávající vládní politika řešení bytové nouze je podle Evropské komise nedostatečná. Chybí zákon o sociálním bydlení*. Publikováno 28. 2. 2019. Dostupné online: <https://socialnibydeni.org/aktuality/tz-stavajici-vladni-politika-reseni-bytove-nouze-je-podle-evropske-komise-nedostatecna-chybi-zakon-o-socialnim-bydleni?fbclid=IwAR2jCYG-fanVgzLi536yCFfnRjLRIm4Qlvgi0Iiwj6mWFTeQrXqYXvqIQBY>

RIPKA, Š., a kol., Otevřený dopis „*Co je sociální bydlení a proč ho potřebujeme*“. Praha, květen 2013. Dostupné online např.: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/stepan-ripka-co-je-socialni-bydleni-a-proc-ho-potrebujeme>

Blogové stránky předsedy Platformy Štěpána Ripky.: <http://blog.aktualne.cz/blogy/stepan-ripka.php>

Rozhovor: Vít Lesák (ředitel Platformy) v rozhovoru s Apolenou Rychlíkovou pro časopis A2. „*Chápat bydlení jako nemocnici*“. Publikace 16. 5. 2016. (cit. 2. 5. 2019). Dostupné online: <http://blog.aktualne.cz/blogy/stepan-ripka.php?itemid=27389>

Sociální síť

Facebook stránky Platformy pro sociální bydlení:
<https://www.facebook.com/socialnibydeni/>

Facebook stránky ke kampani Mít svůj domov: <https://www.facebook.com/mitsvujdomov/>

Informace k happeningu:
https://www.facebook.com/events/196758067143790/?active_tab=about

Youtube video *Ubytovny bez dětí* na kanálu Platforma pro sociální bydlení. Publikováno 24. 9. 2018: <https://www.youtube.com/watch?v=wG6Yc7OPxnE> -

EU, Brusel. Twitter „EU in my Region“. #RegioStars winner: *Ending Family Homelessness Through Housing First in Brno*. Tweet publikován 10. 10. 2017.:
<https://twitter.com/EUinmyRegion/status/917817250266181638>

Webové stránky vzniklé v rámci aktivit Platformy pro sociální bydlení

www.socialnibydeni.org – základní web Platformy pro sociální bydlení

bydlenipredevsim.cz, resp. <https://hf.socialnibydeni.org/> - edukační stránky věnované mj. projektu Rapid Re-housing Brno

<https://www.ukoncovani-bezdomovectvi.cz/> - stránky věnované projektu „Posílení znalostní základny samospráv pro snižování a ukončování bezdomovectví“

<https://mitsvujdomov.cz/> - stránky věnované kampani Mít svůj domov